

Mukanay mamu mal Upotoraaw

Waf waw wabaj me n'élebur yauye

Elébur yay yaa Mukanay mamu mal Upotoraaw Lík nahiçyohiç búsol ewansil yay yola. Elébur yauyu egitengiten bu bugan bugagu bugo Yésu aboñ me, bugo guvoge me may upotora, guvis me firim fafu fola fásum mee fuban babu þe. Mamu, gukane burok babu bo Yésu asenil me ekan (Lík 24.47-48 ni Mukanay 1.8).

Ni fíçilum élebur yay yaa Mukanay, Yésu natebore bi n'émit to Aláemit aamme (Mukanay 1.9). Maer ñer, abbañut áni to ti naamen to me no, bare nabóñulo upotoraaw Biinum babu báþullo me n'Aláemit, baamme Biinum Banabe (Mukanay 2). Ujógum ni fíçilum fafu fal élebur yay yaa Mukanay bi ni fúbanum yo, nujugale bu Biinum Banabe buñagulo me ejangara guvugul mbaa Yésu.

Ni gañas gagu gátiar gal élebur yauyu (Mukanay 1 bi 12), an ahu afaj me nabaje hámma ni bagitener yo, o aamme **apotora ahu Pier**. O ni bugagu ulagora bugaa Yésu n'gujow guban babu þe ni mof mamu maa Yúde, maa Samari ni þop sasu súsuh, nihi guvare Firim fafu Fásum me bugan bugagu may galet me Esúif (Mukanay 8 bi 12). Ban dáuru kakan waf

wámusut ubaj. N'unnay wauwu, Esúif yay bugo bare guffasene Aláemit ahu anur ahu pat.

Ujógum ni Mukanay 13, Lík nahahat elob maa Pier min ábaho áni n'elob mala **apotora ahu Pool** bi ni fúbanum élebur yay. Yésu Kirista avoge Pool (Mukanay 9). Ñer jangu yay yal ésuh yay yaa Antioč yaamme ni mof mamu maa Siri neçobol, açila ni gupalol guce, bi ejow ráli guke gavare Firim fafu Fásum me faa Yésu.

No Lík ahiê me ewansil yay yola, nalobdólob mala tinah talu no Yésu aamme m'buronj. Elébur yay yaa Mukanay upotoraaw, yo, nahiê yo **unnay waw no Jangu yay écituli me**. Unnay wauwu ejangaraay guvare me firim fafu falob me mala Yésu nánongan ban pop tánatan. Gugiten fo bugan bugagu bugaa mukanay mónan ni bulago bánoban, uñiaw ti pop waw, usanum waw ti pop galeh me.

Enah éjoul yay yaa Biinum Banabe

¹ Abugeom Teofil,

nigitene n'éleburom étiar wo Yésu akan me ni wo naligen me bugan bugagu kábirij funah fítiar ² bi fo Aláemit akanol me natebor akay mbal émit. Balama atebor mbal émit, nasesen góboñ ni garamben saa Biinum Banabe upotoraol bugo naçob me. ³ Maagen mamu, bugo náphullo búsol eçelol ni bakaner bammeje bi egitenil búoh o narondonj : gunah úvi gúuba (20) o n'épullil ni elobil nímoro mala Jávi Aláemit.

⁴ Funah fice, o n'etiñor ni bugo, nasenil gáboñ gauge : « Jambi jírali me Yérusalem, bare mbi jinah wo Paaya alob me bi ekan, gáji gagu go nilobul me mala go. ⁵ Maagen Saanj Batis, o ni mal nábatisee bugan bugagu, bare buru, tale gunah guman, þan jíbatisei ni Biinum Banabe. »

⁶ Upotoraaw gaomunor to me ni Yésu n'gurorenol ñer n'guoh : « Afanóli, ni þianj tinah taute nujae me eroben jávi jaju jal Israel ? » ⁷ Naagil : « Jambi jiliþ effas nay tinah tautu tijae eçigul ; Paaya nabebet to tij to ni gaffas gola, ban ni re to. ⁸ Bare no Biinum Banabe bujae me éavul birembor ni buru, þan jiyan sembe. No ñer þan jíni me gajae me elob múmbam babe Yérusalem, ni Yúde þooyo ni Samari, ni þopþ bi to mof mítij me. »

⁹ No nalob me gurim gaugu aban, Yésu natebor akay mbal émit bugan bugagu baroñer n'elujol ; þúrto gápar n'gumeenol. ¹⁰ Bugo baroñer n'éhaken émit yay dó Yésu atebor me akay mbaa ró, ni baj wáine gúuba gasimoe túen gúpullil to ¹¹ n'guogil : « Eé bugaa Gálile, wa ucile n'jinamo tautu éhaken émit yay ? Yésu ahumu, atebor me akay mbal émit, þan ábbañul manur mamu ti jujugol me akay. »

Upotoraaw bugo n'eçob an anaþil butum Yudas akay me

¹² Ñer upotoraaw n'gúavul ni firijanç fafu fal uoliv waw gubbañ mbaa Yérusalem ; firijanç faufu fúraliut bo. ¹³ No guçih bo me, n'gújinj bi ni bañ babu fatiya yañ yay dó guþi me nihi

guomunor. Bugo guomme Pier, Saaŋ, Saak ni Andere, Fílip ni Toma, Barutelemi ni Mácie, Saak añol Alife, Simon atigena-bugan* ahu, ni Yudas añol Saak. ¹⁴ Bugo þe nihi guomunorwomunor nánonan bi galaw, manur ni waareaw, ni Mari jaw Yésu ni þop guti Yésu.

¹⁵ Funah fice, bugan bugagu baomunorer butum bugan ekeme ni ávi, Pier nailo n'etulil naagil : ¹⁶ « Gutiom, wo Biinum Banabe bulob me ni butum baa David ni Bahiêr babu úariene ukano : bipi bo m'bulobolal mala Yudas, Yudas abbanno me áni ayaba-gayon ahu ala gake me gujoh Yésu. ¹⁷ O ni wolal naamene, ban nabajene fugabol ni burok baube bo nuomal maa ni bo. » ¹⁸ (Ban no Yudas annom me galah ni bacam babu baa bakanerol báhoji mee, nalo agubogubo ateh farol min eniol esar n'etut, ban mulaol þe ni mivisor. ¹⁹ Elob yauyu neuno náar bireg bugaa Yérusalem n'guvoh galah gaugu Hakeludamah, dóemme ni gúlobumil "galah gagu gaa físim".)

²⁰ Pier nabbañ aagil : « Hičihič n'élebur yay yal Ufóñ waw búoh : "Mbi yanjal ejundeni, ban jambi an açin dó me† !" Hičihiê þop búoh : "Mbi ace anjar burokol‡." ²¹⁻²² Yo eçil me ñer an náarie ájoul anapolal bi egiten bugan bugagu eilo yay yal Ataolal Yésu. An ahumu náarie áþurul ni bugan bugagu gapi me nánonan n'eaor ni wolal, no Ataw Yésu ajow me mof mamu þoomo manur

* **1:13** 1.13 atigena-bugan : Simoŋ ni gupalol Esúif guce, bugo gumanen me etigen bugaa Rom gaamme ni fuhow mof mamu.
† **1:20** 1.20 Juluj Ufóñ 69.26 ‡ **1:20** 1.20 Juluj Ufóñ 109.8

ni wolal dó, kábirinj no Saañ Batis ábatiseol me bi funah fafu fo natebor me akay mbal émit. »

²³ Ņer n'gusen ujow bugan gúuba : gaa Susef, o guvoge me may Barusabas, n'gubbañ nihi gusalol Yusutus ; n'gusen may gaa Macias. ²⁴ Mbiban, bugo þe n'gulaw guoh : « Aláemit, aw affas me waamme n'uignum bugan bugagu þe, ugitenóli þaa ay ni ubuge gaamme maa gúuba nuçobe ²⁵ bi enjar ejukut yay yal aþotora yo Yudas ahat me min akay mbaa yayu yaamme yola fañ. » ²⁶ Ņer n'gulukor bi effas an ahumu, ban ni lo ni Macias ; min gunjarol gunap bugagu aþotora gaamme guñen ni an anur.

2

Ejóul yay yaa Biinum Banabe

¹ No funah fafu faa Pantokot fiçih me, bugo þe gáinen me ni Yésu ubuguen n'guomunore tiñ talu tanur tatu. ² To baenah ni baj gael gúpurul n'émit, ní me ti fúrus fámah fuomen n'eteh ; gael gaugu ni gummenjen yan yay þe dó bugo guomme. ³ Ņer n'gujuh útar úni ti waa sambun sasae úþullil ; n'úfaculor, mbiban n'úkail ganur-ganur unamo ni fuhow ánoan ni bugo. ⁴ Ņer Biinum Banabe m'bimmenjenil bugo þe, ban n'gunamo elob gúlobum guce, n'gulob ánoan ti Biinum Banabe buman me ulob nogor.

⁵ Ban bajen dó Yérusalem Esúif gáinené fanj n'Aláemit gáþullo babu ni súsuh sasu þe saa mof. ⁶ No guun me gael gagu, n'gúkail guomunor to gukan fítiman. Bugo þe gaja-hali gámah n'gunonil, mata ánoan ni bugo

naune bugan bugaubugi gulob gúlobumol gal ésugol. ⁷ N'guñaben gah, ban n'guoh : « Bugan bugaubuge galobe maa, leti bugo þe bugan bugaa Gálile ? ⁸ Ñer bu jáorume min ánoan ni wolal aunil gulob gúlobumol go nabugi me ni go ? ⁹ Baje ni wolal bugan gáþullo Parut, Medi ni Elam, guceil Mesopotami, Yúde ni Kapados, Pont, Asi, ¹⁰ Firigi, Pamfili, Esíp, ni babu Libi, galam Siren ; baje þop guceolal gáþullo Rom, ¹¹ Kiret ni Arabia ; guce Esúif gúfuh bugom, bugagUIL bulago babu bal Esúif guñare búsol. Bare hum nuunail n'gumalene me ni gúlobumolal þoogo waf waw wámah waw wo Aláemit akan me ! »

¹² Maagen mamu, gajahali gámah ugu ni bugo þe, ban ñer guffasut wa gujae elob ; ñer nihi guogoro : « Dáuru waamme úru ? » ¹³ Ban guceil n'gunamo eber gáinen me n'guoh : « Bugaubugi gúhalihali gummeñ tiþ ! »

Pier o n'gavare fítiman fafu

¹⁴ Ñer Pier ni bugagu upotora gaamme guñen ni an anur n'guilo, aban naah fítiman fafu fatiya : « Buru Esúif yay ni bugagu ñer þe gaçin me Yérusalem, juutten joon gurimom min júju jujoh wabaj me. ¹⁵ Bugan bugaubugi gúhallut ti jiþinor yo me ; maer þan tinah eju étebul. ¹⁶ Dáru til wo aboñer ahu Soel aþi me nalob uom n'ekano jama :

¹⁷ Aláemit naage : “Dáure dijae ebaj ni gunah gúsola :

Þan íalenul Biinumom ni bugan bugagu þe ; úþurul ni sújurul þan nihi guvare gurim gúmbam,

guñolul ni ujugum þan ílobum me ni bugo,
úfanum waw, bugo, ni súmori þan ílobum me ni
bugo.

18 Maagen mamu, urokaom wáinema ni
waarema,
þan íalenul Biinumom ni bugo ni gunah gaugu,
ban ni bugo þan nih'ílobum me ni bugan
bugagu.

19 Pan ikan min waf wajureruti úþurul fatiya
n'émit,
min bujugum bámusut bubaj bujugi n'ettam ni
mof ;
þan baj físim, sambun ni gávuh gaa fakor,
20 tinah talu þan tumoç,
fieñ fafu þan fújuh ti físim,
balama funah fafu fal Ataw fúrañul,
funah fafu fámah fafu
fajae me efañ gunah gagu þe.

21 No ñer, ánoan ajae me evoh Ataw þan ayab
gapah*.”

22 Buru bugan bugal Israel, mbi juutten joon
wo nijaeul me elob : ti buru fañaul jiffas yo
me, Aláemit nagitenul sembe sasu saa Yésu ala
Nasaret, no nakan me min waf wajureruti ni
bigitenum bámusut bubaj sikano bújonjorul ni
gañen gola. **23** Aíne ahumu aamme Yésu naloe
n'guñenul, ti Aláemit aþi me nakiç yo ahato.
Jisenolsen bugan gákanumut Aláemit gubbañ
n'ekurua min aðet. **24** Bare Aláemit nanemene
ñatiñ ñañu ñal eðelol n'eilen yay ni gaðet me yo
nailenol me, mata eðet yay éjuenut ejogol éharo.
25 Maagen mamu, David nalobe mola aah :

* **2:21** 2.21 Juluj Soel 3.1-5

"Nijugejuh nánonan Atúla bíþimborom ;
Umu to nalofof jambi ítitibor.

²⁶ Yo eçil me biinumom ni bimmeñ gásuyay,
ban gurim gal ésumay n'gúþurul m'butumom ;
enilom fañayo þan éelo ni gafium dó,

²⁷ mata aw Aláemit mat'ujundenom ni gaçet me,
mat'uhat min ínje ani anab me iþut ni fuyah.

²⁸ Nugitenom ulago waw wo núh'újaenum me
mbaa burorj bábaerit.

Pan ukonom nibaj ésumay yámah bújonjori†."

²⁹ Gutiom, jáhore min ilobul ñanno ca mala
þayolal afan David : naçeçet, nafogifoh, ban
fuyagol furoj to ni wolal bi jama. ³⁰ Bare
nemme aboñer naamene, ban naffasene búoh
Atúla nabbabat firim asenol gaa búoh þan akan
ace ni gabulakenol narobo n'efenjeñol yal ávi,
³¹ nemme þop nájugalie wajae me ebaj, yo eçil
me nalob mala eilo yay yaa Kirista no nalob me
aah : "Ajundenuti n'ufuga, ban enilol eþulut
ni fuyah." ³² Yésu ahumu o nilobe maa mola,
maagen mamu Aláemit nailenolyilen n'eçet yay,
ban wóli þe jimatjomat. ³³ Aláemit Paaya
natebenolteben ak'abañ ni gañenol gárib, aban
nasenol Biinum Banabe bo nalobol me mala bo
; navisulobovis ni wolal, dóemme wo jujuje
maa ni wo juune maa jama. ³⁴ Mánoman David
atebenuti bi n'émit, naage o fanjaol :

"Atúla naage Afanom :

< Urobo n'gañenom gárib,

³⁵ bi no nijae me ekan ulatori gúni fírembenum
fafu faa guoli‡. >"

† **2:28** 2.28 Juluj Ufóñ 16.8-11 ‡ **2:35** 2.35 Juluj Ufóñ 110.1

³⁶ Buru ésuh yay þe bugal Israel jíarie jiffas maagen mamu búoh, Yésu ahu anur ahu o jibbañ me n'ekurua, o Aláemit akan me náni Ataw, náni þop Kirista. »

³⁷ Gurim gaugu n'gugor bugan bugagu gaamen to me n'eutten fanj, bireg n'guroren Pier ni bugagu upotora n'guogil : « Gutióli, wóli ñer bu jijae me ekan ? » ³⁸ Pier naagil : « Jíbahen bakanerul, ban ánoan ni buru ayab gábatise ni gajow gaa Yésu Kirista min utilul uboketi ; mamu, þan jiyab gáji Aláemit gaamme Biinum Banabe. ³⁹ Jiffas búoh firim faufu fal Aláemit fulobilob bi ni buru ni guñolul, ni þop bi ni bugagu þee gaçin me ráli, bugo þe bugo Ataw Aláemilolal ajae me evoh. »

⁴⁰ Pier natajen alobil gurim guce gammene bi eçimen gurimol ni þop ekanil n'guaken, nah'aagil : « Júpur ni gayoñ bugan bugagu gaarat me min mbi júju jiyab gapah. » ⁴¹ Gammene ni bugo n'guyab gurim Pier min ñer gúbatiseil. Funah faufu, maageima bugan súuli sífaji (3 000) gukelo gunap gayoñ gagu gaa gáinen me.

⁴² Bugo þe n'guaken n'eutten ni gáinen dó bavareer babu bal upotoraaw, eroñ buroñ baa batiay, etiñor tiñ tanur§, ni galaw. ⁴³ Gáholi n'gunogen ánoan ni bugo mala min Aláemit asen mee upotoraaw sembe min nihi gukan waf wammenje wajureruti ni waunderuti wagiten me bájalool. ⁴⁴ Bugan bugagu gáinen me þe

§ **2:42** 2.42 Ni gugerekay guoge egabor unaâ. Dóemme egabor unaâ ni bíñu bi eosen fitiñ fúsola fo Ataw atiñor me ni upotoraol (Lík 23.14-20).

gujogojogor, ban nihi gugabor waf waw þe wo gubaj me. ⁴⁵ Pan nihi gunnomen sittamil ni gubajil, guban n'gugabor síralam sasu ánoan ti nusohola me. ⁴⁶ Funah-ó-funah ubugi n'eaken : eomunor ni gávi-Aláemit, etiñor ni sañil, ni fitiñ mitiñil n'ésumay ró ni biinum bakure. ⁴⁷ Nihi gusal Aláemit, ban ésuh yay þe n'guruhenil. Funah-ó-funah Aláemit náñarul bugo nasen me gapah anaþ ni gayon gagu golil.

3

Pier o n'ekan an abofoe nahoy

¹ Funah fice, no tinah galaw tiçih me bunaá báruser, Pier ni Saañ n'gujow bi ni gávi-Aláemit gagu guke ró galaw. ² Bajene ace áine abofoe kábirinj no nabugi me, aroboe alof gánonum gávi gagu go guvoge me "gánonum gajaha." Funah-ó-funah þan gutebulol iki gubaj to min mb'áju ácin bugan bugagu ganone ró me. ³ No najuh me Pier ni Saañ gúni ró n'enogen, náçinil síralam. ⁴ N'gulujol baw, ban Pier naagol : « Ulujóli. » ⁵ Aíne ahu nailo alujil mata n'gapinorol uce gujaol esen. ⁶ Ñer Pier naagol : « Ibajut hani éralam yanur, bare wo nibaj me, ban iseni wo ; wo uomme uwe : ni gajow gaa Yésu Kirista ala Nasaret niegi : uilo ujow ! » ⁷ Aban najoh gañenol gárib bi erambenol nailo. To baenah, guot áine ahu n'gujañ. ⁸ Nafaen ailo ñanur puç ban nanamo ejow. Nanonor manur n'upotoraaw ni gávi-Aláemit gagu, n'etey, éñagor ni esalen Aláemit nímoro. ⁹ Esúh yay þe n'gujugol min ajae me, min þop asale me Aláemit. ¹⁰ No

gútallo me búoh dáuru áine ahu o nah'anaven to me galam gánonum gagu gajaha gagu gaa gávi-Aláemit gaugu bi gúcin, bugo þe gáholi ni gajahali ni sunonil mala wabaj me áine ahumu.

Pier o n'gavare ni gávi-Aláemit gagu

¹¹ Nemme áine ahu alet n'éhatulo Pier ni Saanj, bugan bugagu þe n'gúteil ni gajahali ró mbaa bugo bi ni banj babu baa surujen sasu sateþi me, bo guvoge me "banj Salomon." ¹² No Pier ajuh me dáuru, nalob n'ésuh yay naagil : « Buru bugan bugal Israel, wa uçile n'jijahali gahoy gauge ? Bu julujeóli me ti nihi ní me wóli jinjare sembeóli ter maçoleóli min jikan áine ahume najow ? ¹³ Dáru Aláemit ahu ala Aburaham, Isak ni Sakob, yoemme ala sipayolal gufan*, o agitene bájalo amigelol Yésu. Buru fañaul, buru jibelenol n'guñen Pilat, ban n'jilalol bújonorol, o amanjen me til ehalenol. ¹⁴ Jilale An ahu anab me ban naçol, min til juçob guhalenul ahu aamme amuga-bugan. ¹⁵ Jikane An ahu asene me buronj naçet. Bare Aláemit nainnulol ni gaçet me, ban wóli ubuge jimatyomat. ¹⁶ Sembe sasu saa gajow Yésu, utajen dó gáinen gagu ni o, so sibbañenulo mee sembe áine ahume o juluje maa ban n'jiffasol. Gáinen gagu ni Yésu, go guçiol min ahoy ajañ ti jujuh yo mee buru fañaul.

¹⁷ Gutiom, niffase búoh wo jikan me Yésu, jikanwokan mala gaffasutul, ti may ufanul guffasut yo me. ¹⁸ Bare wo Aláemit aþi me nalob kábirinj no n'utum uboñer waw þe, mamu

* **3:13** 3.13 Juluj Gapagen 3.15

ukanoe ; naagolal Kirista ahu ola náarie álam nár. ¹⁹ Yo eçil me, jíbahen bakanerul, ban jíbaho mbal Aláemit, min mbi ápuren utilul. ²⁰ Ner Atúla þan akan tinah tice taa gáelo ni tiçigul, ban þan aboñulul Yésu, Kirista ahu o naþi me náçobali bi ni buru. ²¹ Maer þan, Yésu Kirista þan arobo n'émít iki tinah talu tiçigul to waf waw þe ujae me énubuli, ti Aláemit alob yo me þio bo n'utum uboñerol gaamme bugan ganabe. ²² Maagen Móis naage : "Atúla aamme Aláemilul þan áþunnulul ni gutiul aboñer ti ínje. Mbi juutten wánowan wo najaul me elob. ²³ Anóan ajae me elat eutten aboñer ahumu þan áþunni n'ésuh yay yal Aláemit, ban þan anemenit." ²⁴ Ban bugagu uboñer þe gugitene þop mala gunah gaugu, újogum ni Samiel bi ni bugagu. ²⁵ Firim fafu fo Aláemit alob me n'utum uboñer waw, folul fom þop ; ban jibaje gakibul ni babuge babu bo Aláemit ajogor me ni sipayul gufan no naah me Aburaham : "Ni ace ni gabulakeni þan ísonienum me guil gagu þe gaa mof‡." ²⁶ Yo eçil me, no Aláemit ajoh me bi éboñul añolol Yésu§, namundum aboñulol bi ni buru bi ésonienul, min ápuren ánoan ni buru ni bakanerol baarat me. »

4

Pier ni Saanj bújoñor fujoj utaliña búgamah

† **3:23** 3.23 Juluj Dáteronom 18.15, 19 ‡ **3:25** 3.25 Juluj Fíçilum 12.3 § **3:26** 3.26 no Aláemit ajoh me bi éboñul añolol Yésu : ni gugerekay guoge Aláemit o báþunnerul amigelol Yésu.

¹ Pier ni Saan̄ baroñer n'elob n'ésuh yay, ni baj uteñena, afan upoya gávi-Aláemit ni Esáduke guçigul. ² Súmutil hani jatiito min upotoraaw gaamme gúuba guvaree mee ésuh yay, ban ni gulobil mala eilo yay yaa Yésu, yaamme búoh gaçet me gújue guilo. ³ Ñer n'gujoh Pier ni Saan̄ gúrur ni fipeh efuga yauyu. ⁴ Bare ni bugan bugagu gaun me firim upotoraaw, gammenje n'gúinen, ban fuyon fafu faa gáinen me ni fújalo futajen iki fiñilo maageima bugan súuli futoh (5 000).

⁵ Tihalen fo, gaamme ni fuhow ésuh yay, ufan waw bugala ró, ni úpajula gúboñ Aláemit gagu n'guomunor Yérusalem, ⁶ manur ni afan uteñenaaw Hanas, Kayafa, Saan̄, Alsandul ni bugagu þe bugaa fiilfafu fal atenjena ahu ámah ahu. ⁷ N'gúñarul Pier ni Saan̄ iki guilen n'etulil bi etalinjil n'guogil : « Ni sembe say ter gajow gay jikane dáuru ? »

⁸ Ñer Pier, Biinum Banabe bammenjenerol, naagil : « Yoo, ufan bugal ésuh ye, buru jaamme ni fuhow yo : ⁹ Nemme jama gurorenóli mala maaro makani ni an abofoe, mala bu náhoyum me nogor, ¹⁰ mbi jiffas dáure, buru þe, ni þop bugan bugagu þe bugal Israel : ni gajow gaa Yésu Kirista ala Nasaret, o jibbañ me n'ekurua ban Aláemit nailenol ni gaçet me, ni gajow gola áine ahume ailo maa bújoñorul ajañ ti najañ maa. ¹¹ Yésu açila fañaoł o aamme

ébirih yay yo buru uteþaaw jujunden me,
yabbanno me éni yáamumma, yaçil me yan̄

yay*.

12 Gaþah gagu gulet n'ace ábuli ni o ; maagen mamu, bajut babe ni mof gajow gace gaseni, go mbi újugal me uyabal gaþah ni go. »

13 No gujuh me gakañen gagu gaa Pier ni Saan, n'gujahali mata gútalloe búoh dáuru bugan gjangaut. Guffasilfas n'ejaoril ni Yésu. **14** Bare no gujuh me áine ahu ahoy me ailo alofil, gubbañut gubaj elob ece gutajen to. **15** N'guogil gúþur dó ni banj babu dó guomunor me, mbiban n'gúbahulor bugo bareil n'guoh : « Wa þan ukanal wáineaw ubugi ? **16** Nannoñanno ni bugaa Yérusalem þe búoh babaj wajureruti wo bugan bugaubugi gukane, ban újuutal uceñal yo. **17** Bare, jambi elob yauyu efan neunoe n'ésuh yay, úfirenail ni éhuben dó jambi gubbañ maer gulob ni ánoan ni gajow gaugu. »

18 Ñer n'guvogulil, guban n'gúfirenil ferenj ebbañ gulob ni þop evare ni gajow gaa Yésu. **19** Bare Pier ni Saan n'guogil : « Jähore þian bújonor Aláemit jikan wo buru julob me, min jihabo wo açila aman me ? **20** Buru ñer juñum ejuh ; wóli jújuut mati julob wo jujuh me ni wo juun me. » **21** N'gubbañ gúhubenil guban n'guhalenil, m'babajut waf wo mbi gutegil me mala wo, mata gúholiholi ésuh yay ; maagen mamu, bugan bugagu þe gunamonamo esal Aláemit mala wabaj me. **22** Ban áine ahumu ayab mee gahoy gaugu gajureruti mee nafañe símit úvi gúuba.

* **4:11** 4.11 Juluj Ufóñ 118.22

Gáinen me bugo ni galaw min Aláemit ataníl sembe

²³ No guhalenil me guban, Pier ni Saanj n'gujow iki gutoh fuomunor fafu faa gupalil min gugitenil wo ufan uteñenaaw ni ufan ésuh yay gulobil me. ²⁴ No guun me bagiteneril, n'guilo manur n'gulaw Aláemit guoh : « Afanóli, aw átul me émit, ettam, fal ni waf waw þe waam dó me, ²⁵ ni garamben gaa Biinum Banabe nukane amigeli David aamme þayóli afan nalob aah :

“Wa ucile súsuh sasu ni sugaror ?

Wa ucile bugan bugagu n'gubaj upinor waarat wájuut ukano ?

²⁶ Uvíaw bugaa mof guiye gailo gaa fitih, ufan waw gugume firim bi etigen Aláemit ni Kirista ahu ola[†].

²⁷ Maagen, Herod ni Pons Pilat gugugum firim dó n'ésuh yauyu manur ni bugagu galet me Esuíf ni þop bugan bugagu bugal Israel, bi etigen amigeli anab me aamme Yésu, o nuçob me[‡].

²⁸ Dó þe gukan mee min mbi waf waw þe wo nupi me nupinor ekan þio bo ni bájaloi ukano. ²⁹ Ñer maer, Aláemit, uluj báhubeneril, ban nusen wóli umigeli gakañen gámah min júju jigiten firimi. ³⁰ Uremben to gañeni min gásomut me guhoy, usenóli may ugitemum ni waf wajureruti, dó þe ni gajow gal amigeli anab me, Yésu. »

³¹ No gulaw me guban, tiñ talu to guomunor me ni tugoror, Biinum Banabe m'bimmenjenil

[†] 4:26 4.26 Juluj Ufóñ 2.1-2 [‡] 4:27 4.27 Ni gugerekay guoge o núcir me, dóemme o Aláemit afej me bi éni aþagena ahu.

bugo þe, ban n'gunamo egiten firim Aláemit ni gakañen dó.

Gáinen me bugo n'egabor wafil wo gubaj me

³² Fuomunor fafu faa gáinen me ni fujogor ti nihi ní me an anur, écigir yanur, biinum banur. Bajut ró ace aah : « Dáure wafom waa fuhood », bare til gugugum waf waw þe. ³³ Ni sembe sámah ró, upotoraaw nihi gugiten eilo yay yal Ataw Yésu, ban Aláemit namméjenil gásonien bugo þooil. ³⁴ Bajut an ni bugo alege, mata gabaj me ulah ter saj nihi gunnomen so, mbiban n'gúñarul wo gubaj me ni funnomen faufu ³⁵ íkiil gusen upotoraaw, mbiban ni gabori ánoan min usohola me. ³⁶ Ti ace áine ápollo Čipur gajaol Susef, nihi upotoraaw guvogol may Barunabas (dóemme "o nah'akan me bugan n'guaken"), an ala fil fafu faa Lévi, ³⁷ nannomen galagol aban náñarul síralam sasu ak'asen upotoraaw.

5

Ananias ni Safira n'gubij gusen Biinum Banabe

¹ Bare ace áine gajaol Ananias, aarol o gajaol Safira, nannomen ettamol ² aban n'gujamor bugo n'aarol, min abañ fugab fice faa síralam sasu, min áñarul fúutten ákail asen upotoraaw.

³ Ñer Pier naagol : « Ananias, wa uçile Seytane namméjen écigiri maarat iki ubij usen Biinum Banabe, min ubañ fugab fice faa wo nunnomen me galah gagu ? ⁴ No guomen me n'guñeni, gulelen þiañ gúiya ? Mbi no nunnomen go

me uban, bañut ní waf úiya ? Bu ñer nújue ubaj m'biinumi gapinor ti gaugu ? Aw let ni bugan bare nubije, bare ni Aláemit fañaol. »

⁵ No Ananias aun me gurim gaugu, nalo to ban naçet. Ban gáholi gámah n'gunogen bugan bugagu gaun yo me. ⁶ Ñer úþur waw n'guilo n'gúggubol, guban n'gutebol iki gufoh.

⁷ Pio maa, aarol nanogen ni yañ yay m'baffasut wabaj me. ⁸ Pier naagol : « Ulobom þaa, galah gagu mim manum junnomen go ? » Naagol : « Ey, mamu gunnomeni. » ⁹ Ñer Pier naagol : « Buru bu jújue jugum firim bi elih Biinum Aláemit ? Uutten, bugan bugagu gafogulo me áini ubugu n'gónonum gagu ; aw may ban gúaenumi. » ¹⁰ To baenah, nalo to n'guot Pier ban naçet. No úþur waw gunonulo me, n'gutogol mamu ; n'gutebol gúaenum iki gufoh galam áinol. ¹¹ Ñer gáholi gámah n'gunogen fuyoñfafu faa gáinen me ni Yésu, bi ní bugagu þe gaun me elob yauyu.

Upotoraaw bugo n'ekan waf waunderuti

¹² Ugitenum ni waf waunderuti sammeñe nihi sikani n'etut bugan bugagu ni guñen gal upotoraaw. Bugo þe gáinen me ni Yésu n'guke gurobo bugo þool ni banj babu bo guvoge me banj Salomoñ dó ni gávi-Aláemit gagu. ¹³ Ban bajut ace ni bugagu akañene ajow atogil dó ; bare til ésuñ yay n'gunamo esalil fañ. ¹⁴ Gútiman gagu gaa wáineaw ni waareaw gáinen me n'Ataw Yésu mo gufañe me n'gummeñe. ¹⁵ Nihi gútebul gásomut me bi n'ulago waw, guban n'gubañil n'ura ni upeh, tima mbi Pier áni

n'égat, éuruŋaol néju egor ace ni bugo gásomut me. ¹⁶ Fítiman faa bugan gápollo ni súsuh sasu salof me Yérusalem ni fíteil mbaa to, nihi fítebul úsota ni bugan bugo siséytane nihi suyogen ; ban bugo þe n'guyab gahoy.

Elátien yay yal upotoraaw

¹⁷ Ñer afan utenjenaaw ni Esáduke yay þe gaamen to me ni o n'gúsilaet faŋ gubbañen n'upotoraaw, ¹⁸ ban n'guilo gujow iki gujogulil gúrur ni fipeh. ¹⁹ Bare ni fuh, amalaka ala Ataw nápegul unegen fipeh fafu ; nakanil n'gúþurul, aban naagil : ²⁰ « Jujow bi ni gávi-Aláemit gagu, ban n'jigiten ésuh yay gurim gagu þe gaa buroŋ. » ²¹ No guun me firim faufu, upotoraaw n'gunogen ni gávi-Aláemit gagu ni bujom mej n'gúni n'gavare.

Ñer afan utenjenaaw ni bugaa gayoŋol n'guvoh fujoj fafu fámah fafu faamme fal ufan Esúif yay þe, mbiban n'guboň bi éŋjarul upotoraaw ni fipeh fafu. ²² Bare no ekosombil yay gučih bo me, gutogutil dó. N'gúbbañul gučigul n'guoh gabonil me : ²³ « Jičige n'jutoh fipeh fafu min fukuli joon, ban upoyaaw bugo baamer to gubaňil me gayoŋ unegen waw, bare no jípegul wo me, jutogut ró an. » ²⁴ No afan upoya gávi-Aláemit gagu ni ufan utenjenaaw guun me dáuru, n'gujahali mala upotoraaw ubugi, ban nihi gurorenoro bu elob yauye ejae éuňen. ²⁵ Ni baj ace ákail aagil : « Juutten þaa ! Bugan bugagu bugo júrur me ni fipeh, ubugi n'gavare ésuh yay ni gávi-Aláemit gagu. » ²⁶ Ñer afan upoya gávi-Aláemit gagu ni ekosombilol

n'gujow iki gujogulil m'bañarut sembe, mata gúholiholi jambi ésuh yay gutegil sival.

²⁷ No guñallil me guçigul, n'gubañil bújoñor fujoj fafu fámah fafu bi etalinjil. Ñer afan utenjenaaw nailo arorenil naagil : ²⁸ « Leti jífirenenul fereñ gavare ni gajow gal an ahumu ? Ban buru ubuge, bugo bavareerul bivisor maa Yérusalem þooyo, mbiban jimañe ekan gácelum áine ahumu n'gúni ni wóli. »

²⁹ Bare Pier ni upotoraaw bugagu n'guogil : « Wóli juote ékanum Aláemit fañ bugan bugagu.

³⁰ Aláemit aamme ala sipayolal gufan o ailene Yésu ni gaçet me, Yésu ahu o buru jumuh me n'ebbañol n'ekurua. ³¹ Aláemit natebenol abañ ni gañenol gárib áni Anafan ámah ni Aþagena, mamu bugal Israel n'gúju gúbahen bakaneril min guyab gaboket gal utilil. ³² Wóli jimate dáuru þe, wóli ni þop Biinum Banabe bo Aláemit asen me bugan bugagu gákanumol me. »

³³ No guun me firim faufu, guiñil n'gufañ n'gutiñe, ban n'gupinor jamugil. ³⁴ Bare

ni baj Aþárisie ace gajaol Gamaliel, áþajula gúboñ Aláemit ámah o ésuh yay þe gúkanume, ailo n'etut fujoj fafu min aah gúþuren þan upotoraaw tíyan. ³⁵ Mbiban naah gaam dó me : « Buru bugan bugal Israel, mbi jíkanum fañ wo jípinor me ekan wáineaw ubugi. ³⁶ Juosen búoh þiout no Teudas áþullo, aah me o an ámah, ban maageima bugan sikeme sibbagir (400) gubbañe búsolol ; bare hum namugimuh, ban ulagorol þe guvisovisor ; wáfowaf uñañout. ³⁷ Púrto açila, Yuda ala Gálile náþurul may, gannay

gagu gaa gaphin gagu, ban bugan gammeñe gutee búsolol : o may namugimuh, ban ulagorol may guvisovisor þe. ³⁸ Yo eçil me jama, ínje ilobul yo, jambi uinumul uteb mbaa bugan bugaubugi, ban jihalenil ; mata íni me gaphinoril ni bakaneril saa bugan gúfuh som, þan sinemo. ³⁹ Bare íni me maagen bakaneril n'Aláemit bujoumulo, mati júju bo enemen. Jíkanum jambi jíþimbor n'Aláemit ! »

N'gumanj firimol ⁴⁰ min ñer gúvogul upotoraaw, mbiban n'guboñ gutegil gusoh gal ubañ, n'gubbañ gúfirenil elob ni gajow gaa Yésu, guban n'guhalenil. ⁴¹ Ñer upotoraaw n'gúþurul dó ni fujoj fafu n'ésumay ró mala min Aláemit ajoj me búoh wáriari min gúlam mala gajow Yésu. ⁴² Ban funah-ó-funah guhalut gavare ni egiten ni gávi-Aláemit gagu ni þop ni sañ sasu Firim fafu Fásum me faa búoh Yésu aamme Kirista ahu.

6

Gáinen me bugo n'eçob bugan bi eraben upotoraaw

¹ Ni tinah tautu, nemme gáinen me gúfañeulfañ n'gummené, bugan bugagu galobe me gugerekay n'gúmumunor guya ni bugagu galobe me gúhiboriay ; nihi guoh utiña-sibara waarema bugolil ndi guyab ni búgabor babu funah-ó-funah tinah baçiger taa fitiñ. ² Ñer upotoraaw gaamme guñen ni gúuba n'guomen bugan bugagu þe gáinen me, guban n'guogil : « Jáhorut min wóli jihabo gavare firim Aláemit mala eke búgabor fitiñ. ³ Yo eçil me, gutioli,

jućob ni buru wáine futoh ni gúuba bugo ujail
uunoe ban n'uruheni n'ésuh yay, gammenje
Biinum Banabe ban ni gulillo ; mbiban wóli þan
jisenil burok bičila. ⁴ Mamu wóli ñer þan juluj
dó ni galaw ni þop egiten firim Aláemit. »

⁵ Firim faufu ni fúsumil bugo þe. N'gućob
Ecen, ánaíne abaje gáinen gámah ban nam-
mej Biinum Banabe, ni may Fílip, Purokor,
Nikanor, Timon, Parumenas ni Nikola ala Antioć,
ajunden me bulago sipayol min anjar bal Esúif
yay, ⁶ mbiban n'gújaenumil bújonor upotoraaw.
Ubuge n'gurembenil guñenil min gulaw bi ni
bugo.

⁷ Maagen firim fafu fal Aláemit ni fufaŋ ni
fivisore fuban babu þe. Fuyon ulagoraaw mo
may fufaŋe me gájalo dó Yérusalem, ban may
utejená gammenje n'gubaj gáinen ni Yésu.

Fujoh fafu fal Ecen

⁸ Ñer Ecen, o bammenjer sembe ni bájier sal
Aláemit, nah'akan waf waunderuti ni ugitemum
wammenje bújonor ésuhan yay. ⁹ Bare ni baj to
bugan guman guilo bi eceñol : guceil bugan
bugaa yaŋ yay yaa galaw yo guvoge me yaa
"umigel waw gáþunni me ni fimigelet" ; baj dó
Esúif bugaa Siren ni Alekusandiri, bugaguil Esúif
gáþullo ni mof mamu maa Silisi ni maa Asi. Bugo
þe n'gunamo siceñor n'Ecen. ¹⁰ Bare gújuut
guhekol ni gurim mala malillo mamu mo Biinum
Banabe bisenol me, mo nálobume me ni mo.
¹¹ Ñer n'gucam bugan min guoh guunol alob
gurim gaa gújel aya ni Móis ni Aláemit. ¹² Elob
yauyu netiñen ni guiñ ésuhan yay, ufan Esúif yay

ni úpjajula gúboñ Aláemit gagu. Mbiban n'gujoh Ecen gújaenum bi ni fujoj fafu fámah fafu fal Esúif yay. ¹³ N'ejail n'gújaenumor bugan gajae ebij guya ni o ; no guçih me, ubuge n'guoh : « Aíne ahume ahalut elob maarat aya ni góviolal ganab me ni pop ni gúboñ gagu gaa Móis ! ¹⁴ Juunol aah Yésu ahumu ala Nasaret þan afum góvi-Aláemit gagu, ban þan ábahen bakanerolal bo nuyabal me ni þayolal afan Móis. » ¹⁵ Ñer gaamen dó me ni bañ babu þe n'gubbañ gúçilil n'Ecen, ban n'gujuh búoh buulol bínni ti bal amalaka.

7

Gurim gagu gal Ecen bújor fujoj utejenaw

¹ Ñer afan utejenaw naah Ecen : « Wo gulobe maa guya n'aw, maagen ? »

² Ecen naagil : « Buru, gutiom ni sipayom, juuttenom ! Aláemit-Sembe náþulloþpur þayolal afan Aburaham, no naamen me baubu Mesopotami, balama ajow ak'açin Haran ; ³ aban naagol : “Uhat mofi ni fiili, min ujow bi ni mof mamu mo nijai me egiten*.” ⁴ Ñer Aburaham nahat mof mamu maa bugaa Čalide min ajow ak'açin Haran. Púrto, no þayol açet me, Aláemit nakanol náþurul Haran bi ni mof me dó buru jiçin maa jama. ⁵ Ban Aláemit asenutol dáure ettam yánoyan, mele jimer jaree ti gahah ; bare nabbabat gaa búoh þan abil asenol mof maume, ban pop þan míni maa gabulakenol o baçeler. Ban unnay wauwu Aburaham m'babajenut hani

* **7:3** 7.3 Juluj Fíçilum 11.31 ; 12.4

añil anur. ⁶ Bare Aláemit alobol firim faufe naagol : “Gabulakeni þan gućin n’ésuh yalet yolil, dó þan gúni umigel, ban þan gúlatienil dó símit sono sikeme sibbagir (400). ⁷ Bare ínje Aláemit þan italiŋ ésuh yay yajae me ébahenil umigel. Mbiban, gabulakeni þan gúþurul dó íkiil nihi gulaom tiñ taute†.” ⁸ Mbiban, Aláemit najogor n’Aburaham babuge babu bo enogen búhut eomme fúffasumfafu fala bo ; yačil me no Aburaham abuh me Isak, nárurrol búhut no nabaj me gunah futoh ni gúfaji ; Isak nakan mo may n’ápurol Sakob, ban may Sakob faňaol nakan mo ni guñolol gaamme guñen ni gúuba, gajae me éni ufan guil gagu.

⁹ Nemme ufan guil gagu gúsilaesilaet gubañen ni Susef, n’guñarol gunnomen min ák’áni amigel baubu Esíp. Bare Aláemit umuen búsolol, ¹⁰ ban napagenol ni sílamol þe. Nasenol malillo bújonor Faraonj, ávi ahu ala Esíp, min alujol gúcıl gaaro, ban nakanol áni ni fuhowfafu fal Esíp ni þoþ faa gávi gagu gola þoogo.

¹¹ Púrto, ni baj bieb bámah búloul dó n’Esíp pooyo ni may ni mof mamu maa Kanaan. Buyoh bámah bubajene, ban sipayolal gubajenut waf waa fitiñ. ¹² No Sakob aun me búoh mitiñay mubaje Esíp, naboñ bo sipayolal eboñ étiar. ¹³ Mbi no natajen me aboñil bo eboñ éutten, Susef nakan min gutiol gútallool ; no may Faraon affas me bay Susef ápollo. ¹⁴ Mbiban Susef naboñ gúñarul þayol Sakob ni bugaa yanjal þe, bugo þe guomme úvi gúfaji ni gaat (75). ¹⁵ Ñer

† 7:7 7.7 Juluj Fíçilum 15.13-14

Sakob nákail mbal Esíp, ban bo naçele, ti þop guñolol gaamme sipayolal gufan guçet bo me. ¹⁶ N'gútebul sufuluñil bi Siçem iki gufoh ni fuyah fafu fo Aburaham annom bo me ni síralam ni guñen guñol Hamor.

¹⁷ No tinah talu tulofulo me to gabbat gagu go Aláemit abbat me Aburaham guot me gukano, ésugolal n'gunamo gabugor ban n'gufanjam meñ dó Esíp, ¹⁸ mamu iki ávi ace atobenut Susef ávieni dó Esíp. ¹⁹ Aví ahumu nabut ésugolal, ban nálatien sipayolal gufan, nah'akanil n'gujunden muñolil maju me ebugi min miçet. ²⁰ Unnay wauwu Móis abugi me ; añil aaro aamene aban násum Aláemit. Ubugaol n'guogenol gueñ gúfaji. ²¹ No najundeni me, bájur Faraon nanjarol ak'aogen ti nihi ní me añil o nabuge. ²² Mamu, n'gugitenol gaffas gagu þe go bugal Esíp gubaj me, ban nábbañul áni an o gúkanume gurimol ni bakanerol.

²³ No nabaj me símit úvi gúuba, Móis najoh bi eke bujuh bugal Israel gaamme gutiol. ²⁴ No najuh me an ala Esíp áni n'élatien ace ni buganol, nailo mola, ban namuh áine ahumu ala Esíp bi bulugenanol. ²⁵ Naagene ñer buganol þan gútalloen búoh Aláemit ni o þan asenumil me gapah, bare bugo gujogut. ²⁶ Tihalen fo, Móis najuh Esúif gúuba gaam ni bútaj, ban namañ gásumay gúni n'etulil. Ñer naagil : "Gubugeom, buru batiay, wa uçile ñer n'jíni n'élatienor ?" ²⁷ Bare ahu aamme n'élatien apalol, nafaken Móis naagol : "Ay ajogi úni afanóli ni atalinjaóli ?" ²⁸ Numamañ þiañ emugom ti numuh me figen

áine ahu ala Esíp‡ ?” ²⁹ No Móis aun me gurim gaugu, nápur atey, ban náuy bi ni mof mamu maa Majan, bo nabuh me úpur gúuba.

³⁰ Púrto símit úvi gúuba, Móis o baamer ni gafit gagu alof firijaŋ fafu faa Sinai, ni baj amalaka ápullol ni sambun saa jufokon jaam n’esa. ³¹ No Móis ajuh me dáuru, najahali bujugum baubu. Ban no naamme n’elof jo bi ejuh joon, naun firim Atúla fuogulol : ³² “Injé iomme Aláemit ahu o sipai gufan Aburaham, Isak ni Sakob gúinen me ni o.” Ñer Móis umu natelene mala gáholi bireg abbañut akañen aluj. ³³ Atúla nabbañ aagol : “Uþúren sidalai, mata tiñ taute to nuom maa, tiñ tom tanabe. ³⁴ Nijuge bu guomme n’élatien ésugom baubu Esíp, niune báileril, ban nijoulojow bi epagenil. Maer ñer újoul min iboñi bo Esíp§.”

³⁵ Móis ahu o bugal Israel gulat me n’guogol : “Ay ajogi úni afanóli ni ataliŋaóli ?” O anur ahu Aláemit aboñ me ti ácibbená ni arama-bugan, ni garamben dó gal amalaka ahu ápullol me ni jufokon jaju. ³⁶ Açila Móis akanil me n’gúþurul Esíp, n’ekan ró waf waunderuti ni mof maumu, ni Fal fafu Fújugah fafu ni þop ni gafit gagu, dó þe ni símit sasu saamme úvi gúuba. ³⁷ O mul Móis aah me bugal Israel : “Aláemit þan aboñulul aboñer ti ínje, an ajae éþurul ni buru fanjaul*.” ³⁸ Ban þop açila aamen me n’etut sipayolal gufan ni amalaka ahu ápullol me ni firijaŋ fafu faa Sinai, no ésuh yay guomunor me

‡ 7:28 7.28 Juluj Gapagen 2.14 § 7:34 7.34 Juluj Gapagen 3.1-10

* 7:37 7.37 Juluj Dáteronom 18.15, 18

baubu ni gafit gagu ; o ayab me gurim gagu gasene me buronj gal Aláemit, aban nábahen go asenolal.

³⁹ Bare sipayolal gúttunutol n'gulalol, min til uinumil ubbañ mbal Esíp. ⁴⁰ N'guoh Aaron : “Ucokoróli waf wo mb'úni me Aláemiloli, wo mbi nuh'uyabóli gayoñ ; mata Móis ahu ápunnuloli me Esíp jiffasut wa ubajol†.” ⁴¹ Ñer n'gucokor furafen fal éurus, guban n'gukan fo bísimen, ban ni gúsumaet nár mala burok baubu bo gukan mee ni guñenil. ⁴² Ñer Aláemit návuil búsol min ahalil n'gumigelet tinah talu, fien̄ fafu ni suut sasu sal émit, ti hiçí me ni Bahícer babu bal uboñer waw :

“Buru bugan bugaa Israel, ínje þiañ jísimene sihaj,

ban n'jikanom þop útejen uce kábirinj símit úvi gúuba ni gafit gagu ?

⁴³ A-a, bare til énatiul Molok yo jitebe me fúggut fafu fala yo, ni þop eut yay yal énatiul Refan, sínati sausu, so buru jucokor me bi eya gújulul bújoñor so.

Yo eçil me þan ikanul n'júuy fañ gárali Babilon‡.”

⁴⁴ Fúggut fafu fáuren me Bahícer babu baa babuge babu, fo sipayolal gufan gubajene no guomen me ni gafit gagu. Fúggut faufu fucokorikor ti Aláemit alob me Móis mb'akan fo nogor : maagen mamu naagol mb'acokor fo ti najuh fo me. ⁴⁵ Ni fiseni sipayolal gufan bugaa jaju jabbah jo gututen me. Gannay gagu no Sósue aamen

† 7:40 7.40 Juluj Gapagen 32.1 ‡ 7:43 7.43 Juluj Amos 5.25

me ácibben ahu olil, no guram me mof mamu mo Aláemit aham me bugala mo gayonjil, fo ró ni bugo. Maagen mamu ni funamo ró, jabbah bi ni jabbah, bi no David áuulo me. ⁴⁶ Nemme David násusum Aláemit, nácinol min áju atepol yan yanabe, açila aamme Aláemit ahu ala Sakob. ⁴⁷ Bare til ávi ahu Salomon atepol me yan. ⁴⁸ Ban Aláemit-Fatiya nd'açin ni sañ so bugan guteþe, ti aboñer ahu alob yo me aah :

⁴⁹ “Atúla naage : Emít yay eomme efenjeñom, ettam yay néni fírembenum guolom. Yan þian yanogore bu jijaom eteþ min mb'íelo ró ?

⁵⁰ Waf wauwu þe leti baroker baa gañenom§ ?”

⁵¹ Buru bugan gahae guhow, bugo sícigirul ni gunnuul sutojo me bújonor gavoh Aláemit, juroje n'eñiñet bújonor Biinum Banabe ! Jínini ti sipayul gufan ! ⁵² Aboñer ay ni bugo þe sipayul gufan gúlatienut ? Gumuge bugan bugagu gagiten me éjoul yay yal an ahu anur ahu açol me ; ban jama, açila buru jibet me n'guñen bugan, mbiban ni jumugol. ⁵³ Buru jayab me gúboñ Aláemit n'utum wal emalaka, jíkanumut wo gúboñ gaugu gulob me ! »

Eçet Ecen

⁵⁴ No guun me gurim gaugu, guiñ bugaa fujoj fafu n'gufañ n'gutiñe iki ni'gurum gubil mala balober baubu bal Ecen. ⁵⁵ Bare açila Ecen, Biinum Banabe bammeñenerol, náhaken émit yay ; najuh bájalo babu bal Aláemit, ban þop najuh Yésu ailo ni gáribol. ⁵⁶ Naah : « Juutten,

nijuge émit yay épegulo, ban nijuge may Añol Arafuhow ailo ni gárib Aláemit. » ⁵⁷ Ñer n'gúþib fatiya n'etoj gunnuil nímoro. Bugo þe n'guvunorul mbal açila, ⁵⁸ n'gurudugenol iki gúþur ésuh yay, mbiban n'gunamo eralol sival bi emugol. Gakan mo me gúþureþuren újuoil gusen áþur ace apoil, gajaol Sóol. ⁵⁹ Bugo n'eralol yay sival sasu, Ecen nalaaw aah : « Ataw Yésu, uyab yaalorom ! » ⁶⁰ Mbiban nalo aya gújul, aban naah fatiya ni sembe : « Ataw, jamb'ukanil me ni gaþin mala gatil gauge ! » No nalob me gurim gaugu aban, naçet.

8

¹ Ban Sóol naruhen eçet yauyu yal Ecen.

Gálatien gagu ni gvisor gagu gal ejangaraay bugaa Yérusalem

Funah faufu fanurfafu, n'guiyul élatien ni sembe ejangaraay bugaa Yérusalem. Bugan bugagu þe gáinen me, iki þúrdo upotoraaw, n'gvisor tánotan ni mof mamu maa Yúde ni Samari. ² Ni baj wáine guce gáinenefan gujar efulun Ecen iki gufoh, ban n'gukonjol náar.

³ Ban Sóol, açila, gaþinorol þe enemen jangu yay ; nah'ajow yan bi ni yan áþunnul wáineaw ni waareaw gáinen me árur ni fipeh.

Fílip o n'gavare Firim fafu Fásüm me ni mof mamu maa Samari

⁴ Gáinen me gvisor me nihi gujow mof mamu þoomo n'egiten dó Firim fafu Fásüm me. ⁵ Ace ni bugo, gajaol Fílip, najow bi n'ésuh yay yáamumma yaa mof mamu maa Samari, ban

nah'avare bugaa ró mala Kirista. ⁶ Bugal ésuh yay p̄ooil, no guun me bavareer Fílip ban ni gujuh waf waw waunderuti me wo nakane me, n'gubago ni bavareerol. ⁷ Maagen mamu, siseytane sammeje súpure n'épib ró fatiya ni bugan bugo sunonene, ban p̄op̄ gammeje gabofoe ni gahaje guyabe gahoy. ⁸ Min ñer ésumay yámah éni ró n'ésuh yauyu.

⁹ Bajene p̄op̄ ace áine api ró n'ésuh yauyu yanur yay, gajaol Simon. Nah'akanen waf waa müuet, ban nah'amuh ni gajahali bugaa Samari. Nah'akaror aagil o an ámah, ¹⁰ ban bugo p̄e, uñil bi n'ufan, n'gúkanumol fañ. Nihi guoh : « Aíne ahume aamme sembe sasu sal Aláemit so guvoge me "sembe sasu sájalo me." » ¹¹ N'gúkanumol maagen mamu mata p̄iopio o n'ejahalienil ni bakanerol baa müuet. ¹² Bare no gubbanno me gúinen ni Firim fafu Fásum me fo Fílip avaree me mala Jávi jaju jal Aláemit ni mala gajow gagu gaa Yésu Kirista, wáineaw ni waareaw n'gumanj guyab gábatise. ¹³ Simon fañaol o may náinen, ban no nayab me gábatise aban, abbañut áhatulo Filip, ban nah'aluj ni gajahali ró waf waw wájalo mee waunderuti me wabaje mee.

¹⁴ No upotoraaw gaamme Yérusalem guun me búoh bugaa Samari guyayab firim Aláemit, n'guboñil Pier ni Saañ. ¹⁵⁻¹⁶ Ban Biinum Banabe m'baaverulat p̄an n'ace ni bugaa Samari ; ni gajow gal Ataw Yésu gúbatiseeni barebare. Ñer no Pier ni Saañ guçih bo me, n'gulaw molil min mbi guyab Biinum Banabe ¹⁷ n'guremben guñenil ni bugo, ban ni guyab bo.

18 No Simonj ajuh me búoh ni eremben yay yaa guñen upotoraaw Aláemit ásenume me Biinum Banabe, nañurenil síralam **19** aban naagil : « Jiyab min jisenom may sembe sausu ; min mbi ánoan o nijae me eremben guñenom, nayab may Biinum Banabe. » **20** Bare Pier naagol : « Aw ni síralami, mbi jinemó ni sambun ! Nuþinore þianj búoh gáji Aláemit gújue gunnomi ni síralam ? **21** Ubajut fugab fánofan ni burok baube, mata aw uçolut bújonor Aláemit. **22** Uteh mahat mala biinum baubu bíya bajonut mee, ban nulaw Ataw min mbi aboketi gaþinor gaugu, íni me þan jú kano ; **23** maagen mamu nijuge búoh aw umu nummeñe físil, ban aw amigel ala gatil nom. » **24** Ñer Simoj naagil : « Buru fajaul mbi jilaw me Ataw múmbam, jambi uce ni wo julob maa ubajom. »

25 No Pier bugo ni Saanj guban me egiten ésuh yay wo guffas me ni Ataw Yésu, ban þop no guvare me firim fafu fola guban, n'gubbañ bi Yérusalem, ban ni búolil n'gugiten Firim fafu Fásum me súsuh sammeñe saa Samari.

Fílip ni ávula aseh Ecopi

26 Púrto, amalaka Ataw naah Fílip : « Uilo ujow ubbañen mbaa gañeni gárib aw báþimborer bo tinah talu tiiyeul me, ni bulago babu báþullo me Yérusalem bi Gasa, baamme ni gafit gagu. »

27 Ñer Fílip nailo ajow.

O n'ejow yay, nañanden ace áine ala Ecopi ; áine ahumu máineol miêeçet. O an ámah oomene, mata acila aogene fubaj fafu fal aseh ahu ala Ecopi, o guvoge me Kandas. Galaw

Aláemit nakeleno Yérusalem, ²⁸ aban náni m'búot. O min anamoe ni esaretol, náni n'ejanga bahiêer aboñer ahu Esai. ²⁹ Biinum Banabe m'buoh Fílip : « Ujow uk'utoben esaret yauyu. » ³⁰ Ñer Fílip natey ak'atoben yo, ban naun áine ahu ala Ecopi najangae me bahiêer aboñer ahu Esai. Naagol : « Nujoge wo nujangae mee ? » ³¹ Aíne ahu naagol : « Bu níjue ijom wo an m'bápjulutom wo ? » Aban naagol ajingul anamo to açila aamme. ³² Ban tiñ talu to najangae me ni Bahiêer babu, maa tulobe : « Gújaenumol ti nihi gújaenum me gabbarum mbaa jamusíbe ;
 ti jibbarum nihi jipanor me bújonor an ahu aam
 jo me n'écih bufal,
 alobut hani firim fanur.
³³ Gúkerulol, ban bajut an asenol bakonj.
 Ay ájue alob mala gabugorol ?
 Guþike buronjol babe n'ettam*. »

³⁴ Aíne ahu naroren Fílip naagol : « Uboket ugitenom, aboñer ahu mala ay nalobe mee gurim gaugu ? Mala açila fañaol, ter mala ace ábuli ? » ³⁵ Ñer Fílip naajar firim fafu, namundum ájogul to ni bahiêer baubu min agitenol Firim fafu Fásum me faa Yésu. ³⁶ Bugo n'ejow yay, n'guêih tiñ tabaje mal. Ñer áine ahu naah : « Mal ume, wa újue úfirom eyab gábatise ? » [³⁷ Fílip naagol : « Iní me núnene ti maagen, júe kano. » Ñer áine ahu naagol : « Nínene búoh Yésu Kirista aamme Añol Aláemit.

* **8:33** 8.33 Juluj Esai 53.7-8

»]† 38 Naboñ guilen esaret yay, min bugo éubail gualo ni mal mamu, mbiban Fílip nábatiseol.
 39 No gúþollo me ni mal mamu, Biinum Ataw m'bukan Fílip nallim. Aíne ahu abbañut ajugol, bare náfaro bulagool n'ésunay ró. 40 Ban açila Fílip, o náranjul n'ésuh yay yo guvoge me Asot, mbiban navare Firim fafu Fásüm me ni súsuhsasu þe dó nágat me ak'açih Sesare.

9

Sóol nábbañul akan alagora ala Yésu (Mukanay 22.6-16 ; 26.12-18)

1 Ni tinah tautu, Sóol naroñ bae n'ebbatinor emuh galagene me Yésu. Najow ak'atoh afan utejenaaaw 2 min alaol akanol uhait wajae me esenol sembe sasu sal enogen ni sañ sasu saa galaw sal ésuh yay yaa Damas, mamu mb'açih ró me natoh to bugan, wáine ter waare, gaam ni bulago baubu baa Yésu, najogil ahoh ájarul bi Yérusalem. 3 O n'ejow yay mbaa Damas, no nalof me ésuh yay, ni faen baj to baenah gajana gúþurul n'émit gujanen to açila aamme. 4 Nalo n'ettam, ban naun firim fuogol : « Sóol, Sóol, wa uçile núniom n'élatiens ? » 5 Sóol naagol : « Afanom, aw uomme ay ? » Naagol : « Injé iomme Yésu o núlatiene me. 6 Uilo unogen n'ésuh yay, dó þan gulobi me wo nuot me ukán. » 7 Bugan bugagu gajaore me ni o n'guilen, ban n'guñaben gah ; þan nihi guun firim fafu, bare mati gujuh ánoan. 8 Ñer Sóol naiyul to nalo

† 8:37 8.37 Ni bahiêr bammeñe bítiar, firim faufe filero.

me, ban mánoman gúçilol guluje, ájuut ajuh wáfowaf ; n'gujogol ni gañen min gújaenumol bi Damas. ⁹ Gunah gúfaji náni to me m'bajugut, ban atiñut, aremut.

¹⁰ Ban bajene dó Damas alagora Ataw Yésu ace, gajaol Ananias. Ataw náþullol ni bujugum naagol : « Ananias ! » Naagol : « Ataw, ínje ume. » ¹¹ Naagol : « Uilo ujow bi ni bulago babu bo guvoge me "baçol me" ; uçih me yan Yuda, nuroren dó ace áine ala Tarisis, gajaol Sóol. To naamme umu n'galaw, ¹² ban ni súmori najujuh ace áine gajaol Ananias anogen dó naamme, aban naremben guñenol ni buulol min akanol nabbañ ajuh. » ¹³ Ñer Ananias naagol : « Ataw, niune bugan gammene gulob mala maarat mamu þe mo áine ahumu akan me bugani baubu Yérusalem ; ¹⁴ ban babe bo naam maa, nabaje sembe so ufan utenjenaaw gusenol bi ejoh bugan bugagu þe galae me ni gajai. » ¹⁵ Bare Ataw naagol : « Ujow bae, mata áine ahumu niçobe, ban açila þan iñar me bi egiten gajaom bugan bugagu galet me Esúif bi ni úviil dó, ni may bugal Israel. ¹⁶ Pan igitenol ínje fañaoom bu naat me álam mala gajaom. »

¹⁷ Ñer Ananias nakay. No naçih me, nanogen yan Yuda, aban naremben Sóol guñenol naagol : « Atiom Sóol, Ataw Yésu áþulli me ni bulago no nújaeu me naboñomboñ bi ebbañ ikani nujuh ban nummeñ þop Biinum Banabe. » ¹⁸ To baenah, ni baj waf uce úloul ni gúçil Sóol níme ti uyew waa juol, ban nabbañ ajuh. Ñer nailo, aban nayab gábatise. ¹⁹ Mbiban n'gusenol atiñ,

ban ñer sembeol ni síbbañul.

Sóol o n'gavare Damas

Sóol nanamo gunah guman ni ulagora Yésu bugaa bo Damas. ²⁰ Nafaen anamo gavare ésuh yay ni sañ sasu saa galaw saam dó me Damas, nah'aagil Yésu aamme Añol Aláemit. ²¹ Bugan bugagu þe gaunol me n'gujahali iki nihi guoh : « Leti áine ahumu álatiene mee baubu Yérusalem bugan bugagu galae me ni gajow gaa Yésu ? Leti najoulojow babe bi fujogil ájaenum ak'asen ufan utenjenaaw ? » ²² Bare Sóol nafañ nakane an ala firim bireg Esúif yay gaçin dó me Damas gubbañut gubaj wo gujae ébalol o báþajuleril búoh Yésu aamme Kirista ahu.

²³ Baj gunah, Esúif yay n'gujoj ban n'gujoh bi emuh Sóol ; ²⁴ bare Sóol nak'aun yo. Nihi gupoy únonum ésuh yay etufunaha ni efuga, dó þe bi ejogol yay gumuh. ²⁵ Ñer ulagorol n'gunah bi ni fuh n'gúñatenol ni gabongor aalo gagu galam gaa fiteþ fafu fágot me ésuh yay, min aþah akay mbaa Yérusalem.

Sóol o baamer Yérusalem

²⁶ No naçih me Yérusalem, Sóol naliþ bi ejaor n'ejangaraay bugaa bo ; bare n'gúhollol bugo þe, mata güinenut búoh maagen mamu aêila maer ajangara nam. ²⁷ Ñer Barunabas nañarol ájaenum bi n'uþotoraaw, aban nagitenil bu Sóol ajuh me Ataw Yésu no naamme n'ejow mbaa Damas, ni may wo Ataw alobol me. Nabbañ alobil þopþ bu Sóol avare me ni gakañen dó ni gajow gal Ataw bo Damas. ²⁸ No púrto me, Sóol nanamo ni bugo, nah'ajow nábbañul dó

Yérusalem, ban nah'avare ni gakañen dó ni gajow gal Ataw. ²⁹ Nihi þop alolobor naceñor ni Esúif yay galobe me gugerekay ; bare bugo n'gulip jamugol. ³⁰ No gupalol ejangara guun yo me, n'gubbuenol gúaenum bi Sesare, guçih n'gúfaenumol mbaa Tarisis.

³¹ Ñer jangu yay nebaj gásumay ni mof mamu þe maa Yúde, maa Gálile, ni maa Samari ; nefan ebaj sembe, ban neron ni gákanum ró Ataw ; ni garamben gaa Biinum Banabe, mo efañe me néjaloe.

Pier nakan Eneas nahoy

³² Ñer Pier nanamo ejow mof mamu þoomo. Funah fice, najow bi ni ejangaraay gaçin me Lida. ³³ No naçih me, natoh bo ace áine gajaol Eneas min afiye ni gapeh. Eneas ahumu baje símit futoh ni sífaji min ásote m'bájuut ejow. ³⁴ Pier naagol : « Eneas, Yésu Kirista naseni gahoy ! Uilo, ban nubboñ gapegi. » To baenah Eneas nailo arih. ³⁵ Ñer bugaa Lida þe ni bugagu þe gaçin me n'eparandan yay yaa Saron n'gujugol min ahoe, ban n'gúinen ni Ataw.

Pier nakan Tabita nailo ni gaçet me

³⁶ Bajene n'ésuh yay yo guvoge me Yoþe anaare ace ajangara gajaol Tabita ; ni gugerekay guvogol Dorukas, dóemme "jicit". Aare ahumu nakanekan waf waaro wammenje, ban nah'aramben galeh me. ³⁷ Ni gunah gaugu, násomut ban naçet. No guu me efuluñol guban, n'gújaenum yo iki gubañ ni futon fice fatiya yan yay. ³⁸ Nemme Lida éraliut ni Yoþe, ejangaraay

bugaa Yoþe n'guun búoh Pier umu Lida. Ñer n'guboñ wáine gúuba bi bo ni gahojen gauge ró : « Uboket újoul ni majase úkail urambenóli ! » ³⁹ No Pier aun me gahojen gaugu nafaen aiyul alagenil. No naçih bo me, n'gújaenumol bi ni futonj fafu faamme fatiya. Utíña-sibara bugagu þe n'gúgot Pier n'ukonj ró ; n'gugitenol újuo waw ni úbil waw wo Tabita acokoril me no naamen me m'buronj. ⁴⁰ Ñer Pier nápuren bugan bugagu þe gaam dó me, aban naya gújul min alaw. Mbiban nábaho mbal efuluñ yay naah : « Tabita, uilo ! » Ñer Tabita naluj, ban no najuh me Pier, nailo arobo. ⁴¹ Pier nasenol gañen min ajogol ailen. Aban návogul ejangaraay bi ni utíña-sibara bugagu ró min agitenil Tabita o min aroñe.

⁴² Elob yauyu neuno Yoþe þooyo, ban bugan gammeñe n'gúinen ni Ataw Yésu. ⁴³ Púrto, Pier naþio to Yoþe ni yan ace áine gajaol Simoñ, o nah'arok n'ubañ.

10

Bujugum babu baa Korunew

¹ Bajene n'ésuh yay yaa Sesare ace áine gajaol Korunew. O afan fuyoñ fice fal ekosombil nam, fo guvoge me "fuyoñ fafu fal Itali". ² Aíne ahumu kakan an abaje gáinen, ban aêila ni bugaa yanjal þe gúkanukanum Aláemit. Nalaelaw nánonan, ban þop nápurenepuren ni fubajol bi garamben Esúif yay galeh me. ³ Funah fice tinah talu báruser, ni baj bujugum bo najuge : najuh ñanno ca amalaka Aláemit ánonul yanjal, aban

navogol : « Korunew ! » ⁴ Naluj baw amalaka ahu, ban náholi nár naagol : « Afanom, wa ubaje ? » Amalaka ahu naagol : « Aláemit naune galaw gagu gúiya, ban þop najuge garamben gagu go nurambene me galeh me, ban ájumoruti. ⁵ Maer ñer uboñ bugan bi baubu Yoþe, iki gúvogul bo ace áine gajaol Simon, gaguol Pier. ⁶ Yan ace áine o nah'arok n'ubar naalene gajaol þop Simon ; áine ahumu yanol uyu galam fal fafu. » ⁷ No amalaka ahu akay me, Korunew návogul urokaol gúuba, ni þop ace n'ekosombil yay gaamme ni gañen gola, áinene þop ti o. ⁸ Nagitenil wabaj me þe, aban nabóñil mbaa Yoþe.

Bujugum babu baa Pier

⁹ Tihalen fo tinah baraber, bugaa gahojen gagu bugo n'ejow yay ban gulofe Yoþe, Pier naiñ fatiya bimilum babu baa yan yay* bi galaw. ¹⁰ Bieb m'bujogol, ban namañ fitiñ. No guomol me n'ésil yay, ni baj bujugum bo najuge. ¹¹ Ni bujugum baubu, najuh émit yay épegulo, ban najuh waf uce úni ti gábil gámah go guhoge ni úñin go waamme ubbagir n'gúaveul me mbaa n'ettam ; ¹² ganogor gánogan gal énuhuren yaa guot gubbagir, gaa sasu sáfulore me ni gal upu waw þe ugu ró ni gábil gaugu. ¹³ Ni baj firim fuogol : « Uilo, Pier, umuh nutiñ ! » ¹⁴ Bare o naah : « Hani, afanom, ímusut itiñ waf wáfirenifiren, wájahorut bi bíteñen. » ¹⁵ Firim fafu ni fúutten fuogol : « Wo Aláemit ajoh me

* **10:9** 10.9 No, sañ sasu solil sibajut gurihinjan.

búoh ukukur, jambi aw ujoh wo waf wakurut. »
 16 No dáuru dibaj me bi ñono ñáfaji, waf waw wanogor me ti gábil n'ufaen uñagi to baenah ubbañen n'émit.

17 Pier najahali faŋ wa bujugum baubu bu-maje egiten. Ni tinah tautu, wáineaw bugo Korunew aboñ me bugo n'érorenul yaŋ Simon ahu dó aćila aamme iki gućigul to n'gánonum gagu. 18 N'guvoh min guroren ter Simon o guvoge me may Pier dó naanne. 19 Ban Pier o baroŋer n'gapinor mala bujugum babu. Ñer Biinum Banabe m'buogol : « Baje wáine gúfaji gaćilo ganjesei ; 20 ualo, ban mb'ujow búsolil m'bállelenut, mata ínje iboñul. »

21 Ñer Pier náavul, aban naah wáineaw : « Injé ume o jiliþe me. Wa utekul éjoul bi babe ? » 22 N'guogol : « Afanóli Korunew, aamme an aćole ban nákanum Aláemit, o þop Esúif yay þe gulobe me maaro guya ni o, babaj amalaka Aláemit aagol alai min ujow bi yaŋol, min mb'autten wo nujae me elobol. » 23 Ñer Pier nakanil n'gunogen, min aannil efuga yauyu.

Tihalen fo, Pier nailo aban nalagen wáineaw. Ni baj gupalol ejangara guce bugaa bo Yoþe gútinenol. 24 Funah fúutten, n'gućih n'ésuh yay yo guvoge me Sesare. Toker Korunew min aomene dó yaŋol buganol ni þop gubugeol bugaa fuhow, min aamil n'enah. 25 No Pier anogen dó me, Korunew aiyulo me ban guemor, nahat nalo n'ettam bújonjorol bi esalol. 26 Bare Pier nailenol naagol nímoro : « Uilo ! Injé may an nem ti aw. » 27 Mbiban, nanogen ni galolobor dó aćila bugo

ni Korunew, ačih natoh ró bugan gammeñe min guomunore. ²⁸ Nasafil naagil : « Jiffase búoh fírenifiren Asúif ebugé n'ajaora, hani enogen yanjol ; bare Aláemit nagitenom búoh jambi iya n'ace min ieh akurut. ²⁹ Yo ečil me, no juboñ me guvogulom, níkail m'bállelenut. Injé ñer umu n'erorenul wačil me n'juvogulom. »

³⁰ Korunew naagol : « Baje ñer jama gunah gubbagir, ínje baamer n'galaw ni yanjom tinah baraber, ace áine akanoe wañ waije ápollo bújonjorom naagom : ³¹ "Korunew, galaw gagu gúiya gúttunitun, ban may Aláemit naosewosen maaro mamu mo nukane me. ³² Uboñ ñer bugan bi Yoþe gúvogul bo Simoñ o guvoge me þop Pier ; umu ni Simoñ naalene, áine ahu arose me n'ubañ ; yanjol uyu galam fal fafu." ³³ To baenah, níboñul me guvoguli, ban aw may nukakan jon min ujoulo mee. Maer ñer wóli þe ubugi tale bújonjor Aláemit, bi eutten wo Aláemit aboñi me bi elobóli. »

Pier o n'gavare yanj Korunew

³⁴ Ñer Pier nañar firim fafu naah : « Maa-gen mamu maer nijoge, bajut an afanje apalol bújonjor Aláemit, ³⁵ bare til n'ésuh yánoyan, an ahu ákanumeol me aban nakan waf waçole, an ahumu ásumol me. ³⁶ Naboñulo guñol Israel Firim fafu Fásüm me, no nagitenil me gásumay gagu go Yésu Kirista asene me ; o aamme Aví ahu ala bugan bugagu þe. ³⁷ Jiffase wabaj me ni mof mamu þe maa Yúde, no cítulo me baubu Gálile, búsol gábatise gagu go Saanj Batis avare me mala go. ³⁸ Jiffase þop bu Aláemit asen me Yésu ala

Nasaret Biinum Banabe ni ƿop sembe, aćila o nah'ajow me ésuh bi n'ésuh n'ékan ró maaro ni ƿop esen gahoy bugan bugagu ƿe bugo Seytane áacetene me, mata Aláemit umu búsolol.³⁹ Wóli jimate waf wauwu ƿe wo nakan me ni mof Esúif yay bi Yérusalem ró. N'gukanol naćet n'ebbanjol n'ekurua.⁴⁰ Bare Aláemit nainnol ni gaćet me funah fufatten, aban nakan min bugan gujugol,⁴¹ let ésuh yay ƿe, bare wóli bugo Aláemit api me naćob, wóli jatiñor me n'jiremor ni o búsol eilool ni gaćet me.⁴² Ban Yésu naboñóliboñ julob ésuh yay ban n'jićimen fo gaa búoh aćila faņaoł Aláemit ávienol bi éni ataliņa ahu ala garoň me ni gaćet me.⁴³ Uboñer waw ƿe gugitengiten mola búoh ánoan áinen me ni o, Aláemit ƿan ájoum ni o min aboket an ahumu utilol. »

⁴⁴ Pier o baroňer n'elob, Biinum Banabe m'búavul ni bugan bugagu ƿe gaamen me n'eutten firim fafu.⁴⁵ Ejangaraay Esúif yay ƿe gajaorulo me ni Pier n'gujahali mala min Aláemit asen mee may galet me Esúif gáji gaugu gaamme Biinum Banabe.⁴⁶ Maagen n'guunil n'gulobe mee gúlobum gammenje, n'gusale mee Aláemit. Ñer Pier nabbañ aah :⁴⁷ « Júe piaj fíreni esen gábatise bugaubuge gayab maa Biinum Banabe ti may wolal ? »⁴⁸ Naboñ gúbatiseil ni gajow gaa Yésu Kirista. Mbiban n'gulaol atajen arobo to gunah guce.

11

*Pier o n'egiten jangu yay yaa Yérusalem
wabajol me*

¹ Uþotoraaw ni gutiil bugo gugum me gáinen gaamme ni mof mamu maa Yúde n'guun búoh galet me Esúif guyayab may firim Aláemit. ² No Pier abbañ me bi Yérusalem, ejangaraay Esúif yay n'gunnurol n'guogol : ³ « Nunone yaŋ bugan ganonut búhut, ban nutiñore ni bugo ! » ⁴ Ņer Pier nailo agitenil ni ganab wabaj me. Naagil :

⁵ « N'ésuh yay yo guvoge me Yoþe niomene ban nínien ni galaw. Ni galaw gaugu, ni baj bujugum bo nijuge : waf uce úni ti gábil gámah go guhogé ni úñin go waamme ubbagir n'úaveul me n'émit bi to n'íne. ⁶ No niluj me joon ñáraru gábil gaugu, nijuh ró súnuhureŋ sammeŋe : sihaj, saa baha, sáfulore me ni upu. ⁷ Niun ñer firim fuogom : "Uilo, Pier, umuh ece ni súnuhureŋ sausu utiñ !" ⁸ Bare nieh fo : "Hani, afanom, waf wáfirenifiren, wájahorut bi bísimen, úmusut unogen ni butumom." ⁹ Firim fafu ni fúutten fúogul dó n'émit : "Wo Aláemit ajoh me búoh ukukur, jambi aw ujoh wo waf wasigosigo." ¹⁰ Dáuru ni dibaj bi ñono ñáfaji, mbiban waf wauwu þe n'uñagi ujingeni mbal émit. ¹¹ Ban ni tinah tautu tiçila, ni baj wáine gúfaji bugo guboñulo Sesare bi n'íne guçigul to ni yaŋ yay dó wóli juomen me. ¹² Biinum Banabe m'buogom iiло ijow ilagenil m'bállelenut. Gutio-lal ubuge gaam maa futoh ni an anur gútinenom bi Sesare, ban ni yaŋ Korunew junone. ¹³ No jiçih ró me, Korunew nagitenóli bu amalaka ahu ápullol me dó yaŋol naagol : "Uboñ guvoguli baubu Yoþe Simon o guvoge me may Pier : ¹⁴ o ajae me elobi gurim gagae me eçilul n'jiþah,

aw ni bugaa yanji þe.” ¹⁵ No ninjar me firim fafu min íni n’elob, Biinum Banabe m’búavul ni bugo ti may buavulo me ni wolal ni buju babu. ¹⁶ Ñer niosen firim fafu fal Ataw faah me : “Saanj Batis ni mal nábatisee, bare buru ni Biinum Banabe þan jíbatisei.” ¹⁷ Nemme ñer Aláemit nasenilsen gáji gaugu ganur gagu go wolal jáinen me n’Ataw Yésu Kirista uyabal me, ínje ñer ay nem bi epíken Aláemit ? »

¹⁸ No guun me gurim gaugu, guiñil n’gualo, ban n’gunamo esalen Aláemit guoh : « Maagen Aláemit nasesen þop galet me Esúif min guteh mahat mala utilil, min gúju guyab buroñ babu baa maagen. »

Jangu yay yal Antioê

¹⁹ Búsol eêt yay yal Ecen, ejangara gammeje n’guvisor mala gálatien gagu gabaj me. N’gutey bi ni mof mamu maa Penisi, maa Ĉipur ni ésuh yay yaa Antioê, ban ñer nihi gugiten Firim fafu Fásüm me Esúif yay bare. ²⁰ Bare ni baj ni bugo bugan bugaa Ĉipur ni Siren ; no guçilo me Antioê, n’gulolobor may ni galet me Esúif bi egitenil Firim fafu Fásüm me fal Ataw Yésu. ²¹ Sembe Ataw ni síni ni bugo, yo eçil me bugan gammeje n’gúinen ban n’gúbahó gulagenol. ²² Elob yauyu neuno bi n’ejangaraay bugaa Yérusalem, bireg n’guboñ Barunabas bi Antioê. ²³ No naçih bo me ban najuh bu Aláemit ásonienil me, násumaet nár, aban natañil uinum mala enamo bándor bugo þe ulagora bugal Ataw. ²⁴ Maagen

mamu Barunabas kakán an ásume, ban nammej Biinum Banabe ni gáinen. Bugan gammeje n'gunap fuyor Ataw.

²⁵ Púrto, Barunabas nakay mbaa Tarisis ake bo filip Sóol. ²⁶ No najugol me, nájaenumol bi Antioç. N'gunamo bugo gúubail bo ni jangu yauyu émit ebao, ban n'gunamo eligen Firim Aláemit bugan gammeje. Bo Antioç, gumundum me guvoh evoh étinar ejangaraay gajow gagu gaa Ekericen*.

²⁷ Ni gunah gaugu, ni baj uboñer gúþurul Yérusalem mbal Antioç. ²⁸ Ñer ace ni bugo, o guvoge me Agabus, Biinum Banabe m'bimmenjenol min aah, mati pio min bieb bámah búloul ni mof mamu þe. (Maagen mamu, bieb baubu m'búloul no Kúlod aamen me ni fuhow mof mamu maa Rom.) ²⁹ Ñer ejangaraay n'gujoh yaa búoh mbi guboñ gutiil gaçin me Yúde garamben, ánoan min áju me. ³⁰ Maagen n'gukan ti gulob me : n'gusen garamben gaugu Barunabas ni Sóol gújaenum ufan sijangu saa Yúde.

12

Herod o n'éceten ejangaraay

¹ Ni gannay gaugu, ávi ahu Herod nanamo éceten guce n'ejangaraay. ² Naboñ gunjar gafuje n'gumuh Saak, ati Saanj. ³ No najuh me búoh Esúif yay guruhenduhen bakanerol, nabbañ aboñ gujoh Pier gúrur ni fipeh. Ban ejoh yauyu elolo ni gunah gagu gaa gaggan

* **11:26** 11.26 Ekericen : gajow gaugu (chrétien ni gufaranse), ni gajow gagu gaa Kirista gujoumulo.

gagu gal unaâc waw wabajut me lévir. ⁴ No náruol dó me aban, Herod naboñ mítiman mubbagir mupoyol, jánojan ekosombil gubbagir, min mb'atalinjol bújonor ésuh yay gaggan gagu gaa Paak báþurer. ⁵ Ñer n'gupoy Pier ni fipeh fafu ; bare bugaa jangu yay nihi gulaw Aláemit mola m'bállelenut.

Gapagen gagu gaa Pier ni fipeh fafu

⁶ Efuga yay yo tihalene me Herod natalinjol, Pier, min ajeki ni ñisel, náni n'gámori n'etut ekosombil gúuba, ban þop bajene upoya guce gaam gayoñ gánonum fipeh fafu n'guiye. ⁷ To baenah, ni baj amalaka Ataw áþullol dó, ban gajaña n'guram fipeh fafu. Nagor Pier ni gacaâc bi éliol naagol nímorø : « Uilo ni majase ! » Ñer ñisel ñaÑu ñajeken me guñenol ñulo n'ettam. ⁸ Amalaka ahu nabbañ aagol : « Uhogo gasinjai, ban þop nuhoh sidalai ! » Pier nakan ti nalabol me. Natajen aagol : « Ukano gájuoi gálîi me, uban nulagenom ! » ⁹ Ñer Pier náþurul dó n'elagenom yay. Affasut búoh wo amalaka ahu akan me waf wom waa maagen, o n'gaþinorol bujugum najuge. ¹⁰ No gúgat me upoyaaw gútiar, mbiban gútten bugagu, n'guçih ni ganegen gagu gaa mañ go núþure me núni n'ésuh yay ; n'gúþeguloro bújonoril. Ñer n'gúþur ban n'guñar bulago bice. To baenah amalaka ahu nallimol.

¹¹ No Pier sarol me, naah : « Maer nif-fase maagen mamu búoh Ataw naboñuloboñ amalakaol, ban naþagenom ni gañen gaa Herod, naþagenom þop ni maarat mamu þe mo Esúif

yay gumañen me bi n'ínje. » ¹² No najoh me wabajol me, najow bi yaŋ Mari, jaw Saan o guvoge me may Maruk. Bugan gammeñe dó guomunore n'gúni n'galaw. ¹³ No nateh me gane-gen gagu, aroka ace aarema nájoul bi épegulol, gajaol Roda. ¹⁴ Roda ahumu naffas firim Pier ban násumaet nár mala yo, bireg nájumor épegul ganegen gagu, min til atey bi ñáraru ake egiten búoh Pier umu tíyaŋ. ¹⁵ N'guogol : « Aw nutetey ni fuhow ! » Bare naliŋen gaa búoh maagen nalobeil. Ñer n'guoh : « Kan amalakaol om. »

¹⁶ Bare Pier naronj bae n'eteh yay. Búsol, no gúpegul me, n'gujugol ban n'gujahali fanj. ¹⁷ Nábilil gañenol bi eogil gupanor, aban nailo agitenil bu Ataw ápunnulol me ni fipeh fafu. Mbiban naagil : « Jigiten yo Saak* ni gutiolal. » Aban náþur akay mbal ésuh ece.

¹⁸ No tinah tihalen me, galilior gámah n'gúni n'ekosombil yay iki nihi guorenoro : bay piaŋ Pier acae ? ¹⁹ Herod naboň gulipol mánoman, bare tuþ gujugutol ; ñer naroren upoyaaw, aban naboň gumugil. Púrto, náþur ni mof mamu maa Yúde ajow bi Sesare ake þan anamo bo.

E  et Herod

²⁰ N'unay wauwu, gajamor gulelen tutor Herod ni bugaa Tir ni Sidon. Bare ubuge n'gujamor min g  joul manur íkiil gutogol. N'ukan iki aroka ahu afan alof me ávi ahu, o guvoge me Bulasutus, abba  n galambil, mbiban n'gujow guke elaw Herod tima gásumay n'gubaj

* **12:17** 12.17 Saak : o aamme ati Y  su.

tutoril ; mata mofil ni mola móroñume. ²¹ No funah fafu fabeli me fiçih me, Herod nakano wañol waa jávi, nanamo n'efenjeñol, aban nalob asen ésuh yay. ²² Ñer ésuh yay n'guilo guya unjan n'guoh : « Dáuru álaemit alobe mee, let arafuhow ! » ²³ Bare to baenah amalaka Ataw nategol, mala min asenut me Aláemit gasal. Ñer suo ni sulool ak'açet.

²⁴ Ban firim Aláemit ni fivisor fuban babu pe. ²⁵ No Barunabas ni Sóol guban me burokil Yérusalem, n'gubbañ ; ban n'ejail n'gújaenum Saan̄, o guvoge me may Maruk.

13

Eboñ yay étinar yaa Sóol ni Barunabas

¹ Bajene ni jangu yay yal Antioç uboñer ni þop uligena-bugan : Barunabas, Simion o guvoge me may "áine ahu añauget me," Lusius ala Siren, Manaen alagora Herod bugo uñil, ni Sóol. ² Funah fice, bugo baamer n'esalen Ataw ni baor dó, Biinum Banabe m'buogil : « Júþuren Barunabas ni Sóol gúni jolil bi mala burok babu bo nivogil me mala bo. » ³ Ñer, no gulaw me guban ni baoril dó, n'gurembenil guñenil guban n'guhalil to n'gukay.

Barunabas ni Sóol bugo baamer Ĉipur

⁴ Nemme Barunabas ni Sóol bugo baboñer baa Biinum Banabe, n'gujow bi Séleusi, to gújuþo me ni baraca bi ejow mbaa Ĉipur. ⁵ No guçih me n'ésuh yay yo guvoge me Salamis, n'gugiten dó firim Aláemit ni sañ sasu saa galaw sal Esúif yay. Saan̄ Maruk o guñare min arambenil.

⁶ Mbiban, no gusat me mof maumu þe bi bo guvoge me Pafos, n'gutoh bo áuta ace Asúif, o nah'abij naah açila aboñer Aláemit nam : gajaol Bar-Yésu. ⁷ O ni guñen Serigius Paulus naamene, áname alilloe aam ni fuhow mof maumu. Serigius ahumu naboñ guvogulol Barunabas ni Sóol, mata namañene fañ eutten firim Aláemit. ⁸ Bare áuta ahu (o guvoge me Elimas ni gugerekay) nah'aþikenil, ban naliþ ekan afan ahu jamb'áinenil. ⁹ Ñer Sóol, o guvoge me may Pool, Biinum Banabe bammenjenerol, nabbanj Elimas gúçil ¹⁰ aban naagol : « Aw álaput me, aw ammenj me súgotor sánosan, aw aamme añol Seytane, aw aamme alator ala maaro mónanom ! Uñumut þiañ ehat étigen ulago waw waçol me wo Ataw akiç me ? ¹¹ Jama ñer uutten gúteh ge go Ataw ajai me eteh : Pan úpim, ban gunah mat'ujuh bunañ babu. » To baenah, emoç néavul égubol, náh'ábahulor ulam waw þe tima an najogol ni gañen min ájaenumol. ¹² No Serigius ajuh me wabaj me, náttalo búoh baligener babu baa firim Ataw maagen mom, ban náinen ni o.

*Pool ni Barunabas bugo baamer Antioç yaa
Pisidi*

¹³ Pool ni gátineneol me n'gújuþo ni baraca baubu Pafos bi ejow bi n'ésuh yay yo guvoge me Peruge ni mof mamu maa Pamfili. Bare Saañ Maruk, o, nahalor ni bugo min abbañ bi Yérusalem. ¹⁴ No gúþur me Peruge, Pool ni gátineneol me n'gúfaro bulagoil iki guçih n'ésuh

yay yo guvoge me Antioç ni mof mamu maa Pisidi.

Funah fice faa fiiyay, n'gunogen ni yan̄ Esúif yay yaa galaw yala ró guban n'gunamo. ¹⁵ No jangai me ban Bahícer babu baa Móis ni þop bal uboñer waw, ufan yan̄ yay yaa galaw n'guboñ guoh Pool ni gátineneol me : « Gutióli, íni me jibaje firim fice jitajen to bi elinen gáinen ésuh yay, n'julob fo. » ¹⁶ Ñer Pool nailo, nábilil gañenol aban naagil :

« Buru bugal Israel, ni þop buru bugagu jákanum me may Aláemit, juutten ! ¹⁷ Aláemit ahu ala ésuh yauye yaa Israel naçoçob sipayolal, ban nakanil n'gufaŋ gammeŋ no guomen me sijaora ni mof mamu maa Esíp, mbiban naajar sembeol min áþunnulil bo. ¹⁸ Símít úvi gúuba (40) o n'ehuril ni gafit gagu gámah gagu. ¹⁹ Púrto, nakanil n'guram mof súsuh sasu saamme futoh ni súuba sakan me Kanaan, aban nábahen mof maumu asen sipayolal min míni molil ²⁰ maageima símit sikeme sibbagir n'úvi gúuba ni guñen (450).

Púrto, Aláemit nasenil utaliña iki aboñer ahu Samiel árañul. ²¹ Púrto, sipayolal n'gúcinol ávi. Min Aláemit asenil Sóol, áþur Kis, an ala fil fafu faa Baisomen, áni áviil símit úvi gúuba (40). ²² No nápuren me Sóol ni jávi jaju, nasenil David áni áviil ; nalobil mola aah : “David niçobe, añol Yese : áine ahumu násumomsum, þan akan waf waw þe wo nimaŋ me.” ²³ Ni gabulakenol, dó Aláemit akan me Yésu náuul áni Aþagena ala ésuh yay yaa Israel, ti napí me nalobil yo. ²⁴ Balama Yésu áuul, Saan̄ Batis navareene mala

mbi ésuh yay pē yal Israel gúbaben bakaneril ban ni guyab gábatise. ²⁵ Ban no Saañ Batis aamme n'eban burokol, nah'aah : "Ay jiphinore piañ o nem ? Ilet an ahu o buru jinage me. Bare juutten nilobul : açila umu n'éjoul búsolom, ban ínje fañaoom ipilotout bi ejal sidalaol hani jatiito*." "

²⁶ Pool natajen aagil : « Gutiom, buru gabulaken gal Aburaham ni bugagu, buru pē jákanum me Aláemit : firim faufe faa gapah bi ni wolal fuboñuli mee. ²⁷ Maagen, bugaa Yérusalem bi n'ufanil dó gútallout Yésu, ban pop gútallout gurim gagu gal uboñer waw gajangaei me ffiyyay fánofan ; bare gurim gaugu, gukangokan n'gubajo bugo m'bátallout, no gutalinj me Yésu. ²⁸ Hani min gubajut me waf wo mbi gutalinjol me batalinj bal eçet, bare bae n'gúcín Pilat mala min amugol. ²⁹ No gukan me wo Bahiêr babu biipi me m'bulob buya ni o guban, n'guannulol n'ekurua yay, guban n'gúruol ni fuyah. ³⁰ Bare Aláemit nailenol ni gaçet me. ³¹ Púrto, gunah gammenje bugan bugagu gajaorulo me n'açila kábirinj Gálile bi Yérusalem gujugol ; bugan bugaubugi bugo gulobe maa jama ni gajow gola bújonor ésuh yay.

³² Ban wóli, wóli ubugi n'egitenul firim faufe fásüm maa : wo Aláemit alob me sipayolal gufan, ³³ nakanwokan bi ni wolal guñolil n'eilen yay yo nailen me Yésu ni gaçet me, ti hiçi me n'Gáfoñ gáutten :

"Aw uomme Añolom,

* ^{13:25} 13.25 Juluj Lík 3.16

jama ñer ínje ibugi[†].”

³⁴ Aláemit napiene nalob gaa búoh þan ailen Yésu ni gaçet me jambi enilol eþut. Maa naloben yo maa aah :

“Pan isenul gásonien gagu ganab me ban ni gúni gaa maagen go nilob me David mala go[‡]. ”

³⁵ Yo eçil me natajen aah ni Bahiêcer bice :

“Uñumut ehat ani anab me min aþut ni fuyah[§].”

³⁶ David, no, ni jabbah jaju jolil, nakakan wo Aláemit akiç me ; aban naçet, nafogi galam sipayol gufan, ban enilol eþuput. ³⁷ Bare an ahu o Aláemit ailen me ni gaçet me, o enilol eþulut.

³⁸ Ñer buru gutiom, dáure nimañe jiffas : Yésu açile min jíni jama n'elobul mala gaboket gal util. Maagen, gúboñ gagu gaa Móis gújuut guþagen an ni utilol, ³⁹ bare ánoan áinen me ni Yésu þan aþah. ⁴⁰ Júludo jambi ñer wo uboñer waw guhiç me ubajul, no guoh me :

⁴¹ “Buru jaçotiheneom me, juluj !

Jijahali, ban ni jinemo !

Jiffas búoh þan ikan ni buroñ baube bolul waf wo juñumut éinen fereñ an baloberul wo* !” »

⁴² No Pool ni gátineneol me gúþullo me ni yan yay yaa galaw, gaamen dó me n'gulail min mbi guvare gavare gagu ganur gagu fíiyay fájaeul ;

⁴³ ban búsol eomunor yauyu, Esúif gammene ni þop bugan guce gabbanno gunjar bulago Esúif

[†] **13:33** 13.33 Juluj Ufóñ 2.7 [‡] **13:34** 13.34 Juluj Esai 55.3

[§] **13:35** 13.35 Juluj Ufóñ 16.10 * **13:41** 13.41 Juluj Habakuk 1.5

yay n'gulagenil. Ñer Pool ni Barunabas nihi gulolobor ni bugo, ban n'gurambenil ni gurim mala enamo nánongan bugan gajoge liŋ ni gáji gagu go Aláemit asene me.

Pool ni Barunabas n'gúbaho mbaa bugagu galet me Esúif

⁴⁴ No fíiyayfafu fúutten fičilo me, maageima ésuh yay pe eomunore bi eutten firim Aláemit. ⁴⁵ Esúif yay no gujuh me fítimanfafu, n'gúsilaet fanj iki nihi guñumul n'ékerul dó wo Pool alobe me. ⁴⁶ Ñer Pool ni Barunabas n'guogil bújoñor ñanno ca : « Firim Aláemit, buru fuñumen me emundum figiteni ; bare nemme buru jifakenfofaken, ban jigitengiten mamu búoh buru jiþilout bi eyab buronj bábaerit : Yoo, wóli ñer ban jíbaho jujow iki jivare fo galet me Esúif. ⁴⁷ Atúla fanjaol maa nalobóli :

“Ničobičob bi éni gajaña gagu gaa súsuh sasu pe saa mof,
bi egiten bulago babu baa gapah bi to mof mítij
me†.” »

⁴⁸ No galet me Esúif gaam to me guun me gurim gaugu, ni súmil nár n'gusalen firim Aláemit, ban bugo načob me pe bi eyab buronj bábaerit n'gúinen.

⁴⁹ Mamu, firim Aláemit ni fivisor dó ni mof maumu þoomo. ⁵⁰ Bare Esúif yay n'guilenul bi ni bugo waareaw bugaa fusumo dó n'ésuh yay gagum me bulago ni Esúif yay ni þop ufan ésuh yay ; n'guinnul gálatien bi ni Pool ni Barunabas, ban n'guhamil gúpur ni mofil. ⁵¹ Ñer

† 13:47 13.47 Juluj Esai 49.6

Pool ni Barunabas n'guþap gulail, ban n'gujow bi Ikonium. ⁵² Bare ejangaraay bugaa ró Antioç n'gummenj ésumay ni Biinum Banabe.

14

Pool ni Barunabas bugo baamer Ikonium

¹ No Pool ni Barunabas guçih me Ikonium, n'gunogen may ni yaŋ yay yaa galaw yal Esúif yay, ti gukanno mo me Antioç, ban n'guvare súm bireg bugan gammeñe n'Esúif yay ni þop guce galet Esúif n'gúinen. ² Bare bugagu Esúif gáinenut me n'guilenul galet me Esúif bi ni bugagu gáinen me. ³ Pool ni Barunabas n'gunamo bo Ikonium kan þio ; nemme gufiu-fium Ataw, nihi gulob mala músumol ni gakañen dó. Ban Yésu nah'asenil sembe sasu sal ekan waf wajureruti ni þop ugitenum ; mamu nagiten me maagen mamu maa wo guvare mee. ⁴ Ñer bugal ésuuh yay n'gúfaculor : bugagu búsol Esúif yay gubbañe, bugaguil bugo búsol upotoraaw. ⁵ Ulatoril gaamme bugagu Esúif ni bugagu galet Esúif bi n'ufanil dó, n'guiyul bi ekelil gálatiен ni eralil sival. ⁶ Ñer Pool ni Barunabas n'gujuh to n'gutey iki gunamo ni mof mamu mo guvoge me Likaonia ; n'gurobo bo ni súsuh sasu saa Listura ni Derube, ni þop sasu súsuh salof so me. ⁷ N'gunamo bo egiten Firim fafu Fásum me.

Pool ni Barunabas bugo baamer Listura

⁸ Ban bajene bo Listura ace áine abofoe kábirinj fiñileol, ámusut ajow ; ⁹ narobo to náni n'eutten bavareer Pool. Pool nailo abbaŋ gúçilol ni o, ban no najuh me búoh áine ahumu gáinenol guþiloe

min ayab gahoy, ¹⁰ nateben firimol aah : « Uilo, uilo uhah ni guoli. » Ñer áine ahu nailo ñanur aban nanamo ejow. ¹¹ No fítiman fatiye ni gulikaoniaay fuoh : « Uláemit waw* gunjañar enil yal an min gúavul ni wolal. » ¹² Nihi guvoh Barunabas Sás, Pool o n'guvogol Herumes†, mata açila nah'anjar me firim fatiye min alob. ¹³ Ban Sás ahumu, gáviol ugu gayon ésuh yay n'gutepi. Ñer avasena ahu açil me bítejen Sás nájaenum gújin go gúibe ulaliñ waa siya saa mununuh mbal únonum gávi gaugu, manur ni fítiman fatiye, bi ésimenil.

¹⁴ No Barunabas ni Pool guun yo me, ni táníil iki guçaç usimoil, guban n'gúteil bi n'etut fítiman fatiye n'épib ró guoh : ¹⁵ « E gupalóli, wa uçile n'jíni n'ekan dáuru ? Wóli bugan jom gúfuh ti buru ! Firim fásume jinjallul, fal eogul : jibelen sínati sasu solul sabajut mee nafa, min jíbaho mbal Aláemit ahu aron me, átut me fatiye, ettam, fal, ni waf waw pe waam dó me ! ¹⁶ Ni jabbah jaju pe jágat me, nahahat súsuh sasu pe min silagen ulago waw wo suçob me, ¹⁷ mánoman ahalut egiten o ay nam, ni bakanelor bájahor mee : nakane émit neh'elubul molul, nakan þop min eþit ebaj tinah yo baçiger, nasenul fitiñul, ban nammenen sícigirul ésumay. » ¹⁸ Pool ni Barunabas gulob

* **14:11** 14.11 úlaemit waw : No, egerek yay guffasut Aláemit anur ti wolal jama ; bi ni bugo, baje bugal émit gammeneje. Afanjil me pe, guvogol Sás. Uláemit waw let bugaa maagen. † **14:12** 14.12 Herumes : Bi ni bugo, Herumes o aamme aloba uhonen waw wal úlaemit waw bi ni bugan bugagu.

mánoman, bare n'gutaj iki gubil gúfiren fítiman
fafu ekanil bísimen.

¹⁹ Piout ni baj Esúif gápollo Antioôni Ikonium
guçigul n'guhek ni gurim fítiman fafu ; min
bugo þe guteh Pool sival iki gujoh búoh naçeçet,
guban n'gúfulol gúþuren tíyanj ésuh yay. ²⁰ Bare
no ejangaraay gukelo me gúgolol gúharo, nailo
aban najow abbañ anogen dó n'ésuh yay.

*Ebbáñul yay yaa Pool ni Barunabas bi Antioôni
yaa Siri*

Tihalen fo, Pool ni Barunabas n'gukay mbaa
Derube. ²¹ N'gugiten dó Firim fafu Fásüm
me, ban n'gukan min baj ulagora Yésu gam-
menje. Púrto, n'gubbañ bi Listura, Ikonium
ni Antioôni. ²² Tánatan to guçige, n'gutajen
ulagoraaw sembe, n'gutañil þop gurim mala ejoh
linj ni gáinen gagu golil, ban n'guogil : « Sílam
sammemmenj nuotale utebal balama unonal ni
Jávi Aláemit. » ²³ Ni jangu yánoyan n'guçob
ufan yo, ban no gulaw me guban ni baor dó,
n'guhalil ni gañen gal Ataw o gúinen me ni o.

²⁴ Púrto, n'gúsalul Pisidi n'gújoul bi ni mof
mamu maa Pamfili. ²⁵ No gugiten me guban
Firim fafu Fásüm me baubu Peruge, n'gújoul
bi n'ésuh yay yaa Atali. ²⁶ To Atali, n'gújuþo
ni baraca mbal Antioôni, ésuh yay dó guhalil me
ni gañen gal Aláemit bi ekan burok babu bo
gúþureul me ekan.

²⁷ No guçih bo me Antioôni, n'guomen bugaa
jangu yay min gugitenil wo Aláemit akan me þe
n'ubajo ni guñen golil, ban þop bu nápegul me
may galet me Esúif ganegen gagu gaa gáinen.

²⁸ Ñer Pool ni Barunabas n'gunamo bo pio n'ulagoraaw bugaa bo Antioč.

15

Fujoj fafu fámah faa jangu Yérusalem

¹ Ni baj wáine guce gápollo Yúde bi Antioč, gućigul n'guvare ejangaraay bugaa bo n'guogil : « Junonut me búhut ti góboñ Móis gulob yo me, mati júju jiyab gaþah. » ² Bare Pool ni Barunabas n'guceñil, ban n'gubaj síceñor salinje fanj ni bugo mala yo. Ñer niki jamori gaa búoh, Pool, Barunabas ni bugan guman guce bugaa bo Antioč mbi gujow bi n'uþotoraaw ni ufan waw bugaa jangu Yérusalem bi elob elob yauyu. ³ Ñer jangu yay nesenil garamben gagu gájahor me bi bújaor baubu, min gukay. N'gusat mof mamu maa Penisi ni maa Samari, n'egiten nímoru bu galet me Esúif gúbahoulo me mbal Aláemit ; elob yauyu nesen ejangaraay þe ésumay. ⁴ No Pooli gućih me Yérusalem, jangu yay þe yala bo, bi ni uþotoraaw ni ufan waw ró, neyabil, ban Pooli n'gugitenil þe wo Aláemit akan me ni guñen golil.

⁵ Ñer bugan guman gaam ni gayon Epárisie yay gáinene n'guilo n'guoh galet me Esúif guote gunogen búhut, ban þop guote gúkanum góboñ gagu gaa Móis. ⁶ Uþotoraaw ni ufan waw n'gujoj bi étigulor firim faufu. ⁷ No síceñor sasu súsuþ me júm, Pier nailo naagil : « Gutiom, jiffase búoh Aláemit naþi bo naþobom ni buru bi egiten bugan bugagu galet me Esúif Firim fafu Fásüm me, min guun fo ban n'gúinen ni fo. ⁸ Ban

Aláemit, o affas me uinum bugan bugagu þe, nagitengiten kur das búoh nayablyab no nasenil me Biinum Banabe ti may nasenolal bo me. ⁹ Ajogutolal hator ni bugo, min ajar me gáinen gagu golil þop min akuren uinumil. ¹⁰ Ñer maer, wa úcile n'jiman eligor Aláemit n'esen ejangaraay ubugu bíteb bo wolal ni sipayolal gufan újuutal eteb ? ¹¹ Núinenale til búoh músum mamu mal Ataw Yésu mo miçile tuyabal gaþah ti may bugo. »

¹² Ñer fítiman fafu þoofo ni fuþanor cem, ban ni fíni n'eutten Barunabas ni Pool n'gugiten waf waw wajureruti mee ni ugitemum waw þe wo Aláemit akan me ni guñen golil babu ni galet me Esúif. ¹³ No guban me, Saak naajar firim fafu naah : « Gutiom, juuttenom þaa ! ¹⁴ Simoñ nagitene bu Aláemit ailo me kábirinj m'buju babu min aþob guce ni galet me Esúif min gúni bugola. ¹⁵ Ban gurim uboñer waw bugaa no guhalorut ni elob yauyu, mata Aláemit ni Bahícer babu naage :

¹⁶ “Búsol dáuru þan íbbañul,
ban þan iilen fúggut David falo me.
Pan iilen fo, ban þan ijjonen fo.

¹⁷ Mamu bugagu bugan þan gunes Ataw,
manur ni sasu súsuh þe saa mof dó gajaom
guvogi me.

¹⁸ Ataw gurim gaugu nalob mee,
aþi me nakan kábirinj no min wo nakiç me
uffasi*.” »

* **15:18** 15.18 Juluj Amos 9.11-12

¹⁹ Saak natajen aagil : « Dáuru diçil me, ni bujugum búmbam togut eke eyogen galet me Esúif gábaho me mbal Aláemit, ²⁰ bare til uhiçail nuogail jambi gutiñ ellu yasigoe yápollo n'úsimen wakani bi ni sínati, guhat bujobuet bánoban, ban jambi þop gutiñ ellu yaa sihaj so gugage ni may físim, ²¹ mata kábiriñ ni Móis, baje n'ésuh yánoyan bugan nihi guvare gúboñol, ban fíiyay fánofan gujangaegojanga ni saj sasu saa galaw. »

Gahonjen gagu go upotoraaw guhiç me bi ni galet me Esúif gáinen me

²² Ñer upotoraaw, ufan waw ni þop jangu yay þe n'gujuh búoh wáriari min cobi bugan ni bugo gunap Pool ni Barunabas bi eboñil bi Antioç. Fuçobil ni fulo ni Yudas, o guvoge me may Barusabas, ni Silas, wáine gúuba bugo ejangaraay gufiume. ²³ N'gusenil gahonjen dó gulobe gurim gauge :

« Wóli gutiul, epotoraay ni ufan waw ubugi n'esaf buru gutióli jalet me Esúif jaçin me Antioç ni þop ni mof mamu maa Siri ni maa Silisi. ²⁴ Wóli juune búoh bugan guce bugaa ésugoli bugo wóli jubooñulat gukanulkan ni gurimil n'jípio iki uinumul úguo. ²⁵ Yo eçil me, no juunor me jiban, n'jujuh búoh wáriari min juçob bugan ni wóli, mbiban n'juboñulil bi ni buru manur ni gubugeóli Barunabas ni Pool, ²⁶ bugo gasen me buronjl mala gajow gagu gal Ataoalal Yésu Kirista. ²⁷ Ñer Yudas ni Silas jubooñulo maa, bugo mbi gugitenul me n'utumil gahonjen gagu ganur gagu go jihiçulul mee. ²⁸ Maagen, Biinum

Banabe ni wóli súmolisum min jambi jisenul bíteb bánoban bábulie ni góboñ gauge go juot me jíkanum : ²⁹ elat ellu yal úsimen waa sínatí, físim, sihaj so gugage ni þop bújobuet bánoban. Jitey me dáuru þe, þan jikan jon. Uhaloral ni gásumay ! »

³⁰ Ñer gajae me éjaenum gahorjen gagu n'guhalor ni buganil min gukay bi Antioç, gučih n'guomen ejangaraay n'gusenil gahorjen gagu gahiči me. ³¹ No gujanga go me, n'gúsumaaet mata gurim gaugu go guun me gukakan uinumil n'ufilo. ³² Ñer Yudas ni Silas, gaamme may uboñer Aláemit, n'gurambenil fañ ni gurim, ban þop n'gulinen gáinen gagu gaa gutiil ubugi. ³³ N'gunamo bo gunah, þúrto n'guhalor ni gutiil bugaa bo n'gásumay bi búolul mbaa bugagu gabóñenil me. [³⁴ Bare Silas o nahalo bo.][†] ³⁵ Pool ni Barunabas n'gunamo Antioç ; manur ni bugan gammeñe nihi guligen ban þop n'guvare firim Ataw.

Ehalor Pool ni Barunabas

³⁶ Púrto gunah guman, Pool naah Barunabas : « Ubbaña ukaa uñalloa gutiola gaamme ni súsuh sasu þe bo nugitena me firim Ataw, bi ejuh gailo gay gubaje. » ³⁷ Barunabas namajen enjaror Saanj o guvoge me may Maruk min gujow ; ³⁸ bare Pool najoh gaa búoh Saanj ahumu ájuut ajaor ni bugo, mata nahamenilhamen kábirinj baubu Pamfili, abbañut átineleni ni burokil. ³⁹ Síceñoril ni sítañi bireg n'gúfaculor. Ñer

† **15:34** 15.34 Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

Barunabas nañar Maruk min gújuþo ni baraca mbaa Čipur. ⁴⁰ Pool o naçob Silas ban gutiil n'gulaw min gásonien Ataw gúni ni bugo, þúrto nakay. ⁴¹ Nasat mof mamu maa Siri ni maa Silisi n'elijen nímoro sijangu sasu.

16

Tímonte nájoul anaþ Pool ni Silas

¹ Púrto, Pool nak'açih Derube ni þop Listura. Ni baj bo Listura alagora ace gajaol Tímonte ; jaol anaare om Asúif áinene ni Yésu, bare þayol an ala mof mamu mo guvoge me Geres. ² Ejangaraay bugaa Listura ni bugal Ikonium maaro bare níhi gulob guya ni o. ³ Pool namañ enjarol náh'átinenol. Ñer namundum árurol búhut, mata Esúif yay gaamen to me guffase þooil búoh þayol alet Asúif. ⁴ N'gukay. Nánanon no guom n'égat n'ésuh, n'gugiten ejangaraay bugaa ró gurim gagu go upotoraaw ni ufan waw bugaa Yérusalem gujoh me, min mbi gúkanum go. ⁵ Funah-ó-funah, gáinen sijangu sasu n'gufañ n'gubaje sembe, ban þop mo ejangaraay gufañe me jammen.

Aláemit naboñ Pool mbaa Masedonia

⁶ Pool ni Silas gumajene egiten Firim fafu Fásum me ni mof mamu mo guvoge me Asi, bare Biinum Banabe bífirilyofir ; ñer n'gusat mof mamu maa Firigi ni þop maa Galasi. ⁷ No gulof me mof mamu mo guvoge me Misi, n'gulih ejow bi ni mof mamu maa Bitini ; bare Biinum Yésu buhalutil n'gujow. ⁸ Ñer n'gusat Misi min

gujow bi Turoas, ésuh ece yaam n'galam fal.
⁹ No fuh fiçilo me, Pool nabaj bujugum : najuñ
 ni bujugum baubu ace áine ala Masedonia ailo
 me, nah'afotenor naagol : « Utíþul bi babe
 Masedonia, úkail urambenóli ! » ¹⁰ Búsol
 bujugum baubu baa Pool, n'jifaen jiliþ baraca
 bi ejow mbaa Masedonia, mata ñannoólinjanno
 gaa búoh Aláemit avogeóli bi eke bo egiten Firim
 fafu Fásum me.

Lidia ala Filipi náinen ni Yésu

¹¹ No jújuþo me m'baraca baubu Turoas jiban,
 n'juçolen bi n'éløn yay yo guvoge me Samotu-
 rake ; mb'uçiga tihalen fo, n'jujow bi ni mo
 guvoge me Neapolis. ¹² No júþur dó me, n'jujow
 bi Filíp, ésuh yaam n'ettam yay yaa Masedonia,
 ban neomen ni guñen gaa bugaa Rom. N'jinamo
 ró gunah guman n'ésuh yauyu.

¹³ Funah fafu faa ffiay, n'jujow júþur
 gánonus ésuh yay jirinjen mbaa fibil eral yay,
 bo jiþinor me ejuh tiñ taa galaw tal Esúif yay.
 No jiçih me, n'jinamo, jiban n'julob ni waareaw
 gaomunor to me. ¹⁴ Ni bajen to ni bugo ace
 aare ákanume Aláemit, gajaol Lidia, annomena
 ala sípis sijaha sújugah, áþullo n'ésuh yay yo
 guvoge me Catir. Nanamo eutten, ban Ataw
 nápegul biinumol min áju ajoh gurim gagu go
 Pool alobe me. ¹⁵ Ñer açila ni bugaa yanjal
 n'guyab gábatise. No jiban me, naagóli : « Íní
 me ñannoulinjanno búoh ínje níneyinen maagen
 mamu n'Ataw, jújoul iki jialen yanjom. » Ban
 narondopenóli iki jimañ.

Pool ni Silas bugo ni fipeh baubu Filipi

16 Funah fice, wóli baamer n'ejow bi tiñ talu to nihi gulaw me, ni baj aroka ace anaare ájoul ban jiemor ; eseytane eomen ni o neh'ekanol nalob wájaeul me, ban burok baubu bo nakane mee nihi búñarul ufanol síralam sammeje.

17 Aare ahumu nanamo elagenóli, wóli ni Pool, nah'aah fatiya : « Bugan bugaubugi uroka bugom bugal Aláemit-Fatiya, ban bulago babu baa gaþah guomul n'egiten. » **18** Nakan mo gunah gammemmenj. Búsol, fiiñ Pool ni fitiñ iki ábaho naah eseytane yay : « Injé ilobi yo ni gajow gaa Yésu Kirista : úþur n'aare ahumu ! » Ban to baenah néþur ni o.

19 No ufan aare ahu gujuh me búoh añumut ebbañ akanil min gubaj síralam, n'gujoh Pool ni Silas gújaenum bi tiñ talu to ésuh yay ni'guomunor me bújoñor ufan ésugil.

20 N'gusenil ufan ésuh yay guce bugaa Rom, n'guogil : « Bugan bugaubuge, égu ésuh yay guom ni yo ; Esúif bugom, **21** ban bakaner babu bo guvaree me bújahorut bi ni wolal jaamme bugan bugaa Rom. »

22 Fítiman fafu may ni fiiyul bi ni Pooli, ban ufan ésuh yay n'guboñ guram usimoil, mbiban n'gutegil gusoh gal ubañ. **23** No gutegil me iki guþilo, n'gúruril ni fipeh, ban n'guoh apoya ahu mbi apoil gapoy gabaje sembe. **24** No apoya ahu ayab me gahoñen gaugu, natosen Pool ni Silas bi ni futoñ fafu fafañ me ni fuñagoe ñáraru fipeh fafu, aban najekil ni guot.

25 N'etut fuh, Pool ni Silas n'gurobo galaw ni éfoñ úfoñ Aláemit, ban bugagu gaamen dó me

ni fipeh fafu nihi guuttenil. ²⁶ To baenah, mof mamu ni mugoror bagororer bújalo bireg gutep gagu gáčit me fipeh fafu ni gutusor ; to baenah unegen waw pе n'úpegulo, ban ñisel ñaňu ñajeken me gakuli me pе ni ñijalo. ²⁷ Apoya ahu nálio, ban no najuh me unegen fipeh fafu úpegulo me, náñagul gafojeol bi emugoro, mata n'gaþinorol, gaamme ni fipeh fafu gúþulloþur gutey gukay. ²⁸ Bare Pool naagol fatiya : « Jamb'úbukenoro ! Wóli pе ubugi dáre ! » ²⁹ Ñer apoya ahu naroren waf wal efijigen, nanogen ni majase ačih nalo to bújoñor Pool ni Silas n'etelenor dó. ³⁰ Aban náþunnulil bi tíyañ naagil : « Ufanom, wa niете ikan min iyab gaþah ? » ³¹ N'guogol : « Uínen n'Ataw Yésu, ban þan uyab gaþah aw ni bugaa yanji. » ³² Ñer n'gugitenol firim Ataw, ačila ni þop bugagu pе gaamme yanjol. ³³ Apoya ahu nañaril ájaenum to baenah n'efuga yauyu yanur yay, naþos musolail, mbiban nafaen ayab gábatise, o ni buganol pе. ³⁴ Nakan Pool ni Silas n'gunogen ni yanjol, nasenil gutiñ, aban násumaet manur ni bugaa yanjol mala gáinenol n'Aláemit.

³⁵ No tihalen me, ufan ésuh yay n'gúboñul bugan gúkail guoh apoya fipeh fafu : « Uhalen bugan bugaubugi ! » ³⁶ Ñer apoya ahu nak'agiten Pool gurim gauge : « Ufan ésuh yay guboñuloboñ guoh guhalenul. Maer ñer jújue júþur, ban n'jujow n'gásumay. » ³⁷ Bare Pool naah gañarulo me gahonjen gagu : « Gukane n'gutególi bújoñor ésuh yay pе m'batalinjutóli ti woten me ní, wóli jaamme may bugaa

Rom ! Mbiban, n'gúruroli ni fipeh. Ñer maer gumañe ebbuenóli gúpuren ? A-a, júut ní me ! Bugo fañail gújoul gúpunnoli ! »

³⁸ Ñer gañallo me gahonen gagu n'gubbañ iki gugiten ufan ésuh yay gurim gaugu. No ufan waw guun me búoh Pool ni Silas bugan bugaa Rom bugom, gáholi n'gunonil. ³⁹ Ñer n'gújoul gukelil basafor, mbiban n'gúpunnulil ni fipeh fafu, ban n'gulail guboket gúpur n'ésuh yay. ⁴⁰ No Pool ni Silas gúpollo me ni fipeh fafu, n'gujow bi n'ende Lidia. No gujuh me gutiil ni gúlinil ejangara ban n'gurambenil ni gurim bi ejoh liñ ni gáinenil, n'gukay.

17

Pool ni Silas bugo baamer Tesalonik

¹ Púrto, Pool ni Silas n'gúgat súsuh sasu saa Amfipolis ni Apoloni min gujow bi n'ésuh yay yo guvoge me Tesalonik, dó Esúif yay gubajen me may yan yaa galaw. ² No guçih me, Pool nanogen ni yan yauyu yaa galaw, ti nápi me nah'akan. Gunah gúfaji gaa fiyyay o n'ecenor ni bugan bugagu gaam dó me mala Bahícer babu ; ³ nah'agitenil nápjulil pøp búoh Kirista naate álam ak'açet, mbiban nailo ni gaçet me. Naagil : « Yésu ahu o nilobeul me mola, o aamme Kirista ahu. » ⁴ Guce ni Esúif yay gautteneol me n'gúinen, ban n'gulagen Pool ni Silas, manur ni fitiman faa bugan gañare bulago Esúif, ni pøp guce gammeñe ni waareaw gaçili me jon.

⁵ Bare Esúif yay n'gúsilaet mala yo. N'guñar ni bugo gúpoç gagu gal ésuh yay min gukan

fuyoŋ faa bálaj, guban n'gujow bi égu ésuh yay. N'gujow bi yan̄ ajangara ace aalen me Pool ni Silas, gajaol Yason, n'gulipil ró bi éjaenum bújoñor ésuh yay,⁶ bare gujugutil. Ñer n'gujoh Yason ni guce ni ejangaraay gújaenum bújoñor ufan ésuh yay n'épib fatiya ró guoh : « Bugan bugaubuge gaçilo maa jama dáre, gúgugu mof mamu poomo,⁷ mbiban Yason naannil ! Bugo pe bakaneril bújahorut ni wo gúboñ Sesar gulob me, min guoh me baje ávi ace ábuli, gajaol Yésu. »⁸ Gurim gaugu n'gukan bugal ésuh yay n'gujahali bi n'ufanil dó.⁹ Ñer Yason ni bugagu n'gucam bacam babu bo gubelil me min guhalenil.

Pool ni Silas bugo baamer Berea

¹⁰ No tinah tujon me, ejangaraay n'gukan Pool ni Silas n'gukay mbal ésuh yay yo guvoge me Berea. No guçih bo me, n'gunogen ni yan̄ yay yaa galaw yal Esúif yay. ¹¹ Esúif yay bugaa ró, bayaberil Pool ni Silas m'bufaŋ gáari baa bugaa Tesalonik ; n'gusommen n'eyab firim Aláemit, ban funah-ó-funah gujangaejanga Bahiçer babu bi ejuh ter wo gulobeil me waf wom waa maagen. ¹² Gammene n'Esúif yay n'gúinen, ban ni bugan bugagu galet me Esúif, guce ni waareaw gabaj me fusumo ni wáine gammene n'gúinen þop.

¹³ No Esúif yay bugaa Tesalonik guffas me búoh Pool umu Berea n'egiten firim Aláemit, n'gújoul bi bo gúkail eilen fítiman fafu. ¹⁴ Ñer ejangaraay n'gufaen gukan Pool najow abbañen mbaa fal fafu ; bare Silas ni Tímonte bugo

n'gunamo ró Berea. 15 Gátinen me Pool n'gújaenumol bi n'ésuh yay yo guvoge me Aten. Mbiban, no guomme m'búot, Pool nasenil gahonen bi eoh Silas ni Tímonte gújoul ni majase gutogol bo Aten.

Pool o baamer Aten

16 No Pool aamme n'enah Silas ni Tímonte bo Aten, naluj ésuh yauyu ni mujogol fanj mala jammenj jaju jaa sínati sasu saam dó me. 17 Ñer nah'alolobor ni yan yay yaa galaw n'Esúif yay ni bugan bugagu ganjar me bulago Esúif yay, ni þoþ ni bugan bugagu bugo nihi guomunor me funah-ó-funah ni furobo fafu fámah fal ésuh yay.

18 Ni baj ujjama-elob guman gápollo n'uyon waw waa Epikur ni waa Sitoa*, gunamo galolobor ni o. Guce ni bugo nihi guroren guoh : « Afamba ahumu wa namañe elob ? » Bugaguil n'guoh : « Níni ti náh'áni me n'gavare mala úlaemit guce bugo nuffatal. » Dó þe mala min Pool agitene mee Firim fafu Fásum me faa Yésu ni þoþ fal eilo yay ni gaçet me. 19 Ñer n'gugjogol guban n'gújaenumol bi ni Areopag yay, yaamme fúomunorum fafu faa bugan bugagu gaogen me ésuh yay, mbiban n'guogol : « Ulobóli þaa mala bavareer baubu buvugul babu bo aw uvaree mee. 20 Gurim gauge go juune maa, jijahali go fanj. Yo eçil me jimanje fanj effas wa gulobe. »

* **17:18** 17.18 uyón waw waa Epikur ni waa Sitoa : no, bugaa gayón Epikur ni'guoh buroñ an bi ebaj ésumay barebare ; bugaa gayón Sitoa, bugo til ni'guoh wabaj me nafa, wo uomme ekan maaro ni ejamor ni wánowan.

21 Maagen mamu, bugal Aten þe ni sijaorail, wafil þe galolobor mala elob yánoyan yajue éþurul.

22 Ñer Pool nailo to n'etut fúomunorum fafu naagil : « Buru bugan bugal Aten, nijuge búoh buru bugan bugo gáinenil gújaloe n'ulam waw þe. **23** Maagen mamu, no nijatore me n'ésugul nih'iluj bateþer babu bolul báñai me, nijuge físimenum fabaje bahiðer baube : “Uré bi ni álaemít ahu o an affasut me !” Yoo, Aláemít ahumu o jimigelete mee m'baffasutol, o ínje ikelul egiten.

24 Aláemít ahu átul me mof ni waf waw þe waam dó me, o aamme Ataw açil me émit ni ettam, açinut ni gávi go arafuhow atepé. **25** Let arafuhow nah'arambenol, ti níhi ní me uce nasoholae, açila asene me wánowan buroñ, eif ni wawu þe. **26** Bugan bugagu þe, nakanil gúni gabulaken gal an anur, min guçin ni mof mamu poomo. Nakiçil þop unnay waw ni sílinga sasu sal ettam yay dó gujae me eçin. **27** Nakanmokan min mbi bugan bugagu gulipol bi ejugol, íni me gújue, n'emamaen dó. Ban açila Aláemít áraliut ánoan ni wolal : **28** n'açila núronjumale, o açile nugororal, o þop açile núnial bugan.

Firim faufe fanur fafu, uhiça-sílebur guce bugolul gulobfolob n'guoh : “Wolal þop guñolol nuomale.” **29** Nemme wolal guñolol nuomale, uotutal upinoral gaa búoh Aláemít nánini ti baapér bal éurus, síralam ter bacapér bal eval bo an aŋare mujamol nacokor bo. **30** Aláemít abbañut akan ni gaþin tinah talu no bugan bugagu guffasenut me wáfowaf; maer til navogil bugo þe, tánotan to gom, mala min gúbahen

bakaneril. ³¹ Maagen mamu baje funah fo nakiće ahato no najae me etalinj mof mamu ni ganab, ni gañen gal an o açila açobe. Nagiten yo bugan bugagu þe ñanno ca no nailen me an ahumu ni gaçet me. »

³² No gauitteneol me guun me Pool alob mala eilo yay ni gaçet me, guce ni bugo n'gunamo éfohulol, bugagu n'guoh : « Pan juutteni ñice nulob ni firim faufu. » ³³ Ñer Pool náþurul to n'etulil akay. ³⁴ Bare móman, guce ni bugo n'gubbañ búsolol ban n'gúinen. Ni bugan bugaubugi, baje Donis ala fujoj fafu fal Areopag, anaare ace nihi guvogol Damaris, ni þop guce.

18

Pool o baamer Korent

¹ Púrto, Pool náþur Aten ajow bi n'ésuh yay yo guvoge me Korent. ² No naçih me, naemor dó n'Asúif ace gajaol Akillas, ápollo babu ni mof mamu mo guvoge me Pont. Akillas ahumu bugo n'aarol o guvoge me Pirisila maer gúbbáñeul ni mof mamu maa Itali, mata Sesar ahu o guvoge me Kúlod nasesen góboñ gaa búoh Esúif yay þe gúþur ésuh yay yaa Rom. Pool najogor babuge ni bugo. ³ Nemme burokil banur ni bola, baamme ecokor gúggut gal ubañ, nak'anamo yanjl min nihi gurok tiñ tanur.

⁴ Fíiyay fánofan Pool nañar firim fafu nalob ni yan yay yaa galaw tima nahek ni gurim Esúif yay ni þop egerek yay. ⁵ No Silas ni Tímonte, garonjenulo me baubu Masedonia, guçilo bo me Korent, Pool ñer nañar gabajool þe akan

ni gavare ; nah'agiten Esúif yay búoh maagen mamu Yésu aamme Kirista ahu. ⁶ Bare nemme Esúif yay ni'gucenol n'ejelol nímoro, naþap gulaol, aban naagil : « Wajae me ebajul, buru jiliþ wo ; let ínje içile. Maer ñer ban ijow mbaa bugagu galet me Esúif. »

⁷ Ñer nápur to ajow bi ni yanj ace áine ákanume Aláemit, gajaol Titius Yusutus ; Yusutus ahumu yanj eloþol yanj yay yaa galaw. ⁸ Afan yanj yauyu yaa galaw, o guvoge me Kirispus, o ni bugaa yanjol þe n'gúinen n'Ataw. Ban bugaa Korent gammené gaamen me n'eutten Pool n'gúinen þop ban ni guyab gábatise.

⁹ Mb'uþiga efuga ece, Ataw nalob ni Pool ni súmori aagol : « Jamb'úholi, ulob, jamb'uþanor, ¹⁰ mata ínje umu búsoli, ban an mat'aremben gañenol n'aw bi ekani maarat. Uffas búoh nibaje n'ésuh ye bugan gaguye. » ¹¹ Ñer Pool nanamo ró Korent émit ni gueñ futoh ni fanur, náh'áþajulil firim Aláemit.

Pool o baamer bújonor Galion

¹² Gannay gagu no Galion aamme ni fuhow mof mamu mo guvoge me Akaya, Esúif yay n'gujamor n'guiyul bi ni Pool, ban ni gújaenumol bi dó taliþei me, ¹³ guban n'guoh : « Aíne ahume natuñenetuñen bugan bugagu min gukan Aláemit bítejen bice búbuli ni bo gúboñ Móis gulobolal me. » ¹⁴ No Pool amanj me ébalil, Galion naah Esúif yay : « Inién me kanenkan gatil gámah ter jamuh an, þan ibebenen beb niuttenul, buru Esúif yay. ¹⁵ Bare, nemme kakan waf waa síceñor mala gurim,

ujow ni þop gúboñ gagu golul, butumom bilebo, dáuru waful. Imañut íni ataliňa sulob ti sausu ! » ¹⁶ Aban nahamil áþunnul ni yañ yay dó nihi talini me. ¹⁷ Ñer bugo þe n'gujoh Sosuten aamme maer afan yañ yay yaa galaw n'gutegol bíþimbor yañ yay yaa batalin ; bare Galion alujutil bo.

Ebbáñul Pool bi Antioç

¹⁸ Pool nabbañ anamo bo Korent þio. Púrto, nahalor n'ejangaraay bugaa bo, min anjar Pirisila bugo n'áinol Akilas n'gújuþo ni baraca bi ejow mbaa mof mamu maa Siri. Balama akay, namundum þan akan n'gúcigol fúgom n'ésuh yay yo guvoge me Senkure, dó þe mala gabbat go nabbate asen Aláemit. ¹⁹ No guçih me Efes, Pool nahato gupalol bugo najaorulo me ni bugo, min anogen ni yañ yay yaa galaw ake galolobor n'Esúif yay. ²⁰ Ubuqe n'guogol arobo to atajen. Bare açila Pool amançut, ²¹ min ahalor ni bugo naagil : « [Niete ijow bi Yérusalem iki imat bo gaggan gagu gájaeul me.]^{*} Aláemit amanç me, þan íbbañul bi tale ni buru. » ²² Nápur to Efes ni baraca bi Sesare, açih náavul aban naçol ak'asaf ejangaraay bugaa Yérusalem, mbiban nafaró bi Antioç.

²³ Nanamo to Antioç gunah guman, þúrto nakay. Najow mof mamu maa Galasi þoomo, aban najow maa Firigi, n'eliŋen nímoro gáinen gagu gal ejangaraay þe.

Apolos o baamer Efes ni Korent

* **18:21** 18.21 Ni bahiçer bammeje bítiar, firim faufe filero.

²⁴ Ni baj Asúif ace, gajaol Apolos, aćigul Efes. Aíne ahumu ni mof mamu maa Alekusandiri nápollo, ban kakan an ajjame elob aban nabaj gaffas gámah gaa Bahiçer babu. ²⁵ Apolos ahumu guhurolhur ni bulago babu bal Ataw, ban náh'ápjul çol mola ni ésumay ró ; bare gábatise gagu gaa Saan go bare naffase. ²⁶ Nanamo elob ni gakañen dó, dó ni yan yay yaa galaw. No Pirisila ni Akilas guuttenol me guban, n'guñarol ni bugo, mbiban n'gugitenol bulago babu bal Aláemit fañ gaçol.

²⁷ Nemme Apolos namañe ejow bi Akaya, ejangaraay n'gusenol buaken, ban ni guhiç gutiil bugaa bo min mbi gualenol wári. No naçih bo me, naramben fañ ejangaraay bugaa bo, gábjum me gáinen ni gáji gal Aláemit. ²⁸ Maagen mamu nah'anjar bújonor ésuuh yay pë gurim go an ájuut aceñ min afaken abelen babu wo Esúif yay guceñe me ; nañar Bahiçer babu min agitenil ñanno ca búoh Yésu aamme Kirista ahu.

19

Pool o baamer Efes

¹ No Apolos aamme n'ésuh yay yaa Korent, Pool o nasat mof mamu maa guriyan gagu min ajow bi Efes. No naçih me, natoh bo ejangara guman, ² narorenil aagil : « No juju me éinen, jiyayab Biinum Banabe ? » N'guogol : « Júmusut juun gulob mala biinum bice banabe. » ³ Pool natajen aagil : « Gábatise gay ñer buru jiyabe ? » N'guogol : « Gaa Saan. » ⁴ Ñer Pool naagil

: « Saanj nábatisebatise bugan bugagu gamanj me gúbahen bakaneril, ban nah'aah bugal Israel mbi gúinen ni an ahu ajae me éjoul búsolol, yoemme gúinen ni Yésu. »

⁵ No guun me gurim gaugu, n'gumanj n'guyab gábatise ni gajow gal Ataw Yésu. ⁶ Ñer Pool narembenil guñenol, ban Biinum Banabe m'búavul ni bugo : n'gunamo elob gúlobum guce gaffasuti, nihi gulob þop gurim gagu go Aláemit asenil me mbi gulob. ⁷ Bugan bugaubugi guþiloe bugan guñen ni gúuba.

⁸ Púrto, Pool nah'anogen ni yan yay yaa galaw nalob ni gakañen dó ; gueñ gúfaji o n'elolobor ni bugo, ban nah'alih épajulil ñanno ca mala Jávi Aláemit. ⁹ Bare gammene n'guhoten lin n'gulat éinen, ban nihi gófohul bulago babu bal Ataw bújonor fítiman fafu. Ñer búsol ma, Pool nahamenil bo min anjar ejangaraay n'gúþur jolil, mbiban nah'alolobor ni bugo funah-ó-funah ni banj babu dó aligena ahu Tiranus nah'aligen me. ¹⁰ Mo may iki símit súuba siçih. Ñer bugan bugagu gaçin me ni mof mamu maa Asi, Esúif bi ni bugagu ró galet me Esúif, bugo þe n'gutoh guun firim Ataw.

Guñol Sikeva bugo n'eyab gúteh

¹¹ Ñer Aláemit nah'akan min waf wajureruti ukano ni guñen gaa Pool, ¹² iki nihi guñar urocob ni súmusor sagore eniol guremben ni gásomut me, ban úsomut waw núh'úþur ni bugo, ti þop siseytane sasu. ¹³ Ni baj Esúif guce gajatore me guban babu þe bi épuren siseytane

ni bugan bugagu bugo sunogene me, gulih may ejar gajow Ataw Yésu bi ekan burok baubu. Nihi guoh so : « Injé ilobul yo ni gajow gaa Yésu ahumu o Pool avaree me mola, júpur ! » ¹⁴ Maumu guñol afan uteñena ace Asúif, gajaol Sikeva, gukan mee may : guomme futoh ni gúuba. ¹⁵ Bare no gukan mo me, eseytane yay neogil : « Niffase Yésu ban þop niffase ay aamme Pool ; bare buru, buru juomme bugay ? » ¹⁶ To baenah, áine ahu ala eseytane yay náñaggul álloñil ban nahekil bugo þooil ; nálatienil maagen mamu ni sembe iki gúteil gúpurul yanjal sinil sirakel ni susola ró sammeje. ¹⁷ No bugal Efes guun me dáuru, Esúif bi ni galet me Esúif ró, gáholi n'gunonil bugo þe, ban ni gúkanum mámah gajow gagu gal Ataw Yésu.

¹⁸ Gammeje ni bugagu gabbanno me gúinen ni Yésu n'gulob bújonor bugan bugagu maarat mamu mo gukanen me. ¹⁹ Gammeje ni bugagu bugo nihi gukanen me waf waa müuet n'gútebul sileburil saa müuet íkiil gusaen bújonor ésuh yay þe. Bugan bugagu n'guliþ effas úru þe dasaeni me butum bu ni síralam, n'gujuh búoh butum súuli úvi gúuba ni guñen (50 000). ²⁰ Maumu sembe Ataw ni siçil min firimol fupol mof mamu fuban babu þe.

Gáguo gagu gabaj me Efes

²¹ No dáuru þe dígat me, Pool najoh bi ejow asat mof mamu maa Masedonia ni maa Akaya min ajow bi Yérusalem. Nah'aah : « Ipúrul me Yérusalem, niête ijow bi Rom. » ²² Ñer nabooñ bi Masedonia bugan gúuba ni garambeneol me,

ujail Tímonte ni Erasut, ban ačila faŋaoł nanamo bo ƿan atajen ni mof mamu maa Asi.

²³ Ni tinah tautu, gágou gámah n'gubaj dó Efes mala bulago Ataw Yésu. ²⁴ Bajen to aapa úibor ace gajaol Demetirius, nah'aap ni síralam maŋ matiito manogore ni gávi álaemilil aarema o guvoge me Arutemis ; burok baubu nihi búŋarul urokaol síralam faŋ. ²⁵ Ñer Demetirius ahumu naomen urokaaw ubugi, manur ni bugan bugagu ƿe gakane me burok ti bo, min aagil : « E wáineaw, jiffase ƿe búoh gásunayolal ni burok baube gújoumeul. ²⁶ Jujuge ban juune, let dáre Efes bare, bare maageima ni mof mamu maa Asi ƿoomo, Pool ahumu min ahek me bugan gammenje ni gurim, ban nábahen gáinenil naagil úlaemit waw bugo guñen arafuhow gucokore gulet úlaemit. ²⁷ Dáuru júe hajen burok babu bololal, ban ƿop júe kásul gajow gagu gaa gávi álaemit ahu aarema ámah ahu Arutemis ; ačila o gumigelete me tánotan dáre Asi ni ƿop ni mof mamu ƿe, bájaloł bújoŋor ésuh yay ƿan ñer bubao. »

²⁸ No guun me gurim gaugu, guiñil n'gutiñ ban ni gunamo épīb fatiya guoh : « Nájalojalo, Arutemis ahu ala bugaa Efes ! » ²⁹ Ñer gágou gagu n'guram ésuh yay ƿooyo. N'gujoh wáine guce gúuba bugaa Masedonia gápullo bo mimanur ni Pool, ujail Gaiyus ni Arisutaruk, guvusor gújaenum mbaa furobo fafu fámah fal ésuh yay. ³⁰ Pool namajen ejow atogil bo, bare ejangaraay n'gúfirol jambi ajow. ³¹ Gubugeol may guce, gaam bugan búgamah dó Asi, n'gúboñul ga-

honjen n'guogol dó jamb'áffus bo me ni furobo faufu fámah fafu.

³² Ni tinah tautu, gágou n'gubaj dó ni fuomunor faufu : guce nihi gulob baloberil búbuli, bugaguil n'gulob may bolil búbuli, ban gammeje ni bugo guffasut hani jatiito waçil me fuomunor faufu. ³³ Ñer Esúif yay n'gugiten ace áine gajaol Alsandul wabaj me, mbiban n'gutuñenol ayab gayoŋ, ban guce ni fítiman fafu n'guogol anjar firim fafu min alob. Ñer Alsandul náh'ábilil gañen tima n'gújiol min alob ni bugo. ³⁴ Bare no guffas me búoh açila Asúif, bugo þool nihi gúþib mimanur þio gurim gagu ganur gagu nihi guoh : « Nájalojalo, Arutemis ahu ala bugaa Efes ! »

³⁵ Búsol, ahiça-gurim ahu ala ésuh yay nájuroril min akanil n'guþonor, aban naah : « Buru bugal Efes, ay affasut búoh ésuh yauye yal Efes yo eomme apoya ahu ala gávi álaemit ahu aarema ámah ahu Arutemis ni þop enetal yay yola yaloulo me n'émit ? ³⁶ An ájuut acen yo. Yo eçil me juote jibeben, ban þop jambi jusommen n'ekan waf uce buru m'baþinorut iki jítjen. ³⁷ Jinjallo bi tale wáineaw ubuge gabajut mee gahajen gánogan ni gávi gaugu, ban gulobut þop maarat mónan man guya ni álaemit ahu aarema ololal. ³⁸ Iní me Demetirius ni gupalol uroka babaj waf uce wásumutil ni an, baje gunah gaa bataliŋ ni þop utaliŋa bugan ; mbi gusen ñer an ahumu bataliŋ. ³⁹ Ban þop íni me babaj waf uce wo Jimane eroen jitajen, þan ubeli ni ganab ni fuoj fafu fájahor me bi burok ti

baubu. ⁴⁰ Wabaj me jama újue uçil min guoh wolal bugan gamañe einnul gágou n'ésuh yay nuomale, mata bajut waf wájue ugiten waçil me fuomunor faufe. » No nalob me gurim gaugu aban, navis bugan bugagu.

20

Pool o n'ebbañ mbaa Masedonia ni Geres

¹ No gágou gagu gubao me, Pool naomen ejangaraay aban nasenil buaken ni gáinen gagu golil, mbiban nahalor ni bugo min akay mbaa Masedonia. ² Nasat mof maumu ban nah'alolobor nánongan n'ejangaraay bi esenil buaken ni gáinen gagu golil. Púrto, najow bi ni mof mamu maa Geres ; ³ nanamo bo gueñ gúfaji. Búsol, no najoh me bi éjuþo ni baraca min ajow bi ni mof mamu maa Siri, naun búioh Esúif yay gugugum firim bi ni o. Ñer najoh yal evelo abbañ mbaa Masedonia. ⁴ N'ejaol, nabaj bugan gútinenol ; bugo guomme : Sopater, añol Pirus ala Bere, Arisutaruk ni Sekundus bugaa Tesalonik, Gaiyus ala Derube, Tímonte, ni þop Tićik ni Turofim gápullo me ni mof mamu maa Asi. ⁵ Ubuje þe n'guyabóli gayon iki gunagóli baubu Turoas. ⁶ Woli, no gunah gagu gal unaç waw wabajut me lévir gúgat me, n'jújuþo ni baraca baubu Fílip, ban no gunah futoh gúgat me, n'jutogil bo Turoas bo jikan me gunah futoh ni gúuba.

Pool nailen Yutikus acket me

⁷ Gállim gagu gaa fíiyay, wóli min juomunore bi etiñor unaç waw*, Pool nañar firim fafu náni n'elob ni gaamen to me, ban nemme tihalen fo o bi ekay, nalolobor maagen mamu bi n'etut fuh. ⁸ Bajene sijanja sammeñe dó ni baj baubu dó wóli juomunor me fatiya yañ yay. ⁹ Ni baj ápur ace gajaol Yutikus anamo ni fibil elajen yay. Nemme firim Pool fuhulihuli, nayabor ban námori ahay was. Gámori gagu n'guçilol min ápagul dó fatiya etah yay éfatten dó wóli juomme áoul bi n'ettam. No guke me ejogol guilen, n'gutogol maçele. ¹⁰ Bare Pool náavul açigul náñup min aþembol, aban naagil : « Jambi júholi ! Açelut, narondoñ ! » ¹¹ No Pool abbañ me ajiñ bi fatiya yañ yay, namusul ganaç gagu atiñor ni bugo, mbiban natajen alob ni bugo þio, bi ni bujom. Púrto, nakay. ¹² Ñer n'gúbbañenul ápur ahu min aroje, ban bugo þe ni súmil nár.

Bújaor Pool Turoas bi Milet

¹³ Nemme Pool naçoçob bi ejow n'guolol, wóli n'jújuþo ni baraca min jiyabol gayon mbal Asos bo juot me jibbañ jiñarol. ¹⁴ No natolóli bo me, n'jújuþol min jujow bi n'ésuh yay yo guvoge me Mitilen. ¹⁵ No júþur to me, n'jífarø ni fal fafu iki jiçih tihalen fo bíþimbor mof mamu mo guvoge me Ċio. No tibbañ me tihalen, n'jiçih ni mof mamu mo guvoge me Samos, mb'uçiga tihalen fo, n'jiçih Milet. ¹⁶ Maagen Pool najojoh

* **20:7** 20.7 etiñor unaç waw : Dáuru wo ejangaraay guvoge me jama gákomiñe. Dó þop duosen me etiñor Yésu ésola ni upotoraol (Lík 22.14-20, 1 Korent 10.16.)

gaa búoh mbi jígat Efes ni fal m'bayaut ró, mamu jambi jipio ni mof mamu maa Asi, mata nasommensommen eçih Yérusalem, íni me júe kano, naçih ró funah fafu faa Pantokot.

Gurim Pool gal ehalor ni ufan jangu Efes

¹⁷ Bo Milet bo naamme, Pool naboñ guvogulol ufan jangu yay yal Efes. ¹⁸ No guçilo me, naagil : « Jiffase gailo gagu go niilo me ni buru nánonan, kábirinj funah fítiar no niju me ehah ni mof mamu maa Asi : ¹⁹ Itebenorout ni burok bi n'Ataw Yésu. Niroke ni mufu ró, ni þop ni sílam so Esúif yay nihi gukanom me bugo bagumer firim bi n'ínje. ²⁰ Nivareul ni jammeŋ, ban þop nigitenul ni saŋul wájahor me bi ni buru m'bakoentul wáfowaf. ²¹ Nitare Esúif yay ni bugagu galet me Esúif mala ébahen bakaneril bújoñor Aláemit min gúinen ni Ataolal Yésu.

²² Ban maer, ban ijow bi Yérusalem ti Biinum Banabe bumaŋ yo me, ínje m'baffaserut wajae bo me ebajom. ²³ Bare wo niffas me, wo uomme, ésuh bi n'ésuh Biinum Banabe nihi bútallenomtallen gaa búoh fipeh ni sílam sinageom bo. ²⁴ Bare buroñom, bo, ilobut to wáfowaf ; níme ti bilet waf, samen ijow bulago babu bo Ataw Yésu aboñom me iki bítij, ban þop nifaben burok babu bo nasenom me ekan, baamme egiten Firim fafu Fásuñ me faamme búoh Aláemit nagitengiten músumol.

²⁵ Maer ñer ban ilobul waf wanur : niffase búoh mati jibbañ jujuh buulom, buru þe bugo niomen me n'etulul ban nivareul Jávi Aláemit. ²⁶ Yo eçil me nifaçul yo jama ñanno ca : an ni

buru allim me, mati ní ínje içilol nallim, ²⁷ mata nigitenulgiten wo Aláemit akiç me þe ahato, bajut uce wo nikoenul. ²⁸ Ñer mbi jíkanum fañ mala guhoul ni þop mala ekore yay þe yo Biinum Banabe buhat me ni gapoy golul. Jujoh ni guñen gaaro jangu yay yo Aláemit áabajum me ni eçet yay yal Añolol. ²⁹ Niffase búoh no nijae me ekay, sujoba-baha sañine þan sunonul n'etulul, ban suñumut eboket ekore yay ; ³⁰ n'etulul fanjayo bugan þan guiyul dó nihi gulob gurim gaa jibij bi eñah ejangaraay gubbañ búsolil. ³¹ Yo eçil me jambi júmori, ban juosen búoh, símit sífaji, etufunaha ti efuga, ímusut ihat étallen ni mufuom ró ánoan ni buru.

³² Maer ñer ínje umu n'ehalul ni guñen Aláemit. Mbi juosen nánongan firim fafu fagitene me músumol. O abaje sembe sasu sal elijen gáinen gagu golul ni þop sal esenul maaro mamu mo nabañ me bi ni bugan bugagu þe gaamme bugola. ³³ Imerout síralam ace, imerout éurus ace, imerout bisimo ace. ³⁴ Buru fañaul jiffase bu ínje fumumom irok me ni guñenom bi ebaj wo ínje ni gupalom jusohola me. ³⁵ Dó þe ñer nigitenulgiten gaa búoh mamu nuotale urokal bi eramben bugagu galeh me, n'eosen dó gurim gagu go Afan ahu Yésu fañaol alob me no naah me : "No núpunne usen, no gásumay gagu gufanje an o baseneri." »

³⁶ No nalob me aban, Pool naya gújul min alaw manur ni bugo. ³⁷ Ñer bugo þe n'gúllojol n'ehondor n'ukon ró élloj ésola. ³⁸ Wafan me ekanil n'guçagor, wo uomme min Pool aagil me

mati gubbañ gujuh buulol. Mbiban n'gútinenol bi ni baraca babu.

21

Pool o n'ejow mbaa Yérusalem

¹ No jihalor me ni bugo jiban, n'jújuþo ni baraca babu min jiriñen m'bapilut tice mbal élon yay yo guvoge me Kos ; tihalen fo n'jiçih ni yayu yo guvoge me Rodos, þúrto n'jiçih ni gásih gagu gaa Patara. ² N'jutoh to Patara baraca baam n'ejow mbaa Þenisi, ñer n'jújuþo ró min jikay. ³ No jinanden me élon yay yaa Ĉipur, n'jihat yo ni gañenóli gamay min jujow mbaa mof mamu maa Siri iki jiya ni gásih gagu gaa Tir, to baraca babu bujae me ealen wo biteb me. ⁴ N'jutoh to Tir ejangara ban n'jinamo to ni bugo gunah futoh ni gúuba. Nemme Biinum Banabe bigitenilgiten wanage me Pool Yérusalem, n'guogol jambi áffus bo. ⁵ Bare no ffiyyayfafu fubao me, n'julo ni bulago jikay mbaa bo. Bugo þe n'gútinenoli, manur ni waaril ni guñolil, iki júþur ésuh yay. N'jiki jiya gújul galam falfafu min jilaw. ⁶ Mbiban, no bugan-ó-bugan guoh me gupalil uhaloral, n'jújuþo ni baraca babu, bugo ñer n'guot mbaa sanjil.

⁷ No júþur me Tir, bújaor babu bóloli baa ni fal niki bubao n'ésuh yay yo guvoge me Putolemais, tojisaf me gutióli, ban n'jinamo to ni bugo funah fanur. ⁸ Tihañen fo, n'jífaró bi Sesare. No jiçih me, n'junogen yan Fílip, avarea Firimfafu Fásum me, ban n'jinamo ró. Açila ace ni bugan bugagu gaamme futoh ni gúuba

gaçobi me Yérusalem bi eramben uþotoraaw* nam. ⁹ Nabajene sújur gubbagir gámusut guffas wáine, nihi guvare wo Aláemit álobume me n'utumil. ¹⁰ No jibaj to me gunah, ni baj aboñer ace, gajaol Agabus, áþullo Yúde ájoul bi to wóli juomme. ¹¹ Nátuh gasinja gagu gaa Pool, nanjar go nahogoro guolol ni guñenol aban naah : « Biinum Banabe maa bulobe : Esúif yay maa gujae mee ehoh an ahu açil me gasinja gauge baubu Yérusalem ; mbiban þan gubenol ni guñen bugan bugagu galet me Esúif. » ¹² No wóli ni gutióli bugaa bo Sesare juun me gurim gaugu, n'jimanani Pool tima naboket jambi áffus Yérusalem. ¹³ Bare o Pool naagóli : « Wa uçile n'jíni n'ukoñ, ban þop n'jiliþ eþirih gakañen gagu gúmbam ? Niilo maa nibamban dáh, let mala min guhogom min re to, bare þop bi eçet bo Yérusalem mala gajow Ataw Yésu. » ¹⁴ Nemme ñer jújuut jikanol nábahen gaþinorol, jibbañut jiçimen firimóli, ban n'juoh : « Mbi wo Ataw amañ me ukano ! »

¹⁵ No jibaj to me gunah guman, n'juomen wafóli þe, mbiban n'jikay mbaa Yérusalem. ¹⁶ Ejangara guce bugaa bo Sesare n'gútinenoli ; n'gújaenumoli bi yan ace áine aþi bo náni ajangara. O an nam ala Çipur, gajaol Munason ; to yanþol jijae ealen.

Pool o baçiger Yérusalem

¹⁷ No jiçih me Yérusalem, ejangaraay bugaa bo n'guannoli n'ésumay ró. ¹⁸ Tihalen fo, Pool

* **21:8** 21.8 gaçobi me Yérusalem bi eramben uþotoraaw : Juluj 6.5

najaor ni wóli bi n'ende Saak[†], ban ufan jangu yay pe n'gújoul may bi ró. ¹⁹ No Pool asafil me aban, nailo agitenil ñanno ca m'bájumorut wáfowaf wo Aláemit akan me n'ubajo ni galet me Esúif ni gañen gal açila Pool. ²⁰ Bugo n'euttenol yay, nihi gusalen Aláemit. Mbiban n'guogol : « Atióli, nujuge Esúif súuli butumbu gubbanno gúni ejangara, ban bugo þooil gubabaj gailo galine fan ni gúboñ gagu gaa Móis. ²¹ Ban gukelo guogil aw nuvareevare Esúif yay pe gaçin me n'etut galet me Esúif nuogil gúvu búsol gúboñ gagu gaa Móis, nuh'uogil jambi gúrur guñolil búhut, ban þop jambi gulagen bakaner Esúif yay bápi me. ²² Bu nuñumal ekan ? Mánoman þan guun búoh aw nuçilo. ²³ Yo eçil me mb'ukan wo jijae maa elobi : baje ni wóli wáine gubbagir gabbate bújonor Aláemit. ²⁴ Uñaril, uþos enili manur ni bugo, ban aw mb'ucam me min gúcigo gúgom. Mamu, bugan bugagu pe þan guffas búoh wo gulobil me pe guya n'aw let maagen, bare til aw núkanukanum gúboñ gagu gaa Móis. ²⁵ Mala galet me Esúif gabbanno me gúni ejangara, jihíhiç wo jujoh me juboñil n'jigitenil gaa búoh : jambi gutiñ ellu yápollo n'úsimen wakani bi ni sínati, jambi gutiñ físim, jambi gutiñ may ellu yaa sihaj so gugage, ban þop guhat bujobuet bánoban. »

²⁶ Tihalen fo, Pool nañar ñer wáineaw gaamme gubbagir, naþos enilol manur ni bugo, aban nanogen ni gávi-Aláemit gagu. Nagitenil tinah tay gunagil gal eþos sinilil gujae me ebao,

† 21:18 21.18 Saak : Juluj may 12.17 ; 15.13.

yaamme búoh nay gujae me éju gukan bítejen
babu bal ánoan ni bugo.

Fujoh fafu faa Pool ni gávi-Aláemit gagu

²⁷ No gunah gagu gaamme futoh ni gúuba guomme n'ebao, Esúif guce bugaa mof mamu maa Asi, no gujuh me Pool ni gávi-Aláemit gagu, n'guinnul fítiman fafu, ban n'gujogol ²⁸ n'épib ró n'guoh : « Bugaa Israel, jíteil ! Aíne ahume avaree me tánatan bugan bugagu þe maarat aya n'ésugolal, ni gúboñ gagu gaa Móis, ni þop ni gávi gauge. Nabbañ mul ájarul bugan galet Esúif árur ni gávi ge, min asih tiñ taute tanab mee. » ²⁹ Kan Pool, balama anogen ni gávi-Aláemit gagu, gujugol n'ésuh yay o ni Turofim ala Efes, yaçil me n'gupinor gaa búoh dó ni gávi gaugu náruol.

³⁰ Ñer gágou n'gúni n'ésuh yay þooyo : bugan bugagu nihi gúteil n'ulam waw þe. N'gujoh Pool guban n'gúfulol gúþuren dó ni gávi-Aláemit gagu, mbiban n'gupeh unegen go to baenah. ³¹ N'gujes bi emuh Pool. No ñer, ni baj an ak'aah afan fuyon ekosombil yay bugaa Rom Yérusalem þe éguoe. ³² To baenah o nafaen ajar ekosombil n'ufanil dó min gutey mbaa fítiman fafu. No bugan bugagu gujuh me ekosombil yay n'afanil dó, n'guhat eteh Pool. ³³ Ñer afan ekosombil yay nalofol, naboñ gujogol mbiban naah gunjar ñisel ñúuba min gujekol, aban naroren Pool ay nam ni þop wa nakane. ³⁴ Bare ni fítiman fafu, bugagu nihi gúþib guoh maa, bugaguil n'guoh maa. Afan ekosombil yay ájuut ajom waf wañannoë ni balober baubu báguo

mee re me ; ñer naboñ gújaenum Pool bi dó açila ni ekosombilol guçin me. ³⁵ No Pool açih me ni fijingum yan yay, ekosombil yay n'gutebol gúarul fatiya, dó þe mala fítiman fafu fabanno me ráh bi ni o ; ³⁶ bugo þooil n'gulagenulol n'épib ró n'guoh : « Açet ! »

Pool o n'elob ni fítiman fafu bi éholoro

³⁷ No naamme n'enogen ni yan yay dó ekosombil yay guçin me, Pool naah afanil : « Níjue þiañ ilobi waf wauwe ? » Naagol : « Nuune til gugerekay ? ³⁸ Kan aw ulet áine ahu ala Esíp ainnulo me búsol be bugan bugagu aban nájaenum ukana-galego gono súuli sibbagir (4 000) bi ni eþarandañ yay ? » ³⁹ Pool naagol : « Injé Asúif nem, an ala Tarisis yaa Silisi, yaamme ésuh yámah ban nebaj gajow. Uboket újiom min ilob n'ésuh yay. » ⁴⁰ Afan ekosombil yay namanj. Ñer Pool nailo ni fijingum fafu faa yan yay min ábil ésuh yay gañen bi eogil guutten. Bugo þe n'guþanor cem. Ñer Pool nañar gúhiboriay min alob ni bugo naagil :

22

¹ « Gutiom ni sipayom, juutten þaa wo nibaj me bi elobul maer bi éholoro. » ² No guunol me alob ni bugo gúhiboriay, n'gufañ n'gubebene. Ñer Pool naagil : ³ « Injé Asúif nem, Tarisis nibuge yaamme ni mof mamu maa Silisi ; bare dáre Yérusalem nihuri, ban aligenaom o aamme Gamaliel, aligenom me effas joon gúboñ gagu go sipayolal gufan guþi me n'gulagen. Niiloene fañ mala Aláemit, ti buru þe jiilo maa jama

mola. ⁴ Nílatiene bugan bugagu gañar me bulago babu bal Afan ahu Yésu iki guçet. Nikane n'gujoh wáine ni waare gúrur ni fipeh. ⁵ Afan utejenaaaw ni fujoj fafu pe fal ufan waw gújue guçimen gurimom. Niyabe ni guñenil siletar so guhiçé bi ni gutiolal Esúif bugal ésuh yay yaa Damas, ban nijojow bi bo bi éjogul ejangaraay gaamen bo me íjarul bi babe Yérusalem, mamu n'gúju guyab gúteh. »

*Pool o n'egiten bu Aláemit ábahrenol me nogor
(Mukanay 9.1-19 ; 26.12-18)*

⁶ « No nijow me iki ilof Damas, maageima tufunah cay, gajaja gámah n'gúavul to baenah n'émit gujanen to ínje iomme gúgolom gúharo. ⁷ Nilo n'ettam ban niun firim fuogom : “Sóol, Sóol, wa uçile núniom n'élatien ?” ⁸ Niroren fo : “Ataw, aw uomme ay ?” Firim fafu n'fuogom : “Injé iomme Yésu ala Nasaret o núlatiene me.” ⁹ Bugan bugagu gaamen to me n'ínje gujuje gajaja gagu bare guunut firim fafu fal an ahu alobe me n'ínje. ¹⁰ Ner ínje nieh : “Ataw, wa niête ikan ?” Ataw naagom : “Uilo nujow bi Damas ; bo þan gulobi me þee wo Aláemit aboñi me bi ekan.” ¹¹ Nemme baijer gajaja gagu bukanomkan min ípim, bugan bugagu gajaore me n'ínje n'gujogom n'gañen gújaenum bi Damas.

¹² Ni baj bo Damas ace áine gajaol Ananias, an ala gáinen o nah'akan wo gúboñ gagu gololal guroren me ; Esúif yay þe bugaa Damas gulolob maaro guya ni o. ¹³ Ananias ahumu nájoul ákail atogom naagom : “Atiom Sóol, ubbañ ujuh !”

To baenah, bujugom m'búbbañul, ban nijugol.
¹⁴ Ñer naagom : "Aláemit ahu ala sipayolal gufan naçobiçob pio bo bi effas wo namañ me min ukano, bi ejuh Yésu açol me, ban pøp bi eun firim fafu fola ; ¹⁵ mata aw ujae me éni agitena ahu ola ala wo nujuh me ni pøp wo nuun me, bújonjor bugan bugagu pø." ¹⁶ Mbiban naagom : "Maer mul wa nunage ? Uilo, uyab gábatise min Aláemit aboketi utili, dó pø n'evoh gajow gagu gola."

¹⁷ Ñer níbbañul bi Yérusalem. No niçilo me ik'inogen ni gávi-Aláemit gagu ike ró galaw, ni baj bujugum bo nijuge ; ¹⁸ ni bujugum baubu, nujuh Ataw nah'aagom : "Usommen, úpur ni majase Yérusalem, mata bugaa ró mati guruhen bagitener babu bo nujae me egiten mümbam."

¹⁹ Niegol : "Ataw, bugo fanail guffase búoh nih'ijojow ni sañ sasu saa galaw bi ejoh bugan bugagu gáinen me n'aw írur ni fipeh n'etegil nimoro. ²⁰ Ban no gumuge me Ecen, o nah'alob me míya, ínje fañaom nimate, niruhenduhen bakaneril, ban ínje ipoye bisimo bugan bugagu gaamenol me n'emuh yay." ²¹ Ñer Ataw naagom : "Ujow, ban iboñi ráli, mbaa galet me Esúif." »

Pool o n'egiten gaa búoh o may an om ala Rom

²² Fítiman fafu ni fuutten Pool bi ni gurimol uge gúsola gagu ; no ñer gunamo me épib fatiya bugo pøoil n'guoh : « An ti ahumu açet ! Warat ehalol naroŋ ! » ²³ N'gunamo eya úpib, eçaç usimoil ni pøp efotten. ²⁴ Ñer afan fuyoŋ ekosombil yay naboñ gúrur Pool ñáraru yan yay dó guçin me min mbi gutegol gusoh gal

ubañ bi ekanol nalob, mamu náju affas waçil me n'gúþib báþiber baubu bare mee mola. ²⁵ Bare no guhogol me bi gúteh gagu, Pool naah ávula ace ala afan fuyon ekosombil yay aamen to me : « Jiyayab sembe sasu saa gúteh an ala Rom alout ni batalin ? » ²⁶ No ávula ahu aun me gurim gaugu, najow ak'alon yo afanol aban naagol : « Wa numanjene ekan ? Aíne ahumu an om ala Rom. » ²⁷ Ñer afan fuyon ekosombil yay nájoul açigul naah Pool : « Ulobom þaa, aw an ala Rom ? » Naagol : « Ehum ! » ²⁸ Afan ahu natajen aagol : « Injé síralam sammenje nicame min íju íni an ala Rom. » Pool naagol : « Injé til ni yo ró nibugi. » ²⁹ To baenah bugan bugagu gaaten me gutegol bi ekanol nalob n'guñago guhalol to. Ban afan fuyon ekosombil yay fajaol náholi no naffas me búoh Pool an om ala Rom ban nakane n'guhogol.

Pool o baamer bújoñor fujoj fafu fámah fafu fal Esúif yay

³⁰ Tihalen fo, nemme afan ekosombil yay namañe affas ñanno ca waçil me Esúif yay guiñil n'gutiñ Pool re me, najalol aban návogul ufan uteñenaaw ni þop fujoj fafu fámah fafu ; aban nañallol ak'ailen bíþimboril.

23

¹ Ñer Pool nabbañ gúçilol ni bugaa fujoj fafu fámah fafu, aban naagil : « Gutiom, ni biinum bafiloe niroke Aláemit bi funah faa jama. » ² To baenah afan uteñenaaw, o guvoge me Ananias, naboñ galof me Pool gutegol ni butum. ³ Ñer Pool

naagol : « Nuroborobo tautu bi etalinjom ti góboñ gagu gulob me, bare til nuçuê ni góboñ gagu min uboñ gutegom ! Aláemit þan may ategi, fitep fe fo gulose fútuen ! » ⁴ Gaamen to me n'guogol : « Aw ejel afan utejenaaw bugal Aláemit ? » ⁵ Naagil : « Gutiom, iffasenut búoh dáuru afan utejenaaw ; maagen hiçihîc gaa búoh : "Jamb'ulob maarat uya n'afan ésugi*." »

⁶ Nemme Pool naffase búoh ni fujoj faufu bugagu Esáduke bugaguil Epárisie, naagil fatiya bugo þe : « Gutiom, ínje Apárisie, añol Epárisie nem. Min ifium me ni eilo yay yaa gaçet me, yo eçile n'gúni n'etalinjom. » ⁷ Pool o n'eban elob gurim gaugu, Epárisie yay ni Esáduke yay n'gunamo gárig, ban fuomunorfafu ni fúfaculor. ⁸ (Maagen, Esáduke yay guoge bajut eilo ni gaçet me, bajut amalaka, bajut þop biinum bice ; bare Epárisie yay, bugo gúineyinen ni dáuru þe.) ⁹ Epíb yay nefaj nejae fatiya, ban guce n'úþajula góboñ Aláemit bugagu gabbañ me búsol Epárisie yay n'guilo, guban n'gunamo elob fatiya ni sembe guoh : « Wóli jujugut maarat mónan mo áine ahumu akane. Júe ní amalaka alobe ni o ter biinum bulobe ni o ! » ¹⁰ Ñer gárig gagu n'gulin maagen mamu bireg afan ekosombil yay náholi jambi gufaçul Pool mipet-mipet. Yo eçil me naboñ min ekosombilol gúavul dó ni fítiman faufu bi eram Pool ni guñenil gubbañen bi dó bugo guçin me.

¹¹ Mb'uçiga ni fuh, Ataw náþurul Pool aban naagol : « Üaken ! Ti nulob me múmbam babe

* **23:5** 23.5 Juluj Gapagen 22.27

Yérusalem, mo may nujae me elob múmbam baubu Rom. »

Fahot Esúif yay bi emuh Pool

¹² Tihalen fo ni bujom, Esúif guce n'gugumul firim bi ni Pool ; ni firim faufu, n'gujoh yaa búoh mati gutiñ wáfowaf ban ƿop mati gurem bugo m'bamugut Pool. ¹³ Bugan bugaubugi gagum mee firim faufu gufañe bugan úvi gúuba (40). ¹⁴ N'gujow iki gutoh utenjenaaw búgamah ni ufan ésuh yay n'guogil : « Wóli jujojoh yaa búoh mati wáfowaf uke n'utumóli wóli m'bamugut Pool. ¹⁵ Buru ñer, manur ni fujoj fafu fámah fafu, juoh afan fuyon ekosombil yay anjallul o, ti nihi jinges me effas mola joon ; wóli fumumóli jiiye gailo gal emugol balama aćigul tale. »

¹⁶ Bare añol álin Pool naun gulob mala fahot faufu bi emugol yay, ban najow bi dó ekosombil yay gućin me ak'alob yo Pool. ¹⁷ Ñer Pool návogul ace n'ufan ekosombil yay aban naagol : « Ujáenum ápur ahume bi n'afanul, babaj waf wo najaol elob. » ¹⁸ Afan ahu ala ekosombil yay naajar ápur ahu ájaenum bi n'afanil aćih naagol : « Amigel ahu Pool avogom naagom ítinenul ápur ahume bi n'aw, nabaje waf bi elobi. » ¹⁹ Ñer afanil najoh ápur ahu n'gañen min gúpur guilo jolil aban naagol : « Wa nubaje bi elobom ? » ²⁰ Aþúr ahu naagol : « Esúif yay gujamojamor bi ékail guogi újaenum Pool bi ni fujoj fafu fámah fafu, mata gufañe gufan n'guffase mola. ²¹ Jamb'ukan me wo gulob me, mata guce ni bugo gafañe bugan gono úvi gúuba (40) gufañe mbi guholol babu m'bulago min gumugol ; maer ñer

aw bare gunage firimi. Dó þe mata gujojoh gaa búoh mati waf uke n'utumil bugo m'bamutol. »
22 Ñer afan ahu naah áþur ahu jambi alob yo me ánoan, aban nahalol nakay.

23 Mbiban návogul gúuba n'úvulaol naagil : « Juomen ekosombil gono sikeme súuba (200), guce garembore me siþiliñ-bufal gono úvi gúfaji ni guñen (70), ni gono sikeme súuba (200) gaogene me sibbay, ban n'jiilo buru þe gailo gal ekay mbaa Sesare bugan batiñer újimel guban.
24 Mbi þop jucokor siþiliñ-bufal bi eteb Pool jíjaenum apuñol bi ni afan ahu Felis, aamme ni fuhow Yúde. » **25** Aban nahiç eletar yauye :

26 « Injé Kúlod Lisias umu n'esaf afan ahu ámah ahu Felis. **27** Aíne ahume, Esúif yay gujogenol bi jamuh, bare ínje ninjar ekosombilom min iramol, mata niuwun búoh o an om ala Rom.
28 Nililiþ effas waçil me n'gugjogol ni fuiñ ; yo eteh me níjaenumol bújonjor fujoj fafu fámah fafu folil. **29** Nijuge búoh gujogoljoh ni guiñ mala síceñor so gucenore mala gúboñ gagu golil, bare let mala elob ece yájue eçil namugi ter nakuli. **30** Ban gukeloke gugitenom búoh Esúif yay gugugum firim bi ni o. Yo eçil me nifaen ijoh ni majase eboñuliol, ban nioseh gamañol me jamuh gúkail gusenol bataliñ n'aw. »

31 Ñer ekosombil yay n'gukan wo gulobil me : n'gújaenum Pool ni fuh bi n'ésuh yay yo guvoge me Antipatiris. **32** No tihalen me, ekosombil yay bugaa guot n'guot min ñer guhat bugagu garembore me ni siþiliñ-bufal min gúfaenum Pool. **33** No bugaa siþiliñ-bufal sasu guçih me

Sesare, n'gufaen gusen afan mof mamu eletar yay, guban n'gugitenol Pool. ³⁴ No afan mof mamu ajanga me eletar yay aban, naroren Pool bay nápollo. No naun me búoh Pool an om ala Silisi, ³⁵ naagol : « No gasenei me batalinj gujae me may ećigul, no ƿan iutteni me. » Aban naboñ gubañ Pool ni gávi gagu gaa Herod.

24

Esúif yay bugo n'ecen Pool

¹ No gunah futoh gúgat me, afan utenjenaaw aamme Ananias nájoul bi Sesare, manur n'ufan ésuh yay guce ni ƿop ace áine, gajaol Terutulus, aiya-búsol bugan ni batalinj. N'gújoul bi ni afan mof mamu aamme Felikus, bi esen Pool batalinj. ² N'gúvogul Pool, ban Terutulus ahu nanamo etegol sulob naah Felikus : « Aw afanóli ámah, aw ućile min wóli jíni jama ni gásumay gámah, ban ƿop baogeneri mof mamu báari mee bo bunjarulo buroñ buvugul baaro bi n'ésuh yauye. ³ Mala dáuru ƿe dó wóli jiyabe mee nánonan ni tánotan, jisali mámah. ⁴ Bare jambi ifaŋ enjaeni, nilai uboket ni músumi mo núsum mee uuttenóli jatiito bare. ⁵ Wóli jujuje búoh áine ahumu an ájue gahajen faŋ : naileneyilen gárig ni Esúif yay ƿe bugaa mof, ban aćila aamme ni fuhow gayonj gagu gaa bugaa Nasaret* ; ⁶ nalige ƿop esigen gávi gagu, min wóli ñer jujogol. [Jimanjene etalinjol ti góboñolal gulob me, ⁷ bare afan fuyonj ekosombil yay, aamme Lisias, naćigul

* **24:5** 24.5 gayonj gagu gaa bugaa Nasaret : Esúif yay, mamu ni'guvoh ulagora Yésu mata o Nasaret nápollo.

ni sembe ró min aramol ni guñenóli. ⁸ Mbiban Lisias naboñ guoh gaseneol me bataliñ gújoul íkiil gúpimbor n'aw.][†] O Pool fanyaol urorenol me, þan ujuh búoh wo wóli julob me þe jiya ni o maagen dom. » ⁹ Esúif yay may n'guçimen firimol n'guoh wo Terutulus alob me þe maagen dom.

Pool o n'éholoro bújonor afan ahu Felis

¹⁰ No afan mof mamu asenol me firim fafu bi elob, Pool naah : « Niffase búoh kábirinj símit aw uomme ataliña ahu ala ésuh ye ; yo eçil me þan ilob bi éholoro ni gafium ró bújonori. ¹¹ Fanut gunah guñen ni gúuba no niçilo Yérusalem bi emigelet Aláemit, nújue unjes min uffas ter maagen nilobe. ¹² An ámusut atogom ni síceñor n'ace, ter einnul fítiman fice, hani ni góvi-Aláemit gagu, ter ni sañ sasu saa galaw, ter þop tice n'ésuh yay. ¹³ Ban bugaubugu to guomme, gubajut uce wájue ugiten búoh wo gulobe mee jama guya n'ínje maagen dom. ¹⁴ Bare dáure nimañe igiten bújonori : niñajar bulago babu buvugul babu bo bugo guoge me bilet baa maagen, nimigeletemigelet Aláemit ti sipayolal gufan gumigeleteol me, ban níineyinen ni wahiçí me þe ni gúboñ gagu gaa Móis ni þop bahiçer uboñer waw. ¹⁵ Nibaje gafium n'Aláemit, ganur gagu ni go bugo gubaj me ni o, gaa búoh bugan bugagu þan guilo ni gaçet me, gáari me bi ni gaarat me ró. ¹⁶ Yo eçil me, ínje may nih'ilih nánoran ebaj biinum bakure bújonor Aláemit ni þop bújonor bugan bugagu.

† 24:8 24.8 Ni bahiçer bammeñe bítiar, firim faufe filero.

¹⁷ Nemme ni bújaor níoleul baþioe símit, níbbañul bi dáre Yérusalem íkiil esen bugaa mofom garamben ni þop éji Aláemit wo ninjallol me. ¹⁸ No ñer gutolom dó me ni gávi-Aláemit gagu, ínje min iposoe ikur das, fítiman fánofan m'babajut ter gáguo gace. ¹⁹ Esúif guman bare gápollo Asi bugo guomen to, ban bugo guotene gújoul bújoñori bi esenom bataliñ, ínien me gubajene waf wásutil n'ínje. ²⁰ Mb'íni me gukanut fo, gaam maa tale gulob ñer maarat may gujuge mo nikane no gutaliñom me bújoñor fujoj fafu fámah fafu ; ²¹ ter þiañ mala firim fafu barefo fo niilo me n'etulil nieh fatiya mala gáinen gagu go nínen me ni eilo n'gaçet me, yo eçile n'gúniom n'etalij bújoñorul ! »

²² Ñer Felis, affas me waf wammeñe ni bulago babu baa Kirista, navis bataliñ babu bi funah fice, aban naah gasen me Pool bataliñ : « Elobul þan ibbañ iinnul yo afan fuyon ekosombil yay aamme Lisias o baçigerul. » ²³ Aban naboñ afan ekosombil yay ace apoy Pool gapoy galijut, ban jambi þop áfiren me buganol ecokorol.

Pool o baamer bújoñor Felis ni aarol Durusila

²⁴ Púrto gunah guman, Felis nájoul n'aarol dó o guvoge me Durusila ; Durusila ahumu Asúif om. Ñer naboñ gújarul Pool aban nauttenol nalob mala éinen ni Yésu Kirista. ²⁵ Bare no Pool anamo me elob mala eron buron baçole, éju ejogoro ni þop mala bataliñ babu bo Aláemit ajae me etaliñ bugan bugagu, Felis náholi naagol : « Ñer þan maer nújue ujow ; no nijae me ebajen, þan ibbañ ivoguli. » ²⁶ O n'gaþinorol,

Pool þan asenol síralam ; yo eçil me nah'avolol ñammeñe bi elolobor ni o.

²⁷ Mamu jow mee ñer iki símit súuba sígat ; þúrto Þorisius Fesitus nañar efenjeñol. Nemme Felis namamañ Esúif yay gulujol gúçil gaaro, najoh Pool áharo ni fipeh fafu.

25

Pool o baamer bújojor Fesitus

¹ No Fesitus açilo me ni mof mamu ak'anamo n'efenjeñol baj gunah gúfaji, nápurul Sesare bi Yérusalem. ² Ñer ufan utenjenaaw ni ufan Esúif yay n'gújouli bi ni o gúkail esen Pool bataliñ. ³ N'gulaol tima naboket ábbañenul Pool bi Yérusalem ; maagen mamu gugugum firim bi ni o bi emugol ni bulago o n'éjoul. ⁴ Bare Fesitus naagil Pool umu ni fipeh bo Sesare, ban açila fanjaol maer dom nabbañ mbaa bo. ⁵ Natajen aagil : « Bugan ni buru gúju me, n'gújouli jijaor, ban íni me áine ahumu baje maarat mice mo nakane, n'gusenol bo bataliñ. »

⁶ Fesitus ñer nanamo to ni bugo maageima gunah guñen, þúrto nabbañ bi Sesare. Tihalen fo, o baamer dó nihi gutaliñ me bugan bugagu, naboñ gújarul Pool. ⁷ No Pool açilo ró me, Esúif yay gápullo me Yérusalem n'gúgolol, ban n'guilo gutegol sulob sátañie simmeñ so gújuut épjajul búoh maagen dom. ⁸ Bare Pool bi éholoro naah : « Ibajut gatil gánogan ni gúboñ gagu gal Esúif yay, ni gávi-Aláemit gagu ni þop n'ávi ahu ámah ahu aamme Sesar. » ⁹ Nemme Fesitus namamañ Esúif yay gulujol gúçil gaaro, naah

Pool : « Numanje ejow bi Yérusalem iki gutalinji bo bújoñorom mala elob yauye ? » ¹⁰ Pool naagol : « Injé ume ailo maa bújoñor batalinj babu baa Sesar, ban tiçila niête italiñi. Ikanut Esúif yay maarat móñoman, ti nuffas yo me aw fajai ñanno ca. ¹¹ Iní me nilolo, ter babaj gahajen gace go nihajene gaþiloe min gumugom, ilalut min içet ; bare íni me maagen móñoman milet ni sulobil so gutegeom me, ánoan ájuut abenom ni guñen golil. Nimanje ávi ahu ámah ahu Sesar o fanyaol atalinjom. » ¹² Ñer Fesitus, no nábalor me ni bugaa fujoy fafu aban, naagol : « Nemme Sesar numanje atalinji, þan ujow bújoñorol. »

Pool o baamer bújoñor ávi ahu Agiriþa

¹³ Púrto gunah guman, ávi ahu o guvoge me Agiriþa ni álinol Berenis n'guçigul dó Sesare gúkail esaf Fesitus. ¹⁴ Nemme þan gubaj to gunah, Fesitus nalob ávi ahu mala Pool naagol : « Baje dáre ánaíne o Felis ahale ni fiþeh no nakae me. ¹⁵ No nikaen me Yérusalem, ufan utejenaaaw ni ufan Esúif yay gusenolsen batalinj n'ínje min italiñol ban nieh nalolo. ¹⁶ Bare níbalilbal niegil bugaa Rom ndi guhat an ni guñen úlatienaa-bugan o m'bamundumut áþimbor ni gasenol me batalinj, tima náju áholoro ni wo gulobe me guya ni o. ¹⁷ Ñer n'gújoul bi babe, ban inagut min þio ; tihalen fo, nirobo to nih'italinj me, iban niboñ gúñarul áine ahu. ¹⁸ No gasenol me batalinj babu guiyulo me gulob, guunenut guya ni o hani elob yanur ni maarat mamu mo ínje ipinoren me búoh mo nakane ; ¹⁹ bare ebbañoril gurim mala bulagoil

ni ƿop̄ mala ace o nihi guvoh Yésu, aĉele, ban aĉila Pool naage narondonj. ²⁰ Nemme ínje faňaoom iffasut bu níjue ifaĉ bataliñ ti baubu, niroren Pool ter namañe ejow bi Yérusalem iki gutaliñol bo mala elob yauyu. ²¹ Bare Pool waf wanur narorene : bataliñol bitebi bi ni ávi ahu ámah ahu Sesar ; ñer nibomboñ gubañol ni fipeh bi no nijae me eboñol bújoñor Sesar. » ²² Ñer Agiriþa naah Fesitus : « Injé may nimanje iutten áine ahumu. » Naagol : « Gajem ƿan uuttenol. »

²³ Ñer no tihalen me, Agiriþa ni Berenis n'gújaorul ni fítiman fal úvulail, ban n'gunogen ni bañ babu dó nihi taliñi me, manur n'ufan ekosombil yay ni ufan ésuh yay gabaj me gailo gajaha. Fesitus naboñ gúñarul Pool, ²⁴ mbiban naah : « Aw Agiriþa ávi, ni buru ƿe jaamme jama tale ni wóli, jujuge áine ahume o Esúif yay ƿooil gujoulo me gutolom mola, baubu Yérusalem ti ƿop̄ babe, n'guogom aatut aronj. ²⁵ Ni bujugum búmbam, bajut waf wo nakane waþiloe min aĉet ; bare nemme aĉila faňaoal alae ejow bújoñor ávi ahu ámah ahu, nijoge iban bi eboñol o. ²⁶ Bajut ƿan waf wañannoë wo nijae ehiç ávi ahu ámah ahu mola ; yo eçil me niñarulol bújoñorul, ni fañ bújoñori aw Agiriþa ávi, tima níju ibaj, búsol suoren sasu sajaei me, waf wo nijae ehiç. ²⁷ Ni bujugum búmbam, jáhorut eboñ bi ni Sesar an o gupege m'bagitenut mala wa gújogumol. »

26

*Pool o n'éholoro bújoñor ávi ahu Agiriþa
(Mukanay 9.1-19 ; 22.6-16)*

¹ Ñer Agiriþa naah Pool : « Níjiji min ulob bi éholoro. » Pool nábilil gañen aban nanamo elob aah : ² « Agiriþa ávi, gásumay ugu n'ínje min újiom maa jama min ilob bújoñori bi éholoro mala sulob sasu þe so Esúif yay gulobe mee guya n'ínje, ³ mata aw nuffase ñanno ca bakaner babu þe bal Esúif yay ni þop waf waw þe wo guceñore me mala wo. Yo eçil me ínje umu n'elai min ubajenbaj nuuttenom.

⁴ Esúif yay þe guffase buronjom kábirin fiñileom, újogum ni gabugiom ésugoli bi ni búpuretom Yérusalem. ⁵ Pioe no guffasom, íni me gumañe gulob maagen ; guffase ni gayoñ gagu gal Epárisie yay nibbañe, gayoñ gagu gafañ me ékanum bulago babu bololal. ⁶ Ban jama ínje ume o guom maa n'etalin mala gafium go nifi-ume ni firim fafu fo Aláemit api me nalob ahato sipayóli gufan, ⁷ ban guil gagu gaamme guñen ni góuba gal ésugoli Israel gukanekan Aláemit bíteñen etufunaha ni efuga m'bállelenut, tima n'gujuh firim faufu fukano. Aví, mala gafium gaugu bare Esúif yay gutegeom mee sulob ! ⁸ Buenne ? Buru Esúif jíinenut gaa búoh Aláemit naileneyilen gaçet me ?

⁹ Nuffase, bítinar ínje fañaom ni gaþinorom nijogene búoh niete iilo liñ min itigen mónanom gajow gagu gaa Yésu ala Nasaret. ¹⁰ Nikanyokan baubu Yérusalem : ínje fañaom nírure ni fipeh bugan gammeñe ganabe, ínje bayaber sembe sasu sal ekan burok ti baubu ni guñen ufan uteñenaaw, ban nánonan no gumañe emugil, niruheneruhen. ¹¹ Ban ñammeñe nijaene ni

saŋ̩ sasu p̩e saa galaw bi etegil ; niligene ekanil n̩'gulob sulob saa gákerul Yésu. Injé ni bitiñafiuñom bájalo mee bi ni bugo, p̩an nih'ílatienil bi ni súsuh sice salet saa mofolal.

¹² Gálatién gaugu n̩'guçilom min ikay mbaa Damas, ni sembe sasu ró ni gamaŋ̩ gagu gal ufan utenjenaaw. ¹³ Aví, no nijow me iki tinah tirih, nijuh gajanya gápullo n̩'émit, gafanje ej̩ bunaā babu, gujanen gubosen to wóli juomme, ínje ni gupalom bugo jijaore me. ¹⁴ Wóli p̩e n̩'júloul bi n̩'ettam, ban niun firim nihi fuogom ni gúhiboriay : "Sóol, Sóol, wa uçile núniom n̩'élatien ? Bamotoŋ̩ nuñiñete mee ti énuhureŋ̩ yo bábahöerul mbal egol akoña yo." ¹⁵ Níbahul ieh : "Ataw, aw uomme ay ?" Ñer Ataw naagom : "Injé iomme Yésu o núlatiene mee. ¹⁶ Maer ñer uilo uhah ni guoli. Iegi, dáure diçile min ípulli : niçobiçob bi éni arokaom ni p̩op̩ agitena ahu ala wo nujuh me n̩'ínje jama ni may wawu wo nujae me ejuh búsol ínje bápulleri. ¹⁷ N'etut ésuh yauyu ni p̩op̩ uvasesnaaw nípunnuli bi mul ebbañ̩ iboñi mbaa bugo. ¹⁸ Niboñi bi épegul gúçilil, tima n̩'gúpurul n̩'emoç̩ yay gujow bi ni gajanya gagu, tima n̩'gupah ni fujoh fafu faa Seytane gujow mbal Aláemit. Ban gúinen me n̩'ínje, p̩an guyab gaboket gal utilil ni p̩op̩ furobo to bugagu bugo Aláemit açil me guomme."

¹⁹ Mamu, Agiriþa ávi, ilalut ekan wo Ataw alobom me ni bujugum baibu bápullo me n̩'émit. ²⁰ Bugaa Damas nimundum me ivare, mbibán bugaa Yérusalem, mof mamu p̩e maa Yúde, bi ni galet me Esúif ró. Tánatan

to nijae, nivareil mala eteh mahat ni ébaho mbal Aláemit, ni eron buron bagitene búoh gúbahembahen bakaneril ti maagen. ²¹ Dáuru dicil me min Esúif yay gujogom ni gávi-Aláemit gagu ban n'gulih emugom. ²² Bare gapoy go Aláemit apoyom go guçile niron to bi funah faa jama, ban ínje umu n'egiten wabaj me, bújonor gatiti me ni gájalo me. Itajenut to uce úbuli ni wo uboñer waw ni Móis guoh me wo ujae ebaj, ²³ gaa búoh Kirista þan álam ak'açet, þan áni átiar eilo ni gaçet me, ban þan akan Esúif yay ni bugagu galet me Esúif n'gujuh gajanjaol. »

²⁴ Min Pool alobe me bi éholoro, Fesitus naah fatiya : « Pool, aw nutetey ni fuhow ! Gajangai gájalo mee guomi n'ekan nutey ni fuhow ! » ²⁵ Bare Pool naagol : « Afanom Fesitus, iteyut ni fuhow. Gurim gagu go nilobe mee, gurim gom gaa maagen ban gal an ajajah gom. ²⁶ Aví ahu Agiriþa naffase dáuru þe, yo eçile níjue ñer ilob ni gakañen dó bújonorol. Nannoomjanno gaa búoh bajut ró uce wo naffasut, mata wabaj me þe ubajut tiñ takope. ²⁷ Aví Agiriþa, núnene ni wo uboñer waw gulob me ? Niffase búoh núineyinen wo ! » ²⁸ Agiriþa naagol : « Mati þio min ukonom íbaho íni ajangara ! » ²⁹ Ñer Pool naagol : « Pio-ó, þiout-ó, ínje umu n'elaw Aláemit, ban jambi níme aw barei, bare buru þooul jautteneom maa jama, jíni ti ínje ailo maa, ñisel ñe m'balet ni buru ! »

³⁰ Ñer ávi ahu, afan ahu Fesitus, Berenis ni bugagu ganamoor dó me ni bugo n'guilo, ³¹ ban no guomme n'épur, nihi guogoro : « Bajut uce wo áine ahumu akane waþiloe eçet ter ñisel. »

32 Mbiban, Agiriþa naah Fesitus : « Aíne ahumu, lelen me o alae ejow iki Sesar atalinjol, nájuene ahaleni. »

27

Pool o n'ejow mbaa Rom

1 No jogi me gaa búoh wóli þan jújuþo ni baraca mbaa mof mamu maa Itali, n'gúbahen Pool ni umigel guce gusen afan ekosombil ace gajaol Yulius. Yulius ahumu ace om ni gaamen me ni fuhow fuyonj ekosombil yay bugaa Rom fo guvoge me "fuyonj Sesar". **2** Ni baj baraca báþullo n'ésuh yay yo guvoge me Aduramit bajae égat n'úsih waw waa mof mamu maa Asi ; no jújuþoro me jiban, n'jifar. Ni baj ni wóli ace áine ala Tesalonik yaamme ni mof mamu maa Masedonia gajaol Arisutaruk*. **3** Tihalen fo, n'jiçih n'ésuh yay yo guvoge me Sidon ; ñer Yulius, nemme najojoh Pool guñen gaaro, nahalol najow ak'añalo gubugeol, mamu açila Pool náju abaj wo nasohola me. **4** No júþur to me, n'jilalenor galam mof mamu mo guvoge me Çipur, mata jillajelaj érus yay. **5** No jisat me falfafu galam mof mamu maa Silisi ni maa Pamfili, n'jiçih n'ésuh yay yo guvoge me Mira, ni mof mamu maa Lisi. **6** No jiya to me, afan ekosombil yay Yulius najuh baraca bal ésuhi yay yo guvoge me Alekusandiri baam n'ejow mbal Itali, min ájuþoli ró.

7 Gunah gammemmenj wóli n'etey jatiito-jatiito. Jugumjugum min jiki julof ésuhi yay

* **27:2** 27.2 Arisutaruk : Juluj 19.29 ; 20.4

yo guvoge me Kinid, ban nemme érus yay éjiutoli min júju jiya, n'jilalenor élou yay yaa Kiret, galam ésuh yay yo guvoge me Salumone. ⁸ N'jilalenor mof maumu ni buyoh ró jugumjugum min jiçih tiñ tice nihi guvoh to "Usih waw wáari me" lof ésuh yay yo guvoge me Lasaya.

⁹ Bújaoroli m'bipio fañ, ban ejow yay nébbañul éholeni, mata funah fafu faa baor babu baa bítiña[†] fúgale. Yo eçil me Pool nátallenil ¹⁰ aagil : « Nijuge búoh bújaorolal þan büholeni : baraca babu þan buhajen ni bíteb bo ró, ban þop wolal fañaolal, ujogut jon, þan uhalal dó súñunduolal. » ¹¹ Bare afan ekosombil yay Yulius nafium afan baraca babu ni ateene bo me fañ Pool. ¹² Nemme gásih gagu gújahorut bi eya to ni fujam, gammeñe n'gumanj júþur tiñ tautu : gumanjene, íni me júe kano, n'júffus Fenis, gásih gace gabbañe bo tinah talu tiave me n'élou yay yaa Kiret, bi ekan to fujam fafu.

Fúrus fafu

¹³ Ni baj júrus jatiito jiiyul ni gañen gamay aw báphimborer Fenis, ñer n'guþinor búoh wo gumanj me ekan újue ukano, min gufar ban n'gulalenor galam Kiret. ¹⁴ Bare piout fúrus fámah fo guvoge me Eurakulon ni fiiyul. ¹⁵ Ni fíjaenum baraca babu an m'bájuut to ekan wáfowaf, ñer n'jihat min fíjaenumoli ró me. ¹⁶ N'jilalenor júloñ jice gajow jo Kauda ; jo

[†] 27:9 27.9 baor babu baa bítiña : Dáuru gaggan Esúif yay go n'gukani me ni fieñ faa Okutobur ; gúpur me, n'guffas búoh bújaor ni fal ni gueñ gaugu þan bútañi mala gúrus gagu.

jikan me júurenoli jatiito. No ñer jitaj me jitaj n'jújuror busana babu bal eþagen bugan. ¹⁷ No bijingeni me buben, n'guñar unew n'guhoh baraca babu gubosen, mbiban ni gáholi gagu gaa jambi jiki jittaj ni sipaf sasu saamme ni fal fafu galam mof mamu maa Libi, n'gualen yáka yay min jihat érus yay néjaenumoli. ¹⁸ Fúrus fafu ni furoñ bae n'élamenoli nár bireg tihalen fo, n'gúkasul bíteb baraca babu gural ni fal. ¹⁹ Funah fúfatten, bugo fañail n'gújogul ni guñenil wañ waw waa baraca babu gural ni fal. ²⁰ Gunah gammemmen, hani bunaa babu, hani suut sasu, wánowan úpullat, ban fúrus fafu ni furoñ bae n'eteh ni sembe iki jibbañut ñer jíinen eþah.

²¹ Pioe no jitiñut. Ñer Pool nailo n'etut wáineaw naagil : « Pan júttunen firimom min jambi júþurul n'élon yay yaa Kiret ; mo buyoh baube ni gábbur gauge mati sibajen. ²² Maer ñer ínje umu n'eogul jifilen uinumul ; ánoan ni buru mát'ábbur buronjol, baraca babu bare bujae me ébburi. ²³ Amalaka ala Aláemit ahu açilom me, Aláemit ahu o nih'ikan me bítejen, najoulojow atogom n'efuga yauye ²⁴ ban naagom : "Pool, jamb'úholi ! Pan uk'utaliñi bújoñor ávi ahu ámah ahu Sesar, ban Aláemit ni músumol mo násum me n'aw, þan akani nuçil min bugan bugagu þe bugo jijaore mee gúþah." ²⁵ Yo eçil me, jifilen uinumul ! Nifiufium Aláemit : wo nalobom me, þan ukano. ²⁶ Bare þan ukaal uttajal n'epaf élón ece. »

²⁷ Efuga yauyu ekan me sufuga guñen ni sibba-

gir fúrusfafu n'éjaenumoli ni falfafu fo guvoge me Aduria. Nan mbal etut fuh, wáineaw garoke ró me ni baraca babu ni nogoril ti nihi julof me ettam. ²⁸ Ñer n'guhalen galigum másikie mamu, ni baj simetar ávi ni gaat ni súuba (37) ; n'jutos maa, n'gubbañ guhalen go, ni baj simetar ávi ni futoh ni sífaji (28) saa másikie. ²⁹ Ni gáholi jambi jiki jílañjulor guval gagu gatieul me ni fal, n'gubelen sílakin sibbagir ni fúrum baraca babu, min góni n'enah ni sommen dó tinah min tihalen. ³⁰ Bare garoke me dó ni baraca babu n'guliþ etey gukay guhamen bo ; n'gúannul busana babu bal eþagen bugan ni falfafu min guoh ban gúaenum sílakin sasu iki gubet ni gafus baraca babu. ³¹ Pool naah ekosombil yay ni afanil : « Iní me wáineaw ubugi gunavut dáre ni baraca babu, mati jiþah. » ³² Ñer ekosombil yay n'gusaren gulaor gagu gahoh me busana babu min guhalen bo m'bukay.

³³ Bugo n'enah yay tinah min tihalen, Pool natañil sembe ni gurim bugo þe tima n'gutiñ naagil : « Jama ñer baje gunah guñen ni gubbagir buru n'enah ni gáholi ró, ban þop m'batíñut wáfowaf. ³⁴ Nilaul ñer juboket jitiñ : dó jáhore bi gásumayul. Ban ánoan ni buru añumut ébbur hani gal ganur gaa fuhoool. » ³⁵ No Pool alob me gurim gaugu aban, nañar ganaç nasalen Aláemit bújoñoril þooil, namusul go aban nanamo fitiñ. ³⁶ Ñer bugan bugagu þe n'gunamo fitiñ n'ésumay ró. ³⁷ Wóli þe juomene bugan sikeme súuba n'úvi gúfaji ni bugan gaat ni an anur (276). ³⁸ No gutiñ me iki guþilo,

n'guteb mitiñay mamu mañaño me gural ni fal
min baraca babu bivili.

³⁹ No tinah titebulo me, garoke ró me ni
baraca babu n'gujuh ettam, bare guffasut yo.
N'guñanden bo gapaf, ñer n'gujoh yaa bi
éjaenum baraca babu mbaa bo, íni me júe kano.
⁴⁰ Ñer n'gujal sílakin sasu guhalen min sikay,
n'gujal þop gulaor gagu gaa siven sasu so nihi
sítigul me baraca babu. Mbiban, n'guhoh yáka
gayon̄ baraca babu tima érus yay néjaenumil bi
ni gapas gaugu. ⁴¹ Bare n'guke gulo ni epaf ece
yaam n'etut uel úuba, min baraca babu buttaj
ró. Gafus bo nemme gubolobolo nár n'epaf
yay, gújuut egoror ; bare fúrumfafu fala bo,
fo, sembe gulongos gagu nihi sufum fo. ⁴² Ñer
ekosombil yay n'gujamor bi emuh umigel waw,
mamu jambi ace ni bugo aloy akay. ⁴³ Bare
nemme afan fuyon̄ ekosombil yay Pool namañe
epagen, náfirenil ekan burok ti baubu. Aban
naboñ bugagu gáju me galoy gumundum gúñag
guya ni mal mamu min guloy gúþur ni mahae
; ⁴⁴ bugaguil mbi guhoten n'úbabar ter ni waf
uce wárende waa baraca babu bafumoe mee.
Mamu bugo þooil guloy me gusat bi ni mahae
waf m'babajutil, apuñil jas.

28

Pool o baamer Malut

¹ No jiþah me jíni apuñóli, n'juun búoh élön̄
yauyu gajow yo Malut. ² Bugaa ró n'guyabóli
wári mámah. Nemme émit yay galub eomene,
ban þop bajene ñutot, n'gusaen sambun sámah

min guyabóli to wóli þe. ³ Pool namukul fuomen fal uyaj bi ebelen ni sambun sasu. No naam wo me n'ebelen dó, gásupa so n'gukan púdum yaamen dó ni wo népurul ejogol ni gañen. ⁴ No újaatioli gujuh me ganuhunjan gaugu gúrien me ni gañenol, nihi guogoro : « Aíne ahumu amugabugan ñum bóni, mata o ume aju maa épagul ni fal, bare émit emanjut ehalol naroj. » ⁵ Bare Pool nális go aral ni sambun sasu ban abajut ñatiñ ñánoñan. ⁶ Bugal ésuh yay gupinorene gaa búoh þan gujuden Pool alla ter afaen alo to naçet. No gunah me iki þio, n'guffas búoh waf uñumutol ebaj ; ñer n'gúbahen baþinoreril min guoh dáuru álaemit ace om.

⁷ Ban an ahu afaj me ebaj gailo dó n'élon yauyu, n'ulam wauwu naçine, gajaol Pubilius. Aíne ahumu nayabóli ban naalenóli wári dó yanjal gunah gúfaji. ⁸ Pay Pubilius ahumu umuen dó nafiye, eniol éesusup, ban farol ni fitey nár. Ñer Pool nanogen dó naamme, naremben guñenol ni o, nalaw ban nakanol nahoy. ⁹ Púrto, bugagu úsota bugal ésuh yay n'gújoul may, ban n'guyab gahoy þop. ¹⁰ Ñer n'gusalóli fanj, ban no juomme n'ekay, n'gusenóli waf waw þe wo jusohola me.

¹¹ No gueñ gúfaji gúgat me, n'jújuþo ni baraca bice bal ésuh yay yo guvoge me Alekusandiri, bayae ni gásih gace gaa ró min bunah fujam fafu min fubao ; gajow bo Diosokur*. ¹² No jiçih me

* **28:11** 28.11 Diosokur : Dáru gajow úlaemit gúuba gaam kunsa ; egerek yay gúineyinen búoh úlaemit bugaubugi nihi gupopoy gajaore me ni fal fámah.

n'ésuh yay yo guvoge me Sirakus, n'jinamo to gunah gúfaji. ¹³ Púrto, n'jilalenor bi n'ésuh yay yo guvoge me Régio. Tihalen fo, nemme érus eiyulo bo jimañ me[†], n'jikan gunah gúuba n'jiçih n'ésuh yay yo guvoge me Potioli. ¹⁴ N'jutoh ró gupalóli ejangara guce, n'guogóli jinamo to ni bugo gunah futoh ni gúuba. Mamu jujow me jujow bi Rom. ¹⁵ Ejangaraay bugaa ró, nemme bugo bauner móloli, n'gújoul bi bíemor ni wóli to nihi júllai me n'ésuh yay yo guvoge me Apius, bugagu bi to guvoge me "Sañ sífaji sal ealen ejaora." No Pool ajugil me, nasalen Aláemit, ban nafañ ebaj gakañen.

Pool o n'gavare bugaa Rom

¹⁶ No jiçih me Rom, n'guhat Pool nanamo jola, o ni akosombil ahu apoyeol me.

¹⁷ No baj me gunah gúfaji, Pool navoh ufan Esuíf yay bugaa ró Rom ; no guomunor me guban, naagil : « Gutiom, hani min ikanut me maarat iya n'ésugolal ni þop ni mukanay mamu maa sipayolal gufan, n'gujogom Yérusalem gusen bugaa Rom. ¹⁸ No gurorenom me guban, n'gumañen ehalenom mata bajut uce wo nikane wapiloe min içet. ¹⁹ Bare Esuíf yay n'gucen. Ñer bajenut uce wo njüene ikan, íni let ícin min ávi ahu ámah ahu Sesar ataliñom, dó þe ínje m'babajut gaþinor gánogan gal ekan ésgom maarat. ²⁰ Yauyu eçil me nimañ ijugul min ilob ni buru. Jiffase gafium gagu go wolal Israel

[†] **28:13** 28.13 érus eiyulo bo jimañ me : ni gugerekay guoge érus eiyulo ni gañen gamay aw báþimborer bo tinah talu tuloe me.

ufiumal me, go guteh me n'guhogom maa ñisel.
 » ²¹ N'guogol : « Jiyabut gahojen gánogan galobe míya gápollo Yúde, ban ƿop bajut ace ni gutiolal bugaa bo ajoulo bi egitenóli maarat mice mo nukane. ²² Bare jimañe juun ni butumi wo aw upinor me, mata jiffase búoh tánatan bugan bugagu gutigenetigen gayon gaugu dó nuomme.

» ²³ Ñer n'gubet funah fice faa bíemor ni Pool, ban no fiçih me, n'gújoul fan jammen funah fitiar bi dó naamme. Kábirinj m'bujom bi gállim Pool nanamo épajulil wabaj me : nah'alobil mala Jávi Aláemit, ban nah'anjar gúboñ gagu gaa Móis ni ƿop bahiçer uboñer waw bi ekanil n'gúinen mala Yésu. ²⁴ Guce ni bugo n'gúinen gurimol, bare bugagUIL gúinenut go. ²⁵ Min guomme n'ekay ni síceñor dó, bugan-ó-bugan jolil, Pool natajen to gurim gauge gúsola naagil : « Biinum Banabe ni maagen dó bulobe ni sipayul gufan ni butum bal aboñer ahu Esai búoh :

²⁶ "Ujow uk'uoh ésuh yauyu :

Ti maagen ƿan juun, bare mati jujoh,
 ƿan juluj ti maagen, bare mati jujuh.

²⁷ Dáuru þe mata uinumil ubbañut úttun
 wáfowaf,
 gutoje gunnuil,
 ban ƿop gúmoene,
 mamu jambi gujuh ni gúçilil,
 jambi guun ni gunnuil,
 jambi gujoh ni uinumil,
 ban ƿop jambi gúbahoul mbal ínje Aláemit,
 min isenil gahoy:[‡]" »

[‡] **28:27** 28.27 Juluj Esai 6.9-10

28 Pool nabbañ aagil : « Nemme mamu níe, jif-fas búoh gásumay gaugu gal Aláemit guboñiboñ mbaa galet me Esúif : ban bugo, þan guutten go.

» [**29** No Pool alob me gurim gaugu aban, Esúif yay n'gukay ni síceñor dó saliñe n'etulil.]§

30 Pool nanamo símit súuba sibao lám ni yan yay yo nah'acam me min aalen dó. Nah'ayab ró bugan bugagu þe bugo ni'gukelol me bujuh ; **31** nah'avareil mala Jávi Aláemit, ban þop nah'agitenil mala Ataw Yésu Kirista ni gakañen dó, ban an áfirenutol yo ekan.

**Firim fafu fal Aláemit
Bandial: Firim fafu fal Aláemit Bible**

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bandial

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source

files dated 29 Jan 2022

2256a388-b3d0-5a86-9a2f-8ea0a837d026